

UNIVERSITETET I
NORDLAND

MASTEROPPGAVE

”De kan bare snakke med meg!”

En kvalitativ studie av enslige mindreårige asylsøkeres
opplevelse av omsorg i omsorgssenter

Eirill Urnes Misje

Master i Sosialt arbeid, SA319

Fakultet for samfunnsvitenskap

16.05.11

Sammendrag av oppgaven

”De kan bare snakke med meg!” – En kvalitativ studie av enslige mindreårige asylsøkeres opplevelse av omsorg i omsorgssenter.

I denne oppgaven skal jeg undersøke enslige mindreårige asylsøkeres opplevelse av omsorg i omsorgssenter. Enslige mindreårige asylsøkere er en kompleks gruppe. Samtidig har de noen fellestrekk som binder dem sammen som en gruppe. De har flyktet fra landet sitt, og bor i et nytt land langt fra foreldrene sine.

Datamaterialet i masteroppgaven er hentet inn gjennom kvalitative intervjuer med fem enslige mindreårige asylsøkere på et omsorgssenter på Østlandet. I forkant av presentasjonen og drøfting av data, vektlegges teori om omsorg. Det vil også bli gitt en bakgrunnsforståelse for hvem de enslige mindreårige asylsøkerne er, hvor de kommer fra, og hva et omsorgssenter er.

Denne masteroppgaven konkluderer med at det særlig er ett dilemma som viser seg i arbeidet med de enslige mindreårige asylsøkerne som bor på omsorgssenter. Dette er dilemma mellom å ville være alene, og at barna vil at de voksne skal være der for dem, se dem når de er alene og lei seg, og ikke gå selv om de blir avvist. Videre trekkes det frem åtte miljøterapeutiske ferdigheter i forhold til omsorg som barna verdsetter. Disse er dannet på bakgrunn av datamaterialet, og funnet fram til gjennom analyse og bearbeiding av materialet.

Forord

Enslige mindreårige asylsøkere er like forskjellige som alle andre barn, men de har likevel en del fellestrekk som binder dem sammen som en gruppe. De har flyktet fra landet sitt. De har erfaring med oppbrudd. De er nye i et fremmed land, uten foreldrene sine. Og de er barn. Men deres livshistorier er ikke slik vi forventer at et barns livshistorie skal være. Mange av barna har måttet se og oppleve hendelser ingen burde få oppleve. Et omsorgssenter skal bidra til å gjøre hverdagen til barna så god som mulig etter alt de har vært gjennom. Jeg jobber selv på et omsorgssenter for enslige mindreårige asylsøkere. Der jobber vi med å gi omsorg til barn som kommer fra en helt annen kultur, og som har helt andre forutsetninger og preferanser på å gi og motta omsorg. På bakgrunn av egen erfaring og interesse med gruppen av barn, satte jeg i gang med et prosjekt som skulle vise seg å bli både vanskeligere, men også mer spennende, enn jeg hadde sett for meg på forhånd.

Denne oppgaven har blitt til fordi fem flotte barn sa ja til å snakke med meg. Tusen takk for at dere tok så godt i mot meg, og for at dere delte av deres historie med meg! Takk til lederen og avdelingslederen ved omsorgssenteret, som åpnet dørene for meg slik at jeg fikk komme til dere! Tusen takk for at dere gav meg denne muligheten!

Videre må jeg rette en stor takk til min veileder Siv Oltedal. Takk for gode og konstruktive tilbakemeldinger. Takk for den støtten du har gitt meg gjennom hele prosjektet!

Takk til lederne mine, Tore og Tord, som la til rette og gjorde det mulig for meg å begynne på master i sosialt arbeid. Takk til kollegaene mine, Lisbeth og Inga, for gjennomlesning og for godt humør.

Tusen takk til min familie. Takk til mannen min Geir som har vært der for meg gjennom hele prosessen, gjennom oppturer og nedturer. Takk til guttene mine, som har måttet tåle å se litt mindre til mamma innimellom. Takk til mamma og pappa som har støttet meg. Takk til dere alle for at dere har hjulpet meg til å holde oppe troen på at jeg skulle få dette til! Det er så godt å være i mål!

Sandnessjøen, mai 2011

Eirill Urnes Misje

Innholdsfortegnelse

Sammendrag av oppgaven.....	2
Forord.....	3
1.0 Innledning.....	6
1.1 Bakgrunn for problemstillingen.....	6
1.2 Oppgavens oppbygging.....	8
1.3 Avgrensninger.....	8
2.0 Bakgrunnsforståelse om enslige mindreårige asylsøkere og omsorgssenter.....	10
2.1 Hvem er de enslige mindreårige asylsøkerne.....	10
2.2 Enslige mindreårige asylsøkere i tall. Hvem søker om beskyttelse?.....	12
2.3 Hva er et omsorgssenter?.....	14
2.4 Tidligere forskning på enslige mindreårige asylsøkere.....	17
3.0 Omsorg.....	18
3.1 Hva er omsorg.....	18
3.2 Omsorg som et relasjonelt begrep.....	19
3.3 Omsorg som et praktisk begrep.....	20
3.4 Omsorg som et moralsk begrep.....	20
3.5 Omsorg som yrkeskompetanse.....	21
3.6 Omsorg og barneoppdragelse.....	23
4.0 Metodiske betraktninger.....	25
4.1 Valg av metode.....	25
4.2 Det naturalistiske intervjuet.....	26
4.3 Veien til omsorgssenteret.....	26
4.4 Utforming av intervjuguide.....	28
4.4.1 Utprøving av intervjuguide og teknisk utstyr.....	28
4.5 Gjennomføring av intervju med barn som informanter.....	29
4.6 Bruk av tolk.....	30
4.7 Analyse og tolking av intervjudata.....	31
4.8 Reliabilitet, validitet og generaliserbarhet.....	32
4.9 Etske refleksjoner.....	34

5.0 Presentasjon og drøfting av data.....	36
5.1 Andre gir omsorg til meg.....	36
5.1.1 Om å bli sett og tatt på alvor.....	36
5.1.2 ”Du kjenner at de bryr seg om deg eller ikke”.....	41
5.1.3 ”Noen ganger kan de voksne løse problemer som du har”.....	45
5.1.4 ”Jeg foretrekker å snakke kun med kontakten min”.....	47
5.2 Jeg gir omsorg til andre.....	49
5.2.1 ”Jeg hjelpe andre som han kan ikke”.....	49
5.2.2 ”Hvis de er lei seg, jeg kommer til dem, snakker med dem! – Om å støtte hverandre.....	51
5.2.3 ”Jeg tror at alle må være glad” – Omtanke for andre.....	52
5.2.4 ”Vi må høre dem hva sa de” – Barna forteller om hvordan de ville håndtert voksenrollen i omsorgssenteret.....	54
5.3 Omsorg for meg selv.....	56
5.3.1 ”Du glemmer andre ting når du er sammen med de”.....	56
5.3.2 ”Jeg liker ikke å vise andre at jeg er lei meg”.....	60
5.3.3 ”Jeg tenker på noe som er bra”.....	62
5.4 Hva er omsorg?.....	63
5.4.1 ”Det er omsorg når jeg gir hjelp”.....	64
5.4.2 ”Råd, det er god omsorg, ikke sant?”.....	65
6.0 Avsluttende drøfting.....	69
6.1 Åtte punkter om omsorg.....	69
6.2 Alene eller sammen med noen.....	73
7.0 Litteraturliste.....	77
Vedlegg	
Vedlegg 1; Behandling av personvern.....	81
Vedlegg 2; Informasjonsskriv og samtykkeerklæring til leder ved omsorgssenteret.....	83
Vedlegg 3; Informasjonsskriv og samtykkeerklæring til hjelpeverge.....	86
Vedlegg 4; Informasjonsskriv og samtykkeerklæring til barnet.....	88
Vedlegg 5; Intervjuguide.....	90

1.0 Innledning

En dag jeg satt på bussen, ble bussen stående i kø. Jeg var trøtt, og lot blikket falle på det som var rett utenfor bussvinduet. Der sto det et stort og fint tre. Det hadde solid stamme, greinene var lange, og jeg kunne så vidt skimte noen røtter som stakk fram i jorden rundt treet. Og jeg lot tankene mine vandre. Disse røttene er treet helt avhengig av. De gir treet næring, og har vært med på å gjøre treet akkurat slik det er. Røttene strekker seg langt ut og langt ned, og er mye større og mer omfattende enn det en skulle tro når en bare ser treet som står der. For å finne røttene, må vi vite at de er der, og vi må grave og lete for å finne dem. Men treet vet at de er der. De holder det oppe. Røttene har vært der fra begynnelsen, og vil alltid være med treet. Men hva hvis treet ikke kunne stå der lenger? Hva hvis det ble nødt til å flytte til et annet sted, der jorden rundt og klimaet ikke var vant til denne tresorten? Treet måtte tatt med seg røttene sine og plassert seg i ukjent terreng. Selv om treet gjorde så godt det kunne, ville små deler av røttene blitt igjen, og påført røttene sår. Og treet og røttene ville blitt nødt til å tilpasse seg helt nye omgivelser. Det måtte ha tilpasset seg et annet klima og en annen jord. Og jorden som treet ble plassert i, ville bli nødt til å lære seg å ta vare på dette nye treet. Jorden var ikke vant til akkurat denne tresorten og disse røttene. Omgivelsene rundt treet måtte også ha lært seg å ta vare på akkurat dette treet, og prøvd å lage et miljø det nye treet kunne trives i, og lære seg å vokse videre i. Det kan hende det ville tatt lang tid, og kanskje ville det vært vanskelig, men til slutt måtte treet og omgivelsene funnet en ny måte å vokse sammen på.

1.1 Bakgrunn for problemstillingen

Historien om treet er et lite bilde på hva denne oppgaven handler om. Jeg vil skrive om barn som har flyttet fra landet og familien sin, fra alt som er nært og kjært for dem, til et nytt land. En ny kultur, et nytt språk og et nytt folkeslag. Tema for oppgaven er enslige mindreårige asylsøkere og omsorg. De enslige mindreårige asylsøkerne er barn og unge under 18 år som kommer uten noen med foreldreansvar for dem, for å søke asyl i Norge. Å være enslig mindreårig asylsøker handler om å leve i en unntakstilstand. Mange av barna har opplevd krig eller konflikter på nært hold. Barna har erfaringer med oppbrudd, de har forlatt både land og familie. De savner familie, venner og å tilhøre et samfunn de forstår reglene i. Barna har med seg mange og ulike erfaringer fra et liv de skulle vært skånet fra. Et omsorgssenter er det

første stedet de blir plassert når de kommer til Norge, mens de venter på at søknaden om asyl skal behandles. Et omsorgssenter er for de av barna som er under 15 år, men det er likevel en del barn som bor der som er over 15 år. Dette skyldes i hovedsak at de har mindre søsken de skal få bo sammen med. Mange vet lite om hva som rører seg innenfor et omsorgssenter. Jeg er så heldig at jeg jobber på et omsorgssenter for enslige mindreårige asylsøkere under 15 år, så jeg har med meg mye bakgrunnsinformasjon om dette. Dette er noe jeg har vært bevisst på gjennom arbeidet med oppgaven. Dette var også bakgrunnen for at jeg ønsket å skrive om enslige mindreårige asylsøkere.

Fra før vet jeg at det er store forskjeller på hvordan vi oppdrar barna våre i Norge, i forhold til hvordan mange av barna som kommer til omsorgssenter er oppdratt. Ofte er de vant til strengere rammer, tydeligere grensesetting og fysisk avstraffing. I Norge er vi opptatt av å snakke, og ha fokus på å skape en forståelse for hva som har skjedd, eventuelt hva som gikk galt i den aktuelle situasjonen. Mitt ønske om å snakke med disse barna ble etablert etter at jeg hadde jobbet i omsorgssenter i forholdsvis kort tid. Jeg ble nysgjerrig på om det vi legger i begrepet omsorg, er det samme som de barna som skal motta omsorgen, legger i det. Siden en av omsorgssenterets fremste oppgaver er å gi barna omsorg preget av forutsigbarhet og varme (bufetat.no), ønsket jeg å se nærmere på hvordan barna opplever dette. Barna kommer til et ukjent system i Norge, og tilpasser seg omsorgen og oppdragermetodene vi bruker i Norge. Problemstillingen i denne oppgaven er følgende:

”Hvordan opplever enslige mindreårige asylsøkere omsorg i omsorgssenter?”

Jeg skal undersøke hvordan enslige mindreårige asylsøkere som bor på omsorgssenter i regi av Bufetat (barne-, ungdoms- og familieetaten) opplever omsorgen der. Dette vil jeg gjøre ved å utføre en kvalitativ intervjuundersøkelse av barn på omsorgssenter. Jeg vil belyse problemstillingen fra ulike vinkler, for å se hvordan barna ser på omsorg, hvordan de opplever at andre gir dem omsorg, samt opplevelse av når de gir omsorg til seg selv og andre. I oppgaven vil jeg analysere hvordan barna opplever omsorg i omsorgssenter, og aktivt bruke direktesitater fra barna for å belyse dette. Avslutningsvis vil jeg skrive et drøftingskapittel hvor jeg vil trekke fram faktorer på tvers av de foregående kapitlene, og drøfte tema som har pekt seg ut gjennom analyseprosessen med datamaterialet. Oppgavens problemstilling vil bli besvart gjennom samtaler med fem enslige mindreårige asylsøkere. Jeg har besøkt ett omsorgssenter, som jeg har kalt Askeladden omsorgssenter. Jeg har besøkt to ulike avdelinger. Jeg har snakket med tre jenter og to gutter. Barna er anonymisert i oppgaven, og

er tildelt fiktive navn. Jeg har valgt å kalle guttene for Shiab og Tariq, og jentene for Salama, Tina og Mariam. De er i alderen 14-18 år, og kommer fra West Sahara, Kongo og Sri Lanka.

Tittelen på oppgaven ”De kan bare snakke med meg!” er hentet fra et sitat fra et av barna. På spørsmål om hva det beste noen kunne gjøre for å vise henne god omsorg, var dette svaret jeg fikk. Hun ønsket voksne som tok initiativ og kom og snakket med henne. Dette gjenspeiler også utsagn fra flere av barna.

Jeg håper min oppgave kan være med på å belyse noen av sidene ved å bo på et omsorgssenter. Å jobbe med enslige mindreårige asylsøkere er både en allsidig, utfordrende og viktig jobb. Ansatte på omsorgssenteret er med på å integrere nye borgere inn i samfunnet, og må samtidig håndtere motsigende følelser, språkproblemer, sorg og savn. Mange av barna har alt for tidlig i livet måtte være voksen, og har nå behov for at trygge og gode voksne tar vare på dem.

1.2 Oppgavens oppbygging

I denne oppgaven vil jeg begynne med å fortelle hva en enslig mindreårig asylsøker er og hva et omsorgssenter er. Jeg vil videre se hva faglitteraturen sier om omsorg. I kapittel fire tar jeg for meg de metodiske betraktningene jeg har gjort underveis i arbeidet med oppgaven. I presentasjon og drøfting av datamaterialet vil jeg dele funnene inn etter kategorier som ble utviklet i forkant av, og i løpet av intervjusituasjonene. Disse vil jeg videre kategorisere og kode for å prøve å gi en tydelig presentasjon av datamaterialet mitt. Jeg vil bruke sitater for å belyse funnene mine. I avsluttende drøfting vil jeg konkludere med åtte punkter om omsorg som barna verdsetter hos miljøterapeutene, samt at jeg vil se på dilemma mellom å ville være alene, og at de voksne ikke skal gå.

1.3 Avgrensninger

I denne oppgaven velger jeg å kalle de enslige mindreårige asylsøkerne for barn. Dette fordi når man snakker om enslige mindreårige som en gruppe, snakker vi om barn. De befinner seg i grenseland mellom barn og voksne, og det har derfor vært vanskelig å avgjøre om jeg skal kalle dem barn eller ungdom, men jeg syns det er viktig at de skal få lov til å være barn. Jeg kaller den som arbeider med barna for miljøterapeut. Dette gjør jeg fordi de faglærte som jobber på omsorgssenter, kalles miljøterapeuter. Selv om det er både faglærte og ufaglærte som jobber med barna, velger jeg og ikke gjøre et skille mellom dette, men kalle arbeideren

for miljøterapeut. Når jeg snakker generelt om barna, vil jeg referere til barnet i hankjønn. Jeg vil referere til miljøterapeuten i hunkjønn. Dette gjør jeg for å skille mellom hvem jeg til en hver tid snakker om. Jeg gjør valget på denne måten, da det er flest gutter som kommer som enslige mindreårige asylsøkere, og flest kvinner som jobber som sosialarbeidere.

2.0 Bakgrunnsforståelse om enslige mindreårige asylsøkere og omsorgssenter

2.1 Hvem er de enslige mindreårige asylsøkerne?

Enslige mindreårige asylsøkere (heretter omtalt som EMA) er barn og unge under 18 år, som kommer til Norge uten foreldre eller andre omsorgspersoner for å søke asyl. De har andre behov og rettigheter enn voksne asylsøkere (udi.no 1). Det er likevel de samme reglene som gjelder for behandling av andre asylsøknader, som gjelder for EMA. Men fordi EMA er barn blir de likevel ansett å tilhøre en særlig sårbar gruppe. Søknader fra EMA gis derfor prioritet i saksbehandlingen både i UDI, UNE og IMDi (regjeringen.no/invandringspolitikk). Samtidig er det de senere årene blitt sterkere fokus på at barna som kommer skal bli behandlet på linje med andre barn i Norge, og ikke som en vanlig asylsøker med de knappe ressursene det medfører. Derfor har Bufetat (barne-, ungdoms-, og familieetaten)/ barnevernet fått ansvaret for de under 15 år. Bufetat skal sørge for at barna får et tilbud i et omsorgssenter som har samme barnevernfaglige kvalitet som andre barneverninstitusjoner. Det er fremdeles UDI som har omsorgsansvaret for de som er mellom 15 og 18 år (udi.no). Bufetat (2008) deler EMA som kommer til Norge inn i tre ulike grupper av barn. Disse er;

- 1) Enslige mindreårige som kommer alene og uten slektstilknytning i Norge.
- 2) Enslige mindreårige som kommer alene, men som har nær familie i Norge som etter særskilt vurdering kan være aktuelle som omsorgspersoner for den enslige mindreårige.
- 3) Enslige mindreårige som kommer sammen med en eller flere følgepersoner over 18 år som etter særskilt vurdering kan være aktuelle omsorgspersoner for den enslige mindreårige.

Noe av det viktigste FNs konvensjon om barnets rettigheter (Barnekonvensjonen) slår fast, er barnets rett til deltagelse, innflytelse og medbestemmelse. Konvensjonens rettigheter gjelder for alle barn uten forskjellsbehandling og uten hensyn til barnet og dets foreldres rase, farge, kjønn, språk, religion, opprinnelse, eiendom, funksjonshemming eller oppfatninger. Barnekonvensjonen skal altså sikre EMA retten til spesiell omsorg og hjelp, utvikling, beskyttelse og innflytelse over eget liv (Barnekonvensjonen, 2003). EMA har de senere årene

fått betydelig oppmerksomhet, både i media, blant fagfolk og beslutningstakere. Denne oppmerksomheten har til dels gått på at disse barna kommer fra krigsområder, og at de har flyktet alene uten sine foreldre. Det er også blitt fokusert på de mindreåriges situasjon i Norge (Eide, 2000: 15). Det har de siste årene blitt gjort mye for å bedre EMA sin situasjon i Norge, blant annet med opprettelsen av omsorgssenter for de under 15 år.

Barn har i mange år reist fra hjem og familie, til andre land, for å søke asyl. De EMA som kommer til Norge er en sammensatt gruppe både når det gjelder nasjonal bakgrunn, alder og kjønn, selv om den største gruppen er gutter i alderen 15-17 år. De er i spenningsfeltet mellom vanlige barn og hjelpetrequende EMA. De er barn med krigserfaring, flukterfaring og brutte relasjoner. Men de er også barn med fritidsinteresser, pubertetsproblemer, kjærlighetssorg og framtidsdrømmer (Lauritsen og Berg, 2002:16). Å flykte fra landet sitt innebærer store omveltninger i de enslige mindreåriges liv. De forlater hjemlandet sitt, de skilles fra familie og venner, og de bryter med det samfunnet og de sosiale kodene de har vært en del av. Å bryte opp er en del av flyktningstilværelsen. Dette gjelder uansett hva som var grunnen til flukten. Selv om de enslige mindreårige har oppbruddet og flukten felles, er erfaringene og opplevelsene de har med seg forskjellig. Situasjonen i samfunnet de har flyktet fra er forskjellig, det samme er de ressursene den enkelte har hatt til å møte utfordringene under flukten med. Felles for alle er at flukten skaper brudd, som mange bruker resten av livet på å reparere. Tap av familie, manglende kjennskap til det nye samfunnet og språkproblemer er bare en del av bildet. Når de enslige mindreårige flykter til en ny kultur, mister de også sine tidligere kulturelle ”speil”, det at noen så dem for akkurat den de var, og forsto dem og kulturen de levde i. Når de kommer til Norge, er de nødt til å begynne helt på nytt, og lære seg både språk, kulturelle koder og nye mennesker å kjenne (Berg og Lauritsen, 2009).

EMA kommer stort sett fra land med høy fattigdom og få muligheter til utdanning og/eller jobb. De har opplevd konflikter i nær familie, en eller begge foreldrene er døde, eller foreldrene sitter i fengsel. De kan være utsatt for trusler knyttet til familiens ære, hvor de selv eller andre har gjort noe som har satt familiens ære på spill. Noen har livnært seg ved å selge frukt og grønnsaker eller andre småjobber. Andre kommer fra overklassen i hjemlandet sitt, og er vant til god materiell standard. Mange forteller historier om sin bakgrunn som ikke stemmer med virkeligheten. Dette gjør de for at historien skal høres verre ut, for dermed å sikre seg opphold. For enkelte har reisen til Norge bare tatt noen uker, for andre kan reisen ha

tatt to-tre år. På reisen har de ofte forholdt seg til fremmede smuglere, som kan ha skremt dem, mishandlet dem eller lurt dem. Mens andre igjen kan ha satt seg på et fly og kommet rett til Norge (Øyen, 2010).

I flere år har gutter utgjort majoriteten av EMA som har kommet til Norge. Dette skyldes blant annet at i visse konfliktsituasjoner utgjør gutter en større fare enn jenter. I mange kulturer verdsetter også foreldrene guttene høyere enn jentene. Det er vanligvis også mindre farlig for gutter å reise enn for jenter.

2.2 Enslige mindreårige asylsøkere i tall. Hvem søker om beskyttelse?

På 1970-tallet var de fleste enslige mindreårige som kom til Norge overføringsflyktninger fra Sørøst-Asia (Lauritsen og Berg 2002:15). En person kan få status som overføringsflyktning når han risikerer forfølgelse i hjemlandet sitt, og ikke har fått varig eller trygt opphold i det landet han har søkt tilflukt i (iomosloco.com). På 1980- og 90-tallet kom mange av de enslige mindreårige som asylsøkere. Fra 1991-1993 kom det rundt 250 EMA per år, med en nedgang til rundt 100 per år frem til slutten av 90-tallet (Lauritsen og Berg 2002:15). På begynnelsen av 90-tallet kom de fleste mindreårige sammen med ledsager, mens mot slutten av 90-tallet begynte flere å komme alene. De største nasjonalitetsgruppene av enslige mindreårige som kom til Norge før 1990 var fra Vietnam, Iran, Sri Lanka, Etiopia og Somalia, mens utover 90-tallet var de største nasjonalitetsgruppene fra Somalia, Irak, Sri-Lanka og tidligere Jugoslavia (Eide 2000:16).

På begynnelsen av 2000-tallet skjedde det en økning til årlig rundt 500 EMA (Lauritsen og Berg 2002:15). I 2002 økte antall asylsøknader fra EMA, og 894 barn søkte om asyl. Det toppet seg i 2003, da det kom 916 EMA til Norge. Dette var rekord i Norge så langt. Ofte viser det seg at EMA oppgir lavere alder fordi det er lettere å få oppholdstillatelse som mindreårig, samt at de får bedre betingelser. Det ble i 2003 bestemt at det skulle settes i gang med alderstesting i Norge. Fra 2003 til 2004 sank antallet asylsøkere som oppga å være under 18 år, med over 50 prosent. Resultatene fra aldersundersøkelsene viste at hele 80 prosent av dem som ble undersøkt, var over 18 år. Disse aldersundersøkelsene er imidlertid gjenstand for kritikk, fordi testene kan gi unøyaktige resultater (Udi.no/arsrapport2004). På den ene siden er alderstesting omdiskutert i forhold til den sårbare situasjonen EMA befinner seg i, på den andre siden er det nødvendig å gjennomføre undersøkelsene fordi alder gir grunnlag for hva

barna trenger og har krav på. Fordi det har vært faglige protester når det gjelder utføringen av de fysiologiske testene er det nå bestemt at alderstesting skal utredes videre (Eide og Brock, 2010). I 2004 ble altså nedgangen stor, og det var bare 424 som oppgav at de var enslig mindreårig asylsøker. I perioden 2000-2007 kom det flest barn fra Afghanistan (19,5 %), Irak (17 %) og Somalia (16 %) (udi.no/statistikk).

I desember 2007 ble omsorgsansvaret for enslige mindreårige asylsøkere under 15 år overført fra Utlendingsdirektoratet til det statlige barnevernet. Det betydde at disse barna nå kom direkte under barnevernets omsorg straks etter ankomst til Norge (Barnevernloven kap.5A). Allerede i 2008 merket Norge igjen en økning i antall EMA som kom, da det var 1374 EMA som søkte asyl i Norge. Dette kan tenkes å henge sammen med oppstarten av omsorgsentrene. De landene det kom flest enslige mindreårige fra i 2008 var Afghanistan (42 %), Irak (26 %), Somalia (8,5 %) og Eritrea (5 %) (udi.no/statistikk). I 2009 fortsatte økningen i asylsøknader fra EMA. I 2009 søkte 2500 barn om asyl i Norge. De landene det kom flest barn fra, var Afghanistan (69 %), Somalia (10 %), Eritrea (6 %) og Irak (3 %). Mer enn ni av ti av de enslige mindreårige asylsøkerne var gutter (ibid).

I september 2008 presenterte regjeringen 13 tiltak for å begrense antallet asylsøkere som ikke hadde behov for beskyttelse (regjeringen.no/542385). I løpet av 2009 ble flere av tiltakene satt i verk. Det er spesielt to endringer som kan ha hatt innvirkning på antall søknader fra EMA i Norge. For det første vil EMA nå bli returnert til andre land som er med i Dublinsamarbeidet (med unntak av Hellas) (udi.no/arsrapport2010). Dublinsamarbeidet går ut på at barnet skal få søknaden om asyl behandlet i det første trygge landet han kommer til og søker om beskyttelse. Dublin II-forordningen er en avtale mellom EU-landene, Island og Norge og sørger for at alle EMA får søknaden sin behandlet i ett av disse landene (udi.no 3). For det andre kan EMA over 16 år risikere og bare få opphold for en begrenset periode dersom det eneste grunnlaget for beskyttelse er manglende forsvarlig omsorg i hjemlandet. Da må de forlate Norge når de fyller 18 år (udi.no/arsrapport2010). Allerede i 2010 kunne Norge se resultater av innstrammingsiltakene. I 2010 gikk tallet på EMA som kom til Norge, drastisk ned. I 2010 kom det 892 barn mot 2500 året før. Barna kom fremdeles i all hovedsak fra de samme landene som før; Afghanistan (42 %), Somalia (13 %) og Eritrea (10 %). Trendene fra 2010 ser så langt i 2011 ut til å fortsette. Det har så langt i 2011 (t.o.m. 30. april 2011) ankommet 248 barn. Av disse kom nærmere 40 % i januar. Deretter har det vært en gradvis

nedgang fra måned til måned. Det er fremdeles Afghanistan (50 %), Somalia (15 %) og Eritrea (7 %), det kommer flest barn fra (udi.no/statistikk).

Tallene på hvor mange EMA som kommer til Norge, er basert på den alderen barna oppgir å ha når de søker asyl i Norge (udi.no 2). Det er gruppen av barn under 15 år ved ankomst Norge jeg vil konsentrere meg om. Aldersfordelingen blant barna under 15 år viser at 80 % av barna er 13-15 år mens 12 % av barna er 10-12 år (Imdi, 2009).

2.3 Hva er et omsorgssenter?

Et omsorgssenter er en institusjon der EMA som er under 15 år når han søker asyl i Norge bor fra ankomst, gjennom hele asylsøknadsprosessen og fram mot bosetting i en kommune, eventuelt retur. I gjennomsnitt bor en enslig mindreårig ett år på et omsorgssenter, før barnet flytter til en kommune eller returneres til hjemlandet. Bufetat driver i dag 7 slike omsorgssenter. Disse er lokalisert i Bærum, Eidsvoll, Gjøvik, Alstahaug, Grue, Ringerike og Skiptvet (bufetat.no).

Omsorgssentrene skal gi barna:

- en trygg bo- og omsorgsbasis
- omsorg preget av forutsigbarhet og varme
- behandling for traumer, savn og andre vanskelige opplevelser
- hjelp til å tilpasse seg det norske samfunnet
- forberede en best mulig bosetting eller retur (ibid).

I Ot.prp. nr. 28 (2007-2008) i kap. 3.2 står det: *Omsorgssenteret skal videre gi barna et tilbud om gruppebehandling. I gruppene skal de få anledning til å snakke om temaer som blant annet omhandler å være asylsøker, å være enslig, å være på omsorgssenteret, å savne foreldre eller andre opprinnelige omsorgspersoner og å ha vært på flukt. For å tilpasse seg det norske samfunn er det viktig med rask oppstart i skole, eventuelt barnehage.*

Omsorgssenteret skal besørge dette. Det skal videre utvikles et nettverk i nærmiljøet hvor barna kan få tilbud om aktiviteter og sosialisering med norske barn og voksne, blant annet gjennom kontakt med frivillige organisasjoner og idrettslag. (...) Bemanningen skal være lik bemanningen på en ordinær barneverninstitusjon. Dette skal sikre kontinuerlig og stabil omsorg og oppfølging. Det faglige fundament for senteret skal bygge på prinsipper om utviklingsstøttende omsorg og hva som hjelper barn som har opplevd traumer. Å sikre en

strukturert og forutsigbar hverdag er første steg i traumebehandling. Personalet skal læres opp i utviklingspsykologi, traumepsykologi, kunnskap om hvordan man overlever som flyktning, kulturen i avgiverland, tverrkulturell kommunikasjon, norsk flyktningpolitikk og forvaltning, bruk av tolk og barnevernfaglig omsorg.

Det at vi har fått så mange barn til Norge de siste årene, har skapt store utfordringer for det norske mottaksapparatet. Barna kommer direkte under barnevernets omsorg etter ankomst til Norge og de plasseres i egne omsorgssentre. Det er forskjellig størrelse på disse sentrene, og hvor mange unger som faktisk befinner seg der avhenger av hvor mange som til en hver tid kommer til Norge. De siste tallene fra uke 18, 2011, viser at det per dags dato (09.05.11) befinner seg 128 barn på omsorgssenter for EMA under 15 år i Norge. Fordelingen på de ulike senter fordeler seg slik:

Omsorgs-senter	Eidsvoll	Skiptvet	Gjøvik	Kirkenær i Grue	Bærum	Ringerike	Søvik i Alstahaug	Totalt
Plasserte barn pr. 09.05.11	29	19	26	18	6	16	14	128
Kapasitet	34	30	30	21	8	30	16	169
Ledig	5	11	4	3	2	14	2	41

Det er altså per i dag (09.05.11) totalt 41 ledige plasser på omsorgssenter i Norge (Lambrechts, EOS). Det finnes planer om at også EMA i alderen 15 til 18 år med tiden skal overføres til barnevernets omsorg. Det er denne gruppen som utgjør den største andelen av EMA og per 2011 er det UDI som har omsorgsansvaret for denne gruppen. De bor i egne mottak eller på egne avdelinger tilpasset deres alder og behov. UDI stiller strenge krav til mottakenes arbeid med enslige mindreårige. De skal få god omsorg, og ha en trygg og meningsfull hverdag (udi.no 1).

På omsorgssentrene jobbes det miljøterapeutisk med barna. Miljøterapiens oppgave er å skape muligheter for at barna kan arbeide med sin forandring og utvikling. Dette skal bidra til å sikre muligheter for å utvide sin selvstendighet, ferdigheter og sosial kompetanse (Erik

Larsen, 2004). En særlig utfordring for miljøterapeutene er å kommunisere på en god og omsorgsfull måte, til tross for at de mangler et felles språk. De har heller ikke felles kulturelle og religiøse referanserammer. Miljøterapeutene og barna må derfor sammen lære seg gode måter å kommunisere på. Miljøterapeutene må også ta hensyn til at barna befinner seg i et ukjent terreng. De må veilede og hjelpe barna med å finne seg til rette og til å finne igjen seg selv, etter at de har forlatt alt og alle de tidligere kjente til. Når barna kommer til omsorgssenteret, får de oppnevnt en hjelpeverge i kommunen de oppholder seg i.

Hjelpevergen skal sikre barnas rettssikkerhet, og støtte dem i asylprosessen. De skal hjelpe barna med å forberede seg til asylintervjuet, og kontrollere at dette gjennomføres på en god måte. Det er også vanlig at hjelpevergen har kontakt med advokaten til barnet, samt holder seg orientert om asylsaken (udi.no/begrepsavklaring). Hjelpevergen skal dermed, sammen med omsorgssenteret, bidra til at barnet får den hjelpen og omsorgen som det har krav på. På omsorgssenteret får barnet oppnevnt en miljøkontakt/ hovedkontakt, som er en miljøterapeut som skal se til at barnet har det bra, og at han får det han trenger av klær og utstyr. Hun vil fungere som barnets nærmeste på omsorgssenteret, og passer på at barnet får det han skal.

Det blir utarbeidet en Kartlegging og oppfølgingsplan (KOPP) og en Mål- og arbeidsplan (MAP) sammen med barnet når det ankommer omsorgssenteret. Disse dokumentene skal være barnets dokument, så de utarbeides i tett samarbeid med barnet. Disse planene skal bidra til at barnet får den oppfølgingen det har behov for og krav på. I KOPP kartlegges barnets ressurser og omsorgsbehov, og danner grunnlaget for å finne ut hvilken oppfølging barnet har behov for. I KOPP skal barnets utvikling, behov og ressurser dokumenteres, og dette skal danne grunnlaget for å vurdere hvilken omsorgssituasjon barnet har behov for når det flytter fra omsorgssenteret, jf. Bvl § 5A – 4. Dette er det eneste dokumentet fra omsorgssenteret som følger barnet fram til bosetting i en kommune. Det kan i tillegg eventuelt foreligge tester fra PPT eller psykologiske utredninger. Det er sammenheng mellom KOPP og MAP. I MAP tar man utgangspunkt i områdemålene fra KOPP. Ut fra dette skal det skrives konkrete mål som det skal jobbes aktivt med under hele oppholdet på omsorgssenteret, og de ansatte skal ha fokus på planen hver dag. En slik plan har vanligvis en gyldighet på 2 måneder, før den evalueres, og det skrives en ny plan for de neste to månedene. Tanken bak MAP utgår fra ”Life Project” som har som hovedmål å styrke EMA sine egne ressurser og utvikle ferdigheter. Dette handler om at barnet skal sette seg egne mål i sitt eget liv, samt at barnet skal ha eierforhold til målene. Målene det jobbes med i MAP skal igjen skrives inn i KOPP for å få med barnets utvikling under oppholdet på omsorgssenteret.

Kort tid etter ankomst til omsorgssenteret, begynner barna på norsk skole. Vanligvis blir barna plassert i en innføringsklasse for EMA, fram til de behersker litt norsk samt noen matematiske begreper. Dette er for en begrenset tidsperiode, og etter hvert kommer de mer inn i de vanlige, norske klassene. Barna har mulighet til å delta på fritidsaktiviteter, på lik linje med de etnisk norske barna. Omsorgssentrene skal jobbe aktivt for at barna skal bli mest mulig integrert i det norske samfunnet.

2.4 Tidligere forskning på enslige mindreårige asylsøkere

Det finnes svært lite internasjonal litteratur med primærfokus på EMA i ankomstfasen eller for EMA under 15 år plassert på omsorgssentre. Dette skyldes blant annet store forskjeller mellom land når det gjelder i hvilken grad den første ankomsten av EMA er institusjonalisert i omsorgssentre, og at lovgivning og barnevernets ansvar er ulikt definert. Nasjonalt er det heller ikke mye litteratur om EMA under 15 år på omsorgssentre (Eide og Broch, 2010:34). Det har imidlertid i løpet av de siste par årene, kommet mer forskning på de enslige mindreårige. Det er skrevet en del masteroppgaver om enslige mindreårige asylsøkere, som tar for seg ulike sider ved livet deres her i Norge, og veien hit. Høgskolen i Oslo jobber med et fireårig prosjekt som heter ”Snakk med oss” Profesjonsutøvelse og barns deltakelse. Et delprosjekt handler om enslige mindreårige asylsøkere og heter; Omsorg i overgang: omsorg som praktisert, forstått og opplevd av profesjonsutøvere og av barna som bor i omsorgssentre for enslige mindreårige asylsøkere. Dette er et doktorgradsprosjekt som skal utforske omsorgssystemene som er utformet for å gi omsorg til enslige asylsøkere under 15 år. I dette prosjektet skal omsorgsenteret, dets organisering og praksis bli utredet, samt forståelsen av omsorg hos profesjonsutøverne som jobber der. Dessuten vil erfaringene til barna som bor i disse sentrene og deres deltakelse i den daglige omsorgspraksisen bli studert (hio.no).

3.0 Omsorg

3.1 Hva er omsorg?

Omsorg er et ord vi kjenner fra dagliglivet, og et ord vi møter ofte. Vi forbinder det gjerne med å hjelpe og ta hånd om. Ord som ”passe på”, ”bekymre seg for”, ”bry seg om” og ”hjelpe” er alle ord som uttrykker ulike sider ved begrepet omsorg. Omsorg har med nestekjærlighet å gjøre, å være mot andre som vi vil at andre skal være mot oss. Det er å gå ut over seg selv og sine behov, og være der for andre. Det er følelsen av å stå andre nær (Martinsen, 2003:14). Rent språklig er ”omsorg” satt sammen av ordene ”om” og ”sorg”. I betydning ligger det nært det tyske ordet ”sorgen” som kan oversettes med ”omtenksomhet” eller ”å bekymre seg for”. ”Sorg” betyr mer ”å sørge for” enn å ”sørge”. Omsorg er en helt grunnleggende del av menneskets eksistens. I omsorgen er det forholdet mellom menneskene som er det vesentligste. Omsorg forutsetter alltid to parter. Den ene har omtenksomhet og bekymring for den andre. Når den ene har det vondt, vil den andre ha det vondt sammen med han og lindre smerten. Omsorg handler om hvordan vi forholder oss til hverandre, og hvordan vi viser omtanke for hverandre i vårt praktiske dagligliv (ibid:67). Det handler om hvordan en kan forstå andres situasjon. Men for at vi skal kunne forså hverandre, må det være noe som binder oss sammen i en type fellesskap, for eksempel fellesskapet som finnes innad på et omsorgssenter. Vi må dele en dagligverden hvor vi har noe felles (ibid).

Jeg velger å gjengi en definisjon av omsorg som Kari Wærness har gitt, som Aamodt (1997) gjengir; *Omsorg er en kvalitet ved mellommenneskelige forhold. Omsorgsutøveren viser bekymring, hjelpsomhet, kjærlighet, hengivenhet overfor omsorgsmottakeren. Når den ene lider, vil den andre lide sammen med og etter beste evne søke å lindre smerten eller ubehaget* (Aamodt, 1997:60). Omsorg handler om følelser, om måten man er på, om ordene, handlingene, om medmenneskelige behov, og noe som utveksles mellom mennesker. Det handler om en omsorgsgiver og en omsorgsmottaker, og omsorgen befinner seg i relasjonen mellom disse to (ibid). Alle mennesker har behov for omsorg. For å vise omsorg for noen, for å vise vår bekymring, kjærlighet eller hjelpsomhet, må vi prøve å se den andre slik han ser seg selv, med de behov og muligheter han har.

Menneskesynet vårt har betydning for hvordan vi ser på omsorg. Dersom vi skal forstå omsorg positivt, må vi ha et kollektivistisk menneskesyn. Et kollektivistisk menneskesyn

innebærer at frihet, selvstendighet og ansvar henger sammen med at vi i relasjoner er avhengig av hverandre. Vi kan ikke være selvstendig uten samtidig å være knyttet til andre, og gjennom andre ved deltakelse i tradisjoner. Dette menneskesynet setter ikke avhengighet i motsetning til selvhjulpenhet, men som noe langt mer. Som mennesker er vi gjensidig avhengig av hverandre (ibid).

Det er mange ulike sider ved oppholdet på omsorgssenteret som kunne vært interessant å forske videre på, både for å finne fram til måter vi kan gjøre arbeidet vårt bedre på, men også for å øke vår forståelse og kjennskap til barna som kommer hit. Omsorgsbegrepet er et sentralt begrep innefor sosialt arbeid, som faller naturlig inn i sosialarbeidernes tenkning. Samtidig er det en kunnskap og en erfaring vi bærer med oss, som i hverdagen kan regnes som ”taus kunnskap”. Vi har den med oss, vi handler ut fra det vi tenker er rett å gjøre i den situasjonen, men vi tenker ikke bevisst på at vi følger bestemte regler og prosedyrer når vi gjør det. Først vil jeg gå nærmere inn på begrepet omsorg. Martinsen (2003) har laget en tredeling av begrepet omsorg. Hun sier at omsorg er et relasjonelt, praktisk og moralsk begrep. Jeg vil se nærmere på dette.

3.2 Omsorg som et relasjonelt begrep

Omsorg er for det første et relasjonelt begrep. En relasjon forutsetter to parter. For at jeg skal kunne bekrefte min eksistens, må jeg være i en relasjon til en annen. Uten andre mennesker har ikke livet noen mening. Fra dette ståsted blir ikke avhengighet til andre å betrakte som noe negativt. For å handle omsorgsfullt må miljøterapeuten ha en forståelse for barnets situasjon og en grunnholdning om at hun gjør mot andre som hun ønsker at andre skal gjøre mot henne. Kvaliteten i relasjonen er avhengig av et nært og åpent forhold basert på at begge parter er likeverdige. Likeverdig er ikke det samme som likhet. Menneskene er ulike, har forskjellige behov og forskjellige verdier, men alle menneskene er likevel likeverdige i forhold til hverandre. Verdien ligger i hvem man er, ikke hva man gjør. Gjennom omsorgsarbeidet og de vanlige praktiske gjøremålene, vil miljøterapeuten få en bedre forståelse for barnet. Holdningene miljøterapeuten formidler blir først og fremst uttrykt gjennom nonverbal kommunikasjon. På denne måten viser miljøterapeuten om hun anerkjenner barnet ut fra hans situasjon. For å utøve god omsorg og god forståelse må hun tenke at rollene kunne vært byttet, at det var hun som trengte omsorg og hjelp. Miljøterapeuten skal ut fra denne forståelsen handle solidarisk, det betyr at hun virkelig må bry seg om barnet, at barnets liv

faktisk angår henne. Miljøterapeuten må ha evne til å bevege seg bort fra seg selv og mot barnet. Det viktigste i handlingsrelasjonen er at miljøterapeuten ikke forventer å få noe igjen, eller at begrunnelsen for handlingen er å motta gjenytelse eller oppnå noe for sin egen del. Situasjonsforståelsen og det personlige engasjement gjør at det knyttes relasjoner til andre. Forståelsen for barnet og hans livssituasjon vil øke etter hvert som miljøterapeuten og barnet samhandler over tid. Gjennom historisk-empiriske studier av menneskelige handlinger finnes argumenter for at prinsippet om ansvaret for svake er et overordnet verdiprinsipp. Det gjelder for forskjellige kulturer til ulike tider. Prinsippet kan ikke bevises, men det kan begrunnes ut fra at vi er avhengig av hverandre. Alle kan komme i en situasjon hvor vi trenger hjelp fra andre (Martinsen, 2003).

3.3 Omsorg som et praktisk begrep

Omsorg er for det andre et praktisk begrep. Omsorg omfatter konkrete og situasjonsbetingede handlinger basert på en helhetsforståelse av hva som er det beste for barnet. Omsorg som konkret handling bygger på miljøterapeutens faglige og etiske vurderinger av situasjonen. Disse vurderingene baseres på det omsorgsarbeidet forutsetter, nemlig kunnskaper og ferdigheter. Miljøterapeuten reflekterer over faget og tilegner seg faglig skjønn, en form for uartikulert kunnskap, som også kalles taus kunnskap. Denne tause kunnskapen kommer til uttrykk i miljøterapeutens intuitive forståelse av situasjonen. Med intuisjon menes evnen til å se likheter ut fra erfaringer fra tidligere liknende situasjoner (ibid:26). Vi bruker denne evnen både i hverdags- og arbeidssammenheng. Barnet sitt behov bestemmer hva som skal gjøres og miljøterapeuten sørger for barnet ut fra en forståelse av situasjonen. En situasjonsforståelse krever innsikt i barnets livssituasjon, og hvilke muligheter og begrensninger som finnes. En god situasjonsforståelse er nødvendig for å klare balansegangen mellom å overta for mye av ansvaret for barnet, og respekten for at barnet bestemmer selv over sitt liv.

Situasjonsforståelsen og det personlige engasjementet gjør at det oppstår personlige forhold mellom miljøterapeuten og barnet. Omsorgsarbeid tar tid. I omsorgssenter og i liknende omsorgssituasjoner, er omsorgen som utøves mer forpliktende og varer over lengre tid (ibid).

3.4 Omsorg som et moralsk begrep

Omsorg har for det tredje en moralsk side. Moralen vår kommer til uttrykk i vår grunnleggende måte å være på overfor andre mennesker. Moralske forsvarlige handlinger forutsetter at miljøterapeuten kan begrunne sine handlinger ut fra praktiske erfaringer og

faglig forsvarlighet. For å handle fornuftig må miljøterapeuten ta hensyn til situasjonen og barnet, og til etiske verdier og normer. Moralen til miljøterapeuten kommer til uttrykk i måten hun møter EMA på. Anerkjennelse og respekt må uttrykkes i holdninger og handlinger for at omsorgen skal oppfattes som ekte. Moralsk praksis må læres gjennom egen erfaring og diskusjon med andre. Det er også vesentlig å lære seg opp til et moralsk skjønn, som handler om evnen til innlevelse og refleksjon i konkrete situasjoner. Omsorgen vil ikke oppleves ekte dersom miljøterapeuten overtar styringen over barnets liv og forandrer barnets situasjon, uten å anerkjenne han. Å forholde seg likegyldig er heller ikke ekte omsorg. For å handle omsorgsfullt kreves engasjement. Omsorgsmoral har også å gjøre med hvordan vi lærer å bruke makt. I alle avhengighetsrelasjoner inngår makt. Makt kan brukes moralsk ansvarlig ut fra solidaritet med barnet. Solidaritet er handlinger basert på engasjement. For at miljøterapeuten skal lære seg å handle solidarisk må hun kunne foreta moralske skjønn ut fra en situasjonsforståelse basert på kunnskap og bevissthet om verdier (ibid).

Når miljøterapeuten står i en omsorgssituasjon som krever handling, må hun tenke over om handlingen hennes vil skade barnet, og tenke gjennom mulige konsekvenser av handlingen. På denne måten tar miljøterapeuten utgangspunkt i den konkrete situasjonen for å få dilemmaene i situasjonen klarere fram. For å klare dette er det viktig at hun forsøker å sette seg inn i konsekvensene handlingen får, og at hun overveier handlingsalternativer ut fra hva som vil være best mulig for barnet. Når miljøterapeuten handler konkret legger hun vekt på det unike ved situasjonen. Det vil ikke si at hver situasjon er så enestående at overveielser som gjelder en situasjon aldri kan overføres til en annen. Enhver situasjon er unik, men den har et innhold som har visse typiske trekk ved seg. Derfor kan vi foreta moralske overveielser om den konkrete situasjonen ut fra tidligere erfaringer om lignende hendelser, samt den kunnskapen vi sitter inne med (ibid).

3.5 Omsorg som yrkeskompetanse

Omsorg må læres i dagliglivet og som en yrkeskompetanse i yrker som er klient- og verdiorienterte. Å lære omsorg som yrkeskompetanse forutsetter en bevissthet om praktikerkunnskapens betydning. Til det trengs det erfaring og fagopplæring. Læring gjennom eksempler er typisk for ferdighetslæring. Praktisk erfaring og den tause kunnskap som ikke er tilgjengelig for oss gjennom begreper, teori og regler, er også kunnskap. Mange omsorgssituasjoner er imidlertid så vanskelige at det er nødvendig med spesifikk

fagopplæring for å utøve god omsorg. Å lære omsorg som yrkeskompetanse er derfor viktig (Martinsen, 2003).

Rundt 1980 utviklet Dreyfus-brødrene en kompetansestige for ferdighetslæring. Denne stigen består av fem stadier (ibid:21-25). De fem ulike stadiene bygger hierarkisk på hverandre. Det betyr at det er nødvendig å gjennomgå dem fra en til fem. De fem stadiene er kalt; 1) Nybegynner, 2) Viderekommen, 3) Kompetent, 4) Kyndig, 5) Ekspert.

Nybegynneren har ingen erfaring fra situasjonen hun skal utøve ferdigheten i. Hun lærer ved å få informasjon om situasjonen. Hun handler ut fra regler og strukturer. Atferden hennes blir lite fleksibel, og hun har et distansert forhold til oppgaven. Det er glidende overganger fra dette trinnet til det neste. Den viderekommende har tilegnet seg noe erfaring fra praksis i tidligere situasjoner. Men hennes utførelse av oppgaven er bare rettet mot deler av situasjonen, og hun klarer ikke å skille ut hva som er mest viktig. Får hun for eksempel beskjed om å utføre en bestemt oppgave gjør hun det, uansett hva som ellers måtte foregå og selv om det hadde vært bedre å være fokusert på en annen oppgave.

Til den kompetente utøver er det en markert forskjell. Hun er bevisst sitt perspektiv. Hun følger ikke bare regler, men kan avveie og vurdere hvordan hun skal gå fram for å nå målet og velger hvordan hun skal gjøre det. Hun bruker problemløsningsmetoden når hun velger handlingsalternativer. Hun opplever ansvar for resultatet, men ikke i like stor grad for planleggingen. Den kyndige har gjennom erfaring tilegnet seg en evne til å se situasjonen som en helhet. Ved å sammenligne situasjonen med tidligere liknende situasjoner gjenkjenner hun mønstre og strukturer. Perspektivet presenterer seg selv gjennom erfaringen, og hun har en intuitiv forståelse av situasjonen. Grader av intuisjon og engasjement er nøkkelford som skiller eksperten fra den kyndige. Eksperten, som har en erfaringsbakgrunn som ingen av de andre, ser ikke bare situasjonen med et blikk, men handler og avgjør også intuitivt, ”fordi det føles riktig”. Eksperten kan ikke forklare sin intuisjon, men veldig ofte er den riktig. Når eksperten møter uventede situasjoner overveier hun alternativer, og vurderer mulige konsekvenser før hun handler. Overveiling er en kritisk refleksjon i forhold til egen intuisjon. Det som særpreger kunnskapen på de to høyeste kompetanstrinn er at den er uartikulert. Det er en kunnskap som ikke er tilgjengelig gjennom bøker, fakta og regler. Det er en kunnskap som også blir kalt ”taus kunnskap”. Intuisjon og taus kunnskap er viktig på alle områder fra manuelle ferdigheter til utøvelse av arbeid på høyt teoretisk nivå (ibid).

3.6 Omsorg og barneoppdragelse

Hvordan vi oppfatter barn, hva barn trenger og hva som er viktig i oppdragelsen, varierer med tid og sted. I vår kultur ønsker vi at barna skal få utvikle seg på sine egne premisser. Vi begynner tidlig i barnas liv å oppmuntre dem til å bli selvstendige og til å si sin mening. Det langsiktige målet er at barna gradvis skal bli i stand til å ta vare på seg selv, og utvikle de evnene de har. På denne måten lærer vi barna til å ha samvittigheten som rettesnor for det de gjør. Dette utgjør en kontrast til enkelte andre kulturer der det blir lagt større vekt på ære og skamfølelse overfor andre, enn på indre skyldfølelse. I disse kulturene blir det sett på som nødvendig å korrigere uønsket adferd gjennom sanksjoner. Et barn som gjør noe som blir ansett som galt, står ikke bare til regnskap for seg selv for handlinger han gjør, men til hele familien. Dette fordi den enkeltes adferd vil påvirke hele familiens ære. I vår kultur blir det lagt større vekt på barnas evne til å straffe seg selv gjennom å føle skyld for uønsket adferd. Fra kulturen i hjemlandet til de enslige mindreårige asylsøkerne kan de være vant til at foreldrene tar avgjørelser på deres vegne fordi de har ansvaret og barnet kan sette familiens ære i fare. I vår kultur lar vi barna på samme alderstrinn i større grad få velge å ta avgjørelser selv. Om det går dårlig for barna fra kulturene som vektlegger familiens ære, tar foreldrene ansvaret, fordi de da mener at det er de som har sviktet som foreldre. I vår kultur legger vi større vekt på barna som selvstendige individer enn de gjør i mange andre kulturer. Der får gjerne et barn sin identitet gjennom å vokse opp som medlem av en familie. Autoritet og roller internt i familien er ofte klarere definert enn i vår kultur. Hos oss er hvem som skal gjøre eller bestemme over noe stadig et forhandlingstema. Familiens autoritetsformer har beveget seg sterkt i retning av argumentasjon og forhandling. I familier fra enkelte andre kulturer skal det være nok at foreldrene gir beskjed til barnet, så har barnet en plikt til å lyde og vise respekt for foreldrene (Thomsen og Larsen, 1994:65-67).

Siden de enslige mindreårige asylsøkerne som kommer til Norge kommer fra en annen oppdragelseskultur enn den vi har i Norge, kan barna oppleve at det de tenker er riktig måte å være på fra sin kultur, oppleves som feil måte å tenke på i Norge. Det er derfor en stor og utfordrende oppgave for miljøterapeutene som får oppdrageransvar for de enslige mindreårige asylsøkerne, først å lære å tåle eventuelle forskjeller og så lære barna å respektere andres verdier, uten å sette disse opp mot hverandre som motsetninger. Når mennesker fra forskjellige land og kulturer skal forholde seg til hverandre, er det viktig å tolerere hverandre, og hverandres likheter og ulikheter, uten å fordømme hverandre. Samtidig er det viktig å tørre

å ta avstand fra og bekjempe uakseptable oppdragelsesformer, som blant annet bruk av vold (Hagen og Qureshi, 1996:174). Det å ha innsikt i kulturelle faktorer i utøvelsen av omsorg medfører omsorg som er verdifull for barnet. Kunnskap om kulturelle faktorer og kjennskap til barnets kultur og oppdragelsesbakgrunn gir forutsetninger for å handle omsorgsfullt mot det enkelte barnet. Noen faktorer som har innvirkning på utøvelse av omsorg, er kulturelle verdier og vaner, slekt og familiefaktorer, religiøse og politiske faktorer og skolering. Kunnskap om ulike kulturelle ideer om barneoppdragelse har også betydning for å yte omsorg som barnet forstår og gjenkjenner. Derfor er forståelse av kultur og barneoppdragelse grunnleggende for å møte barnets behov og forventninger (Brataas og Steen-Olsen, 2003:118). En kultursensitiv omsorg innebærer å stimulere og underbygge barnets følelse av trygghet i relasjonen og hans følelse av sammenheng i tilværelsen. For at miljøterapeuter skal klare dette, må de møte barnet med både allmenn, kulturell og individuell kunnskap (ibid:122).

4.0 Metodiske betraktninger

4.1 Valg av metode

For å komme fram til hvilken metode jeg skulle bruke i min masteroppgave, stilte jeg meg selv noen spørsmål. Hvilken informasjon trengte jeg for å svare på problemstillingen? Hvordan kunne jeg best mulig finne fram til denne informasjonen? Hvem satt inne med informasjonen jeg var på utkikk etter? På bakgrunn av blant annet disse spørsmålene og lesing av faglitteratur og metodelitteratur valgte jeg å benytte meg av kvalitativ metode med vekt på personlige dybdeintervju. Et typisk trekk ved kvalitative studier er at datamaterialet ofte foreligger i form av en skriftlig tekst vi skal studere, som er framkommet fra nedskrivninger av lydopptak. Dette er blitt til gjennom samtaler. Gjennom språket skal samtaler formidle kjernen i datamaterialet. Metoden er preget av en viss grad av fleksibilitet og kan gjennom dette åpne for improvisasjon og kreative situasjonstilpasninger (Befring, 2007).

Kvalitative studier har blitt til ut fra ønsket om å forstå «den andre». Kvalitativ forskning handler om å forstå deltakernes perspektiv. I kvalitativ forskning prøver forskeren å finne en mening med alt hun ser og hører. Forskingen kan ha fokus på hvordan noe er i praksis uten at dette blir forsket direkte på. Dette er også tilfelle for en forskning som gjennom samtaler med barn på omsorgssenter, skal frembringe noen svar på hvordan omsorg oppleves. Hensikten med en slik forskning er å få tak i den felles erfaringen barna har når det gjelder dette (Postholm, 2004).

Mitt metodevalg ble dermed kvalitativ metode, med personlig intervju med barn på omsorgssenter. Siden jeg jobber i omsorgssenter, satt jeg med en del bakgrunnsinformasjon, som jeg tenkte kunne være nyttig å dra med seg. Jeg har gjennom hele prosessen vært bevisst på at jeg ikke skulle finne fram til svar jeg trodde jeg hadde fra før, men la datamaterialet mitt vise meg vei. I tillegg til intervjuene snakket jeg uformelt med barn og ansatte på omsorgssenteret, for å skaffe meg oversiktskunnskap. Jeg tror denne oversiktskunnskapen kom fortere til meg siden jeg allerede jobber i et omsorgssenter, og har et forhold til mange av de tema og problemstillinger som kom opp. Jeg ønsket å få mulighet til å finne ut hva barna på omsorgssenteret tenker om omsorg, og hvordan deres tanker passer inn i det opplegget de er plassert i. På denne måten kunne jeg fordype meg i den mening barna la i den opplevelsen de satt med i forhold til opplevelsen av omsorg på omsorgssenteret.

4.2 Det naturalistiske intervjuet

I analysen av datamaterialet har jeg vært inspirert av den naturalistiske analyseprosessen. På bakgrunn av dette er det barnas egne fortellinger og opplevelser som danner grunnlaget for analysene. I den naturalistiske analyseprosessen holder forskeren fast på skillet mellom virkelighet og representasjon og lytter til informantens representasjoner av virkeligheten. Forskeren har tro på at informantene kan fortelle hvordan livet er i deres verden, og er på leting etter informantens representasjon av sin virkelighet. Tilnærmingen vektlegger at det finnes en sannhet for informanten, og at det er denne forskeren skal forsøke å finne fram til gjennom intervjuet. Forskeren må deretter presentere informantens sannhet så korrekt som mulig i avhandlingen (Ryen, 2002).

Når forskeren innleder det naturalistiske intervjuet åpner hun med dagligdagse tema eller tema informanten kan være interessert i. Jeg begynte intervjuet med ren bakgrunnsinformasjon, som kan karakteriseres som ikke-truende spørsmål. Deretter gikk jeg videre til å snakke om dagligdagse hendelser på omsorgssenteret. Dette skulle være noe kjent og ufarlig for informantene. Etter litt samtale rundt dette gikk jeg over til hovedmomentene for samtalen. Jeg hadde tre hovedmomenter vi snakket om, før jeg gikk videre til avslutningen. Også i avslutningsfasen ledet jeg an med rolig og ukontroversielle spørsmål, som skulle gjøre at informanten skulle kunne gå fra intervjuet med en god følelse (ibid).

Underveis i intervjuet benyttet jeg meg av ulike teknikker for å drive intervjuet framover. Jeg ”pumpet” informanten framover ved å si ”mmm” innimellom det han fortalte. Jeg brukte pauser der det likevel fremgikk at det var informanten som hadde ordet. Jeg ba informantene om å si mer om det vi snakket om, og ba om eksempler på det de fortalte meg. Dersom jeg var i tvil om jeg hadde forstått informanten riktig, ba jeg om en utdypning på det han hadde sagt, og stilte også spørsmål for å få informanten til å snakke videre på det han fortalte (Ryen, 2002; fra Lincoln og Cuba, 1985).

4.3 Veien til omsorgssenteret

Dersom jeg på forhånd hadde visst at veien til omsorgssenteret skulle bli så lang og kronglete, vet jeg ikke om jeg hadde begitt meg ut på den. Men når det er sagt, så er jeg glad for at jeg ikke visste det. Det jeg sitter igjen med, er at dette er en erfaring jeg ikke ville vært foruten. Etter å ha fått godkjenning fra NSD om å sette i gang med å skaffe informanter, tok jeg

kontakt med to av Bufetats omsorgssenter. Jeg hadde som utgangspunkt at jeg skulle ha mellom fem og åtte informanter. Jeg spurte derfor hvert av omsorgssentrene om fire informanter. I forkant av forespørslene hadde jeg laget en del kriterier for hvilke barn jeg ville snakke med. Jeg tenkte at det skulle være gutter, de skulle ha vært i Norge over en viss tid, beherske norsk og de skulle være fra Afghanistan. Bakgrunnen for dette var at de fleste som kommer til Norge, er gutter fra Afghanistan. I tillegg var det den gruppen jeg hadde størst kjennskap til. Etter en tid skjønnte jeg at jeg måtte endre kriteriene mine for å få tak i informanter. De nye kriteriene mine var enkle. Barna skulle ha vært noen måneder på omsorgssenteret. Jeg tok kontakt med leder ved omsorgssentrene via e-post. Jeg sendte med brev til leder, hjelpeverge og barnet. I den tiden jeg begynte å ta kontakt, var det mye som skjedde på omsorgssentrene, og flere omsorgssenter gikk en usikker tid i møte. Det skulle snart bli avklart om det ble nødvendig med nedskjæringer på omsorgssentrene. Derfor hadde de som jobbet på omsorgssentrene mer enn nok å henge fingrene i, og det tok en stund før jeg fikk svar. I tillegg skulle henvendelsen gå først til leder, deretter til hjelpeverge og deretter til barnet. Det tok derfor noen måneder og jeg hadde ikke kommet noe nærmere målet. Og svaret fra begge sentrene ble til slutt nei.

Da tok jeg kontakt med Askeladden omsorgssenter, og til tross for hektiske dager og kort varsel, tok de imot meg med åpne armer, og la til rette for at jeg skulle få snakke med fem barn som bodde der. Da hadde jeg parallelt med å gå og vente, begynt å forberede en endring i prosjektet, en plan B, som bestod av et prosjekt der jeg skulle snakke med ansatte på omsorgssenteret. Derfor var gleden stor da det endelig gikk i orden. Samtidig ble jeg veldig glad for å høre hvordan utvalget mitt ble, jeg skulle få snakke med tre jenter og to gutter. Siden det kommer mest gutter til Norge som EMA, følte jeg meg veldig privilegert som fikk snakke med jenter, og fikk fram deres stemme også. Med både gutter og jenter i utvalget mitt, ble det også større variasjon enn jeg ville fått dersom jeg bare hadde snakket med gutter. På omsorgssenteret fikk jeg snakke med barna hver for seg, med lydopptaker på, samt at jeg fikk være litt sammen med dem utenom intervjuene også. Jeg spiste middag med dem, og fikk omvisning og forklaring på det meste av det som foregikk der. Jeg møtte flotte ansatte og satt igjen med et inntrykk av at her bodde det barn som hadde det bra. De hadde en ledelse og en personalgruppe som var interessert i å gjøre en god jobb for barna, og som brydde seg om arbeidet sitt.

4.4 Utforming av intervjuguide

Da jeg skulle begynne arbeidet med å utforme en intervjuguide, tenkte jeg på hvordan barna ville oppleve spørsmålene. Jeg var også bevisst på at jeg ikke skulle åpne noen traumer som de enslige mindreårige asylsøkerne ikke klarte å bearbeide. Mitt fokus var å få fram de enslige mindreårige sin stemme. Derfor gjorde jeg det klart på forhånd, og underveis i intervjuet, at det var deres opplevelse av omsorg i omsorgssenteret jeg var opptatt av. Jeg ville ikke grave i historien deres. Jeg poengterte at det ikke fantes noe rett eller galt svar på spørsmålene jeg kom med. Det var bare de som visste hvordan de hadde det, og hva de mente om det vi snakket om. Jeg håpet at jeg ville klare å trygge dem i forhold til mine hensikter slik at de kunne klare å skille mellom meg som mastergradsstudent og andre de har hatt intervjuer med tidligere, der de kanskje har vært nødt til å holde seg til en historie som ikke nødvendigvis er sann.

Jeg laget en intervjuguide med ulike tema jeg ønsket å få vite mer om, samt forslag til spørsmål under hvert tema. Ut fra egen erfaring med EMA, anså jeg det som reelt at barna ikke ville fortelle så mye uten at de ble stilt spørsmål. Dette fikk jeg bekreftet. Under intervjuet sa flere av barna det også, at jeg kunne stille spørsmål, så ville de svare. Men det var vanskeligere å få dem til å fortelle. Derfor hadde jeg på forhånd forberedt en del underspørsmål under hvert tema som jeg kunne ta i bruk der jeg kjente at det var behov for det. Samtidig var jeg åpen for forandringer, både i rekkefølge og i spørsmålsform slik at jeg kunne følge opp svarene og historiene jeg fikk av den jeg intervjuet. Den åpne måten å tilnærme seg intervjuet på, slik jeg gjorde, er et ønske om å forstå verden fra ståstedet til den jeg intervjuer. Jeg ville vite det han visste, på hans måte. Jeg ønsket å forstå betydningen av hans opplevelser, være i hans sted, føle det han følte, og forklare ting slik han forklarer dem. Jeg hadde et ønske om å fokusere på den forståelsen som oppstår gjennom samtaler med de menneskene som skal forstås. Intervjupersonene formulerer også selv sin egen oppfatning av den verden de lever i, gjennom dialog med intervjueren (Kvale, 1997).

4.4.1 Utprøving av intervjuguide og teknisk utstyr

Da jeg hadde formulert en intervjuguide, diskutert den med både familie og veileder, og gått over tema og spørsmål uttallige ganger, utførte jeg et prøveintervju. Jeg brukte intervjuguiden som mal, og utførte et intervju med et barn som bodde på omsorgssenteret jeg jobber på. Jeg

stilte ikke sensitive spørsmål eller spørsmål som kunne sette han i en uheldig situasjon. Etter at jeg hadde hatt prøveintervjuet, gjennomgikk jeg intervjuguiden på nytt og gjorde en del endringer. Jeg utførte prøveintervjuet med bruk av telefontolk, for å se hvordan dette ville fungere. Jeg tok også intervjuet opp på lydbånd, for å se hvordan lyden ville bli, og for å gjøre meg kjent med bruken av slikt utstyr i en slik setting. Jeg brukte ipod med ekstern mikrofon. Jeg var spent på hvordan lyd kvaliteten ville bli på lydopptakeren når jeg brukte telefontolk, men jeg ble positivt overrasket. Lydgjengivelsen var klokkeklar. Jeg hadde dermed fått prøvd ut intervjuguiden, prøvd ut meg selv i en slik situasjon, prøvd meg i bruken av telefontolk, og prøvd ut utstyret. Til slutt testet jeg ut hvor lenge jeg kunne ta opp på ipoden jeg brukte før batteriet tok slutt.

4.5 Gjennomføring av intervju med barn som informanter

I en intervjusituasjon med barn vil relasjonen mellom forsker og informant være annerledes enn i en intervjusituasjon mellom to voksne. For å få til en best mulig intervjusituasjon med barna, var det derfor mange hensyn jeg var nødt til å ta, både i forkant, og i løpet av intervjuet. Det at jeg har erfaring med å jobbe med EMA, gjorde at jeg allerede hadde en viss kjennskap til hvordan de kommuniserer og opptrer. Dette gjorde det muligens lettere for meg å opptre ledig og naturlig i intervjusituasjonen. Mange forskere har fremhevet at ved å forholde oss formelt til barn som informanter, opplever barna å bli tatt på alvor (Dalen, 2004). Dette forsøkte jeg å etterstrebe gjennom å uttrykke og vise i praksis at jeg tok deres historie på alvor, og at akkurat det de fortalte meg var av betydning. Det at voksne ikke veileder og korrigerer det barna sier, blir av mange barn oppfattet positivt. Jeg hadde derfor et utgangspunkt om å være tilstede i situasjonen, og lytte til det barna kom med uten å komme med tilbakemeldinger på det de sa. Jeg prøvde å vise barna at jeg hadde en aksepterende holdning overfor dem, samt at jeg viste en oppriktig interesse for det de fortalte. Dette kalles også anerkjennende kommunikasjon (ibid). Det var viktig at jeg klarte å skape en atmosfære der barnet opplevde at jeg var ”til stede” i intervjusituasjonen, og at de så at jeg var engasjert i budskapet de formidlet. Å få til en anerkjennende kommunikasjon er viktig for at barnet skal føle tillit til meg som intervjuer, og det påvirker barnets vilje til å fortelle rundt de temaene intervjuet handler om. Det er viktig at barnet ikke føler seg presset i situasjonen, derfor understreket jeg at det ikke fantes noen riktige eller gale svar. Det var barna selv som satt med svarene på det jeg spurte om. Jeg forsøkte å legge fra meg ”teoretikerblikket”, og

”miljøterapeutblikket” mitt i møte med barna, og heller ta dette fram igjen i mine betraktninger og tolkninger i etterkant av intervjuet (ibid).

Da jeg skulle snakke med barna, fulgte jeg en oppbygging av intervjuet. Først prøvde jeg å etablere en relasjon mellom barnet og meg. Jeg prøvde å gi barnet en følelse av å være akseptert og anerkjent. Deretter ble det utformet en kontrakt mellom barnet og meg. Jeg gav barnet grundig informasjon om rammene rundt intervjuet, samt fortalte om hensikten og formålet med intervjuet. Dette gjorde jeg for at barnet skulle forstå hva det var med på. I hoveddelen av intervjuet hadde jeg en innledning til hvert av de temaene jeg tok for meg i intervjuet. Før jeg begynte å stille spørsmål om et nytt tema, fortalte jeg hva det handlet om. Deretter gikk intervjuet over i en fri-fortellings-fase, der jeg prøvde å fremskaffe spontane beskrivelser fra barnet. Disse frie fortellingene utgjorde datagrunnlaget mitt, og dannet grunnlaget for en forståelse og analyse av det essensielle i det barna gav uttrykk for. Deretter prøvde jeg å få mer sammenheng i barnas uttalelser, oppklare misforståelser og gi mulighet for utdyping av enkelte beskrivelser. Til slutt avrundet jeg dialogen. Jeg gav barnet tilbakemeldinger på at det hadde gitt verdifull informasjon under intervjuet (ibid).

4.6 Bruk av tolk

Da jeg planla intervjuene med barna, tenkte jeg at jeg kom til å bruke tolk på alle barna. Slik ville jeg få med meg mest mulig informasjon, og være sikker på at vi ikke misforsto hverandre. Samtidig trodde jeg ikke at barna var gode nok i norsk til å utføre intervjuene på norsk, da de ikke hadde vært så lenge i Norge. Etter en del samtaler med avdelingslederen på den ene avdelingen, kom vi fram at jeg ikke skulle bruke tolk på to av dem. Deres erfaringer med bruk av tolk på de barna, var at de ikke benyttet seg av den, men snakket direkte til dem de hadde samtale med. Vi avtalte at vi skulle snakke mer om det når jeg kom dit. Etter hvert ble det klart at ett til av barna snakket mer når hun ikke hadde tolk. Dermed var det to igjen jeg skulle bruke tolk på. Den dagen jeg skulle avholde de to intervjuene, snakket jeg med hovedkontakten for det ene barnet, og hun sa at det barnet svarte i enstavelsesord når de brukte tolk. Hun opplevde at det var lettere å snakke med barnet uten tolk. Derfor ble det til at jeg bare bestilte tolk til ett intervju. Jeg bestilte telefontolk. Da jeg bestilte tolken, brukte jeg et autorisert språksenter, og forklarte ærende mitt. Jeg sa at jeg trengte en tolk som var kvalifisert for dette formålet, og som behersket norsk på en god og tydelig måte. Samtidig var det viktig at tolken gjentok det jeg sa, og ikke begynte å delta i intervjuet selv.

Selve tolkesituasjonen fungerte fint, og lydgjengivelsen på lydopptakeren min ble god. Jeg henvendte meg direkte til barnet når jeg snakket. Men jeg erfarte at det var noe annet å snakke med et barn når jeg brukte tolk, mot de samtalene jeg hadde uten tolk. Hvert av intervjuene uten tolk varte i cirka en time. Jeg bestilte derfor tolk for to timer, siden jeg regnet med at vi ville bruke lengre tid når intervjuet skulle tolkes. Likevel brukte jeg kun en time og 15 minutter på intervjuet jeg brukte tolk på. Jeg merket at kontakten med barnet ble dårligere da jeg brukte tolk enn på de andre intervjuene. Samtidig ble datamaterialet tynnere. Da jeg hadde transkribert intervjuene, ble de fire første intervjuene på cirka 30 sider, mens intervjuet jeg brukte tolk på ble cirka 15 sider. Samtidig følte jeg at svarene var mer ”konstruerte” og ikke like nære og ekte som svarene jeg fikk uten tolk. Jeg følte heller ikke at jeg ”ble kjent” med barnet på samme måte som de andre barna. At det var et ekstra ledd mellom oss, gjorde at forholdet ikke ble like direkte og nært som de andre barna. Dette tror jeg virket inn på kvaliteten på datamaterialet jeg samlet inn i dette intervjuet.

4.7 Analyse og tolking av intervjudata

Jeg startet intervjuet med å skrive ned dato, sted, tid og navn. Alle intervjuene ble tatt opp på ipod/lydbånd. Etter at jeg hadde foretatt intervjuene, skrev jeg dem ned så nøyaktig som mulig. En del av analyseprosessen var da i gang. Jeg fikk mange tanker og innspill i gjennomføringen, og i etterkant mens jeg lyttet til intervjuene og skrev dem ned. Hver gang jeg foretok et nytt intervju, hadde jeg en dialog mellom teori, tidligere intervjuer og det pågående intervjuet. Dette gav meg assosiasjoner til både teorier og tema. Etter at jeg hadde de nedskrevne intervjuene foran meg, leste jeg dem mange ganger, slik at jeg ble godt kjent med stoffet. Videre tok jeg for meg intervjuutskriftene, og begynte å notere i margin for å dele intervjuene inn i deskriptive kategorier. Etter en del jobbing med dette, endte jeg opp med ni deskriptive kategorier. Da dette arbeidet var ferdig, og jeg kjente meg fornøyd med kategoriene, fortsatte jeg med å kode intervjuene. Jeg gikk inn i materialet, og noterte små stikkord i margin. Der noterte jeg hva sitatene handlet om og hva som var det viktige med dette sitatet. Ut fra dette jobbet jeg meg fram mot mange ulike stikkord som jeg så nærmere på, og fant ut hvilke stikkord som hørte sammen. På denne måten dannet jeg nye kategorier. Da jeg hadde jobbet en del fram og tilbake med disse kategoriene, kom jeg igjen fram til noen jeg ble fornøyd med. Jeg kunne da begynne arbeidet med å skrive og analysere tekstene. Jeg fikk i løpet av dette arbeidet erfare at en slik prosess både er komplisert og tar lang tid. Jeg erfarte at det er komplisert å sortere og dele opp data fra situasjoner som er så kompliserte

som virkeligheten. Etter at kodingen var ferdig, dannet disse nye kategoriene grunnlag for analysekapitlene jeg skulle skrive. Hvert kapittel ble skrevet med utgangspunkt i en deskriptiv kategori, og kodingen av materialet innad i de deskriptive kategoriene utgjorde underkapitlene. Da jeg hadde et delkapittel med sitater foran meg, gikk jeg på nytt inn i materialet. Jeg så hvordan sitatene hørte sammen og satte dem sammen på nye måter. Jeg kodet sitatene med tall fra 1-5. Da jeg skrev sitatene inn i en analysetekst, gikk jeg over til å bruke de fiktive navnene. Jeg mener at å gi informantene fiktive navn i stede for tall, bidrar til å gjøre stoffet nærmere både for meg og for deg som leser. Jeg tenker at det bidrar til at vi blir kjent med barna, og ser at det er virkelige personer bak sitatene.

Jeg tok notater underveis i intervjuprosessen. Notatene jeg gjorde mens jeg sto midt oppi intervjuene, var mer verdifull enn jeg hadde sett for meg. Når jeg i ettertid leste notatene jeg hadde skrevet rett i etterkant av intervjuene, følte jeg at de kunne skrives rett inn i analyseringen. Jeg ante ikke at jeg hadde gjort meg så mange tanker rett i etterkant av intervjuene, og at disse notatene ville bli så verdifulle for meg. Jeg har lett for å tro at de tankene og refleksjonene jeg gjør her og nå, vil jeg gjøre når jeg tar fram igjen arbeidet senere, men det har denne prosessen lært meg at jeg ikke gjør. Derfor har jeg lært at det er viktig å skrive ned så mye som mulig av tanker og refleksjoner man gjør seg underveis.

Hvert intervju varte i ca en time. Jeg brukte tolk på ett intervju. Intervjuene er transkribert i ordrett form, og jeg har tatt med nøling og små pauser i teksten. Gjennom den analytiske prosessen har jeg forsøkt å løfte datamaterialet fra et beskrivende og fortellende nivå til et mer fortolkende og analytisk nivå. Dette har vært en utfordrende og tidkrevende prosess, og jeg har lært mye underveis. Jeg har arbeidet bevisst for å jobbe så systematisk, men samtidig så kreativt som mulig. Og jeg har prøvd å gå i dybden på datamaterialet, og prøvd å ta innover meg barnas historier.

4.8 Reliabilitet, validitet og generaliserbarhet

Kvalitativ forskning bygger på grunnforutsetningen at mennesker skaper eller gir representasjoner av sin sosiale virkelighet og gir mening til egne erfaringer. Dette innebærer at det ikke finnes en "sann" virkelighet eller universelle lover. De meningssammenhengene informantene skaper og representerer, er knyttet til hvert enkelt individ. Uttalelsene blir fortolket av forskeren. Fortolkningen skjer dessuten i lys av samfunnsforholdene i Norge på

det tidspunktet undersøkelsen finner sted, og i forhold til den debatten som foregår rundt fenomenet i landet.

Reliabilitet i kvantitative undersøkelser forutsetter at fremgangsmåten ved innsamling og analyse av data skal kunne etterprøves nøyaktig av andre forskere. I en kvalitativ studie blir det vanskelig å stille et slikt krav. I slike studier er nettopp forskerens rolle en viktig faktor, og rollen utformes i samspill med informanten og den aktuelle situasjonen. Både det enkelte individet og omstendighetene endrer seg, noe som gjør det vanskelig å etterprøve resultatene. Vi må derfor nærme oss spørsmål om reliabilitet på andre måter. En måte er å være veldig nøyaktig i beskrivelsene av de enkelte leddene i forskningsprosessen slik at en annen forsker i prinsippet kan ta på seg de samme ”forskerbrillene” ved en tenkt gjennomføring av det aktuelle prosjektet. Beskrivelsene må omfatte forhold ved forskeren, informantene og intervjusituasjonen samt angivelse av hvilke analytiske metoder som er anvendt under bearbeiding av datamaterialet (Dalen, 2004). Dette har jeg prøvd å følge gjennom denne forskningen.

At jeg jobber ved et omsorgssenter, er et forhold ved meg som har spilt en betydelig rolle i dette arbeidet. Den bakgrunnsforståelsen jeg har, kunne jeg ikke tilegnet meg på kort tid uten å jobbe med dette. Jeg har likevel prøvd å være bevisst min rolle. Ville jeg klare å reflektere i forhold til mine egne holdninger og min forforståelse av tema? At jeg jobber med EMA, gjør at jeg har en bakgrunnsforståelse både i forhold til hvordan barna organiserer hverdagen sin, samt begreper og forhold ved hverdagen deres. Jeg kjenner til ”vanlige” måter å reagere på, samt at jeg kjenner til enkelte problemstillinger barna står overfor i lys av at de bor på et omsorgssenter. Samtidig har jeg kjennskap til en del ord og begreper som jeg kanskje hadde spurt mer utdypende om, eller ikke forstått, dersom jeg ikke hadde jobbet innenfor feltet selv. Samtidig er jeg vant til å snakke med barn i deres situasjon, og det kan også ha vært en fordel i intervjusituasjonen. Jeg hadde som utgangspunkt at jeg var interessert i å få fram deres synspunkt og opplevelser om dette, og i minst mulig grad la det styres av de oppfatningene jeg hadde fra før. Jeg gikk inn i situasjonen med et brennende ønske om å bli kjent med historiene til akkurat de barna jeg skulle snakke med.

I hvilken grad kan resultatene overføres til andre grupper enn de som er utforsket? Agnes Andenæs sier i Dalen (2004) at det er den som mottar informasjon fra forskningsresultater, som avgjør hvor anvendelig et resultat er for andre situasjoner. For at det skal være mulig å

vurdere dette, er det viktig at forskeren frembringer tilstrekkelig og relevant informasjon. (ibid:107). I min masteroppgave har jeg hatt fokus på at det er informantenes stemmer som skal komme fram. Det er de som er mitt datamateriale. Dette har jeg prøvd å få frem ved å bruke en naturalistisk fremgangsmåte. Jeg har latt informantene snakke gjennom oppgaven, ved å bruke direkte sitater fra barna gjennom hele analysedelen. Språkbarrierer er et sentralt tema under validitetsdrøftingen. Språkproblemer og kulturelle misforståelser kan skape grobunn for svikt i validiteten. Min erfaring fra arbeid med EMA ser jeg på som en viktig del av validitetsprosessen. Jeg tror det har bidratt til en mer helhetlig tolkning av deres beretninger. Mitt arbeid vil derfor inneha høy grad av validitet på tross av språklige utfordringer.

Funnene i denne oppgaven bygger på den enkelte informants fortelling. Med dette som utgangspunkt kan jeg ikke si at funnene mine er generaliserbare. Dataene bygger på informantenes individuelle og personlige erfaringer og opplevelser. Selv om informantene i dette arbeidet ikke teller mange i tallet, peker opplevelsen deres av omsorg i omsorgssenter i noenlunde samme retning. Funnene i oppgaven kan dermed være en pekepinn på hvordan forholdene er, uten at jeg kan si at det jeg har funnet fram til kan generaliseres til alle EMA som bor i omsorgssenter.

Problemstillingen har vært mitt fokus gjennom hele arbeidet med masteroppgaven. Jeg har prøvd å vise ulike vinklinger av problemstillingen, ved å belyse den fra ulike sider. Jeg tok opp alle intervjuene på bånd, og foretok en nøyaktig transkribering. Barnas egne ord og fortellinger utgjorde hovedtyngden av materialet som dannet grunnlaget for tolkningen og analysen. Det var derfor viktig at dette materialet ble så fylldig og relevant som mulig. Validiteten i datamaterialet ble styrket ved at jeg stilte spørsmål som gav barna anledning til å komme med innholdsrike og fylldige uttalelser. I tolkningen av intervjudataene søkte jeg å finne indre sammenhenger i datamaterialet. Gjennom tolkningsprosessen utviklet jeg en dypere forståelse av hvordan barna opplevde omsorg i omsorgssenter. Utgangspunktet var barnas egne opplevelser og forståelse slik den kom fram gjennom intervjuuttalelsene.

4.9 Etiske refleksjoner

Når barn og unge deltar i forskning, har de særlig krav på beskyttelse i tråd med deres alder og behov (NESH, 2008, punkt 11). Gjennom flere års arbeid med barn og ungdom innenfor barnevernsinstitusjoner er jeg bevisst på områder som anonymitet og taushetsplikt. Da jeg

begynte å formulere prosjektet, tenkte jeg på utfordringer jeg kunne møte i samtaler med barna. Jeg var spent på om det var noen barn som ville stille opp til intervju. Jeg visste ikke hvordan barna ville se på det å la seg intervju, for det er kanskje mange barn som har asyLintervjuet som sin eneste intervjuerfaring. Dette har ikke nødvendigvis vært en positiv erfaring for barnet. Derfor var det viktig å tenke på hvordan jeg forholdt meg gjennom hele prosessen, og at jeg var bevisst min rolle som forsker. I forkant av forespørlene om informanter, meldte jeg studien til Personvernombudet for forskning, Norsk Samfunnsvitenskapelig Datatjeneste, NSD.

Etter at jeg hadde fått tilbakemelding fra NSD at prosjektet kunne iverksettes, startet jeg å kontakte omsorgssenter for å skaffe informanter. Jeg lagde et informasjonsskriv til leder for omsorgssenteret, et til hjelpvergen til de aktuelle barna, og et som barna fikk. I dette skrevet fikk de involverte informasjon om hva prosjektet dreide seg om, og hva deltagelse i prosjektet ville si. Jeg valgte, i samråd med saksbehandler på NSD, og ikke innhente skriftlig samtykke fra barna, men muntlig samtykke. Samtidig ble barna gjort oppmerksomme på at de når som helst i løpet av prosjektet hadde lov til å trekke seg. Valget med og ikke innhente skriftlig samtykke ble gjort for at det skulle være lettere for barna å trekke seg dersom de ikke ønsket å delta. Samtidig trengte ikke jeg å oppbevare noe skriv der barna hadde skrevet navnet sitt. I tillegg til informasjonsskrivene holdt jeg løpende kontakt med avdelingsleder. Jeg sendte intervjuguiden til henne før jeg kom, slik at hun kunne snakke med barna om hva jeg skulle spørre dem om før jeg kom. De ble også fortalt at dette var en del av et studentprosjekt, og at det de fortalte meg, skulle brukes anonymt i oppgaven min. Jeg fortalte dem at jeg ikke ville fortelle det de hadde fortalt meg til noen andre, men at jeg ville diskutere materialet med veilederen min på en anonymisert måte. Jeg understreket også at jeg hadde taushetsplikt overfor de ansatte på omsorgssenteret, og overfor hjelpeverge. Jeg valgte å lage fiktive navn på barna med en gang jeg begynte nedskrivningen, og tok ikke opp bakgrunnsinformasjon om barna på lydbånd. Dette snakket vi om før opptaket begynte. Når jeg møtte barna, fortalte jeg dem hva som var målsettingen med prosjektet, hvordan jeg ville gjennomføre det, og hva det skulle ende opp i. Jeg fortalte dem at lydopptakene skulle slettes når prosjektet var ferdig (NESH, 2008).

5.0 Presentasjon og drøfting av data

5.1 Andre gir omsorg til meg

Jeg har stilt spørsmålet: ”Hvordan opplever enslige mindreårige asylsøkere omsorg i omsorgssenter?” Dette har jeg valgt å dele inn i flere deler, for å belyse spørsmålet fra flere sider. I dette kapittelet vil jeg skrive om hvordan barna opplever det når andre gir dem omsorg. Jeg velger å dele kapittelet inn i fire underkapitler, som jeg kaller: ”Om å bli sett og tatt på alvor”, ”Du kjenner at de bryr seg om deg eller ikke”, ”Noen ganger kan de voksne løse problemer som du har” og ”Jeg foretrekker å snakke kun med kontakten min”. Med denne inndelingen, ønsker jeg å få belyst ulike sider av hvordan EMA opplever at andre gir dem omsorg.

5.1.1 Om å bli sett og tatt på alvor

I dette underkapittelet vil jeg skrive om å bli sett. I dette ligger hvordan barna opplever at miljøterapeutene ser dem når de har behov for det. Når behovet melder seg, er det ikke alltid lett å gi uttrykk for det med ord. Da har barna et ønske om en voksen som forstår behovet hans, uten at han trenger å si det. I samtalene med barna på Askeladden omsorgssenter, fikk jeg flere historier på situasjoner der barna hadde opplevd at en voksen hadde sett dem og deres behov. Jeg fikk også historier der det motsatte var tilfelle. Shiab fortalte om et av sine tidligste møter med omsorgssenteret.

”Det var en mann som jobber ehm.. hos oss, ikke her men jeg bodde i andre hus, også jeg.. jeg vet ikke hva som har skjedd, og så jeg blir lei meg og så jeg var... jeg dratt opp til rommet mitt og så han komt og så han spør meg, jeg vært helt ny, jeg trur (...) ikke mer enn en månte. Og så han sa til meg, han sa til meg, går det bra med deg, og så han snakker med meg så han gjør til meg, så han sa til meg, kan jeg ta på deg eller ikke? Fordi kanskje jeg liker ikke at en tar på meg når jeg er lei meg, så jeg sa til han, jeg svarte ikke han og så da når noen sier ikke ingen ting det betyr at svaret er ja, ikke nei. Ja, så det var han som bryr meg... bryr seg om meg. (...) Jo det var at jeg, på en måte, kanskje jeg har stolt på han fordi ..det er ikke vanlig at en fra.. nordmann så han han kjenner ikke deg så du er bare.. et månte eller sånn, så han kjenner ikke egentlig hvem du er og så han bryr seg om deg og egentlig det er ikke vanlig.”

I denne situasjonen møtte Shiab en miljøterapeut som gjorde at han følte seg sett og forstått. Miljøterapeuten hadde en form for omsorgskompetanse som gjorde at Shiab følte seg ivaretatt, selv om han valgte og ikke sa noe til miljøterapeuten. Aamodt (1997) definerer omsorgskompetanse som at den inneholder medmenneskelighet, observasjon, tid og tilbakeholdenhet. I tilbakeholdenhet ligger ydmykelsen og respekten for barnets situasjon, mens observasjon handler om å gjøre en kunnskapsbasert fortolkning av barnet i situasjonen. I dette ligger en forventning til miljøterapeuten om å ha en faglig ballast som gjør han i stand til å møte barnet på en måte som gjør at han kan føle seg forstått og i beste fall hjulpet (Aamodt, 1997). Miljøterapeuten viste medmenneskelighet og engasjement da han oppdaget at Shiab var nedfor og hadde trukket seg tilbake til rommet sitt. Miljøterapeuten valgte å gå etter han opp på rommet, og sto i situasjonen sammen med han. I denne situasjonen syntes nok Shaib at det var godt å kjenne at en voksen "var der han var". For miljøterapeuten kunne det vært lett å falle for fristelsen til å si hva Shiab burde føle, mene, tenke eller gjøre. Med andre ord, pådytte han sin egen definisjon av virkeligheten, og dermed plassere han "i sine egne sko".

Shiab fremhever også betydningen av berøring. Det at en miljøterapeut kom inn på rommet hans og tok på han, forsterket følelsen av at han brydde seg om han. Shiab sin historie blir fortalt en god stund etter at den skjedde. For Shiab var det noe med denne situasjonen som gjorde inntrykk på han. Han var ny i et fremmed land, langt fra familien sin, og opplevde at en voksen som han enda ikke kjente, brydde seg om han. For Shiab var dette en episode som brant seg fast i hukommelsen hans. Hvorfor gjorde den det? Er ikke dette vanlige opplevelser for barn som bor på omsorgssenter? Selv sier Shiab noe om dette. Han sier at det er ikke vanlig at en nordmann gjør dette. Mange mennesker har en sperre om å gå inn i det ukjente og utrygge. For mange miljøterapeuter vil det være en stor utfordring å gå inn i en slik situasjon. Han aner ikke hvordan barnet vil reagere på at han kommer inn og ser barnet på sitt mest sårbare, når barnet har gitt uttrykk for at han ønsker å være alene, være i fred. Var dette dermed en spesiell situasjon for Shiab? Noe han ikke opplevde til vanlig? For meg var det tydelig å se på Shiab at dette var en episode som hadde gjort inntrykk på han, og som betydde noe for han, selv etter lang tid.

Tina fortalte meg også om episoder med ansatte der hun følte at hun var blitt sett: *"En dag som jeg blitt sånn sint, og så... jeg sitter, jeg vil sitte alene, da hun [ansatt] kommet og hun sa til meg sånn, sånn snakke med meg, (...) komme spørre meg, hvorfor sitter du sånn alene og tenker du på no?, og jeg bare nei, åja, jeg trodde du tenker på no, og så vi sitter og så de*

begynner snakke med meg, da sier jeg vil snakke med dem og så da blir jeg litt glad, da glemmer jeg dem som... den som jeg tenker på. (...) Så de liker ikke jeg sitte sånn alene, se på tv, sånn, de si til meg, kom og sitte her nede, hvis vi snakker sammen, sånn. (...) De kommer og så se på tv sammen med meg, eller hvis jeg spiser, og så hvis jeg spiser, [ansatt] sitter ved siden av meg, og... han venter på meg... jeg spiser da, da jeg ferdig spiser, så jeg la.. da han..går hvis jeg ferdig spiser, jeg lev.. jeg legger tallerken inni oppvaskmaskin, da, han gå jo.. gjøre annet jobb.”

Dette gikk mer på det generelle. Hun opplevde at hun hadde noen voksne rundt seg som brydde seg om henne, og som så henne for den hun er. Hun fremhevet spesielt to-tre stykker som hun opplevde var der for henne når hun trakk seg tilbake. Hun fremhevet også at det var disse hun hadde et ekstra godt forhold til. Det var de som kom og var sammen med henne når hun ikke gjorde noen ting, når hun var alene. De hjalp henne til å føle seg mindre alene på omsorgssenteret, og gav henne følelsen av at hun hadde mennesker rundt seg som brydde seg om henne.

Det var også flere barn som fremhevet at miljøterapeutene skulle sette seg ned sammen med dem og bruke tid på dem. Hvis barna ser på tv, sier flere at det betyr noe at en voksen kommer og setter seg sammen med dem, og snakker med dem. Flere av barna ønsker at de voksne skal komme og snakke med dem. De sier at det er en form for omsorg som de setter pris på. Det at en miljøterapeut setter seg ned sammen med barnet, viser at hun har tid til han, at hun bryr seg om han, og ønsker at han skal ha det bra. Av mange grunner har barna ofte vanskeligheter med å fortelle hvordan de har det. Mange har kanskje fortalt en annen historie enn det som er sant når de kom til Norge. Det kan derfor være vanskelig å forklare hvorfor de er lei seg. Barna ønsker ofte å skjule for andre at de er lei seg, samtidig som de ønsker at noen skal se dem og oppdage at de ikke har det bra.

Det flere av barna mener skiller en miljøterapeut som ser dem og viser dem omsorg, fra en som ikke gjør det, er nettopp at miljøterapeuten tør å være i situasjonen. Det er at hun spør hva det er og setter seg ned sammen med barnet og er tilstede i det barnet finner vanskelig. For mange miljøterapeuter er dette en stor utfordring. Det kan være vanskelig å kjenne på om barnet ønsker at hun skal gå når han ikke snakker, eller når barnet avviser initiativ fra miljøterapeuten. Det som går igjen i samtalene med barna, er at de setter størst pris på miljøterapeutene som er der og som ikke går når de blir avvist første gang. Flere av barna

uttrykte at de oppfattet det slik at når miljøterapeuten gikk etter en avvisning, så brydde hun seg ikke om dem. De ønsker å bli sett og få kjenne på at selv om han sier at han ikke vil snakke med miljøterapeuten, så vil han ha henne der. Han vil prøve henne ut og få lov til å kjenne på at hun sitter der sammen med han selv om han kaster henne ut, eller ikke svarer når hun spør han om noe.

Mariam forteller om opplevelser med de voksne, der hun opplever at hun ikke er blitt sett: *”Noen kan.. når jeg lei seg eller sånn.., de bare kommer og snakke med meg fort, og noen voksne som, de bare se og.. de kommer ikke og snakke med meg,.. og.. de bare komm... for eksempel på middag, de kom.. de spurte ikke meg kanskje jeg er lei deg og sitte de kommer ikke og spør meg hva skjer de bare komme nå er det middag, du må kom, de bare.. Jeg liker ikke sånn, jeg bare sa jeg er ikke sulten. (...) Jeg bare de sa det er greit, jeg liker ikke sånn noen voksne er sånn.”*

I slike situasjoner følte Mariam seg veldig alene. Dette var gjerne i situasjoner der hun hadde trukket seg tilbake, og snakket lite med de som tok kontakt med henne. Mariam uttrykte et ønske om at de voksne hadde tatt seg tid til henne og spurt henne hva som var vanskelig, og prøvd å snakke med henne.

Aamodt (1997) refererer til en bok som heter ”Samtaleteknik og Klientbehandling” fra 1965 som Nancy Bratt har skrevet. Her leder Bratt leseren mot å tenke seg inn i klientens situasjon, og ikke la seg forlede til å tro at personens utside samsvarer med hans innside. Det vil si at hun advarer mot å la seg lure av at en klient virker uforskammet eller aggressiv i møte med sosialarbeideren. Hun understreker hvor viktig det er for sosialarbeideren å ha med i minnet at de fleste klienter bruker mye psykisk energi på å skjule sin angst og usikkerhet, og at ”der blir ikke rett meget til overs til selve problemet”. Sosialarbeideren må ta klienten der hvor han er, ikke der hvor han logisk sett burde være. Det betyr altså å møte klientene som enkeltindivider med individuelle behov, noe som gjør at det blir nærliggende å knytte det til begrepet respekt. Det handler om respekten for den enkelte som person med de vanskeligheter han måtte ha (Aamodt, 1997).

Det var også flere barn som fremhevet betydningen av å bli sett, eller opplevelsen de satt igjen med når de opplevde at miljøterapeutene ikke så dem. Shiab forteller at noen miljøterapeuter forstår han. De ser han som han er, at han tuller av og til, og er seriøs av og til. Shiab trekker også dette mot det å bli sett av de voksne, når han føler at noen voksne gjør en anstrengende

innsats for å forstå han, og ”er på lag med han”. Samtidig opplever han at noen ansatte ”ikke bryr seg om han”. De ser han ikke som den han er, men skjuler seg bak at de må utføre jobben sin.

”Mange voksne som, de... de kommer og så snakker med meg og så mange ganger jeg snakket med de, men de, hva jeg sier til de, de.. de skriver det på.. på de rapporter eller sånn, de skriver alt som jeg si til de eller sånn, der, hva du sier, hvis det var tull eller det var ikke tull, de skriver alt, de sier at jobben din at de må skrive alt, men noen de, de veit atte du bare tuller, de kjenner meg veldig godt når jeg tuller når jeg snakker seriøs, også de vet hva sånn når jeg sier for eksempel noen ting er, som er ikke bra, men hun vet at jeg bare tuller, ikke sant, så de, de vet at, de glemmer det med en gang, men noen som du sir noen ting ikke bra de med en gang så de gå de sier til sjefen din og så sjef komme og si til deg, hvorfor gjør du sånn, sånn, sånn, sånn, og så hun gjøre på en måte som at du er nærmere henne, og så hun kommer hun ta på deg sånn masse ting, men ikke som de andre de bare stå opp og så for eksempel vi sitter og så hun sitter og ser på deg sånn, ehh..”

Dette handler om å skille mellom når barnet tuller og når han snakker seriøst. For barn er det en vanlig sjargong å tulle en del, og på et omsorgssenter er det gjerne enda viktigere for barna å bruke litt humor, for å teste ut miljøpersonalet. De vil finne ut hvordan de reagerer på ulike utsagn og hva de gjør med det. I en slik uttesting oppstår tillitsforhold når miljøterapeuten ”består” testen barnet kommer med. Barna har et stort behov for å kjenne at miljøterapeuten er der for akkurat han, og at hun ikke bare er der fordi hun er på jobb.

Mariam fortalte at hun likte best å snakke med damer. Hun mente at hun kunne snakke med alle damene som jobbet på omsorgssenteret. Etter å ha tenkt seg litt om, sitter hun ikke igjen med den samme opplevelsen uansett hvem hun har snakket med. Mariam sitt utsagn henger sammen med de andre utsagnene.

”Ikke alle som hører orntlig, noen hører ja, jeg, og de bare glemte den etterpå. Og når jeg si og etter fem minutt eller ett minutt og de glemte, og noen noen.. de bare tenk å hjelpe meg. (...) For eksempel jeg spørre når s.. når skal jeg besøke søst... søstran min? og de bare ja, ja, jeg skal sjekke og etterpå, de sjekker ikke de bare snakker hva.. snakker noen andre.. og jeg bare gå spørre hva skjer.. har du sjekt når jeg besøke søstra , ja, jeg bare glemte, de bare si sånn.”

Mariam satt igjen med en opplevelse av at hennes spørsmål og planer ikke var av betydning for de ansatte. Hun følte seg ikke sett og tatt på alvor. Når barna fortalte om episoder der de opplevde å bli sett eller ikke sett av en voksen, kom Mariam med eksempler på situasjoner der hun ikke opplevde å bli sett. Hun opplevde at det skjedde ofte. Jeg lurte på om en mulig forklaring på det kan være at hun hadde en litt mildere framtoning enn mange av de andre barna. Jeg opplevde henne som stille og forsiktig, og jeg vil tro at hun ikke kom busende ut med behovene sine til de ansatte. Hun virket til å være en blid og fornøyd jente som ikke gjorde så mye ut av seg. Blir det da lettere for miljøterapeutene å overse tegn på at noen trenger hjelp? Det kan som voksen være lett å gå i fellen å tro at Mariam som er så snill og grei og ikke lager noe bråk, hun har ikke de samme behovene for å bli sett som en som gjør mer ut av seg i fellesområdet. I en travel hverdag på et omsorgssenter, med mange forskjellige barn med forskjellige behov, kan det bli lett å prioritere de som skriker høyest, de som har mest behov for hjelp akkurat der og da. De som er mer forsiktig og ikke skaper problemer i fellesskapet om de ikke får svar akkurat her og nå, er lettere å vente med, og så ender det med forglemmelse.

5.1.2 ”Du kjenner at de bryr seg om deg eller ikke”

I dette underkapittelet vil jeg skrive om å bry seg. Det er en glidende overgang fra det å bli sett, men jeg har likevel valgt å dele disse to inn i forskjellige underkapitler. Når barna opplever at miljøterapeutene bryr seg om dem, opplever de også at de får god omsorg. Shiab hadde en del å fortelle i forhold til hvem som brydde seg om han og hvem han opplevde at ikke gjorde det. Jeg fikk lignende forklaringer fra flere av de andre barna også. Dette gikk på om de opplevde at miljøterapeuten virkelig prøvde å nå inn til dem. De opplevde ikke at en miljøterapeut brydde seg om dem når de gav opp etter første forsøk. Eller når de ansatte hørte på det de hadde å fortelle, men barnet senere opplevde at de ikke fulgte det opp slik de hadde lovet. Dette var jeg litt inne på i forrige underkapittel, og vil gå videre på her. Slik forklarer Shiab det for meg:

”Det er de som du kjenner veldig godt. Det er bare de som bryr seg om meg eller.. (...) Fordi..jeg vet det, når jeg blir sinna eller sånn, jeg vet de som.. vil.. de som hører ikke etter meg eller.. ehh.. de kommer ikke til å for eksempel hjelpe deg eller spørre deg hva som skjedde hva er den, også det er andre som tar deg også de bryr deg om meg og så du kjenner inne, det er ikke noen å si på eller sånn der du fra inne som du kjenner at de bryr seg om deg

eller ikke. (...) Du merker det fordi når du er lei seg, du for eksempel du sitter eller, du sitter der nesten alle som sitter og så bare tenker på eller på hva som er de lei på, ikke sant? Og så når en han lei han bryr seg om deg, han kom kanskje sitter ved siden av deg og så han prøver, han prøver og få kontakt med deg, og si hva som skjer og så spørre om masse ting, og så andre som bare spør deg en gang eller sånn og så gå, bort av deg kanskje, gå se på tv eller gå sitte på kontoret eller, der du vet at de bryr deg om, de bryr seg om deg eller ikke. (...) Fordi den, den måte som hvordan snakker eller hvordan hun, hun hvordan snakker med deg eller hvordan.. hva gjør hun til deg, det er kjenner du noen mer den personen enn den personen og så liker du den personen enn den personen.”

Shiab forklarte dette på en god måte. Han føler at de som virkelig bryr seg om han, er de som er sammen med han og snakker med han, selv etter at han har avvist dem en gang, eller svart unnvikende at han har det bra. En som Shiab opplever at bryr seg om han er en som prøver å få kontakt med han, og som ikke gir opp etter første forsøk. Dette handler om å våge å være i situasjonen, og tørre å bry seg. En ansatt kan tenke at han har sitt ”på det tørre” når han har spurt et barn en gang hvordan han har det. Barnet svarer; ”jeg har det bra”, og da er saken avsluttet. Dette til tross for at miljøterapeuten innerst inne vet at det ikke er rett. Men det er vanskelig å gå videre på, og det er vanskelig å vite når hun skal gå videre på det, og når hun skal la det ligge. Shiab sier også at han kjenner det inni seg om de voksne virkelig bryr seg om han eller ikke. Han merker om relasjonen kjennes ekte eller ikke og om den som sitter ved siden av han bryr seg om han. Det er vanlig både for barn som bor hjemme med foreldrene sine, og barn som bor på ungdomshjem eller omsorgssenter, at de har behov for å teste ut de voksne. De må prøve dem ut for å finne ut hvem som bryr seg om dem. De vil finne ut hvem som klarer å stå i de vanskelige situasjonene sammen med dem, og hvem som trekker seg tilbake når ting blir vanskelige. Når Shiab sier at han kjenner det inni seg om noen bryr seg om han, så har han kanskje følerne ute for å kjenne litt etter. Det kan også handle om at han sitter og kjenner på at han har det vanskelig, men ikke klarer å gi uttrykk for det gjennom ord. Da sitter han gjerne der med et ønske om at noen skal vise han at de bryr seg om han, selv om han ikke sier med ord at det er det han har behov for.

I følge Ruyter og Vetlesen (2001) må et hjelpeforhold i en profesjonell kontekst som et omsorgssenter er, være preget av oppriktighet, og av en omtanke som barna opplever som ekte. Miljøterapeutene må gi uttrykk for at de er opptatt av barna akkurat som de er. Møtet mellom den profesjonelle miljøterapeuten og barnet på omsorgssenteret må uttrykke mer enn

den rent faglige og kunnskapsmessige kompetanse som miljøterapeuten innehar i forhold til utdanning og stilling. Den gode omsorgen, også den faglærte, må være preget av en ekte interesse for hvordan barnet har det. Og denne ektheten har barnet behov for å føle. En miljøterapeut viser ekte interesse når hun klarer å leve seg inn i hva barnet gjennomlever. Profesjonell omsorg forutsetter derfor alltid en tilstedeværelse av empati (Ruyter og Vetlesen, 2001). Empati betyr å kunne sette seg inn i eller oppleve verden fra barnets synsvinkel (Bunkholdt og Sandbæk, 2008:118). Den gode og terapeutiske holdning er ikke noe man bare kan kle av og på, avhengig av barnets behov. Dersom holdningen skal være ekte, må den reflektere miljøterapeutens spontane møte med situasjonen og opplevelse av den og den må være en naturlig del av miljøterapeutens karakter. Hvis barnet føler at vennligheten han blir møtt med bare er et spill, eller en nødvendig del av jobben, vil han oppleve den som uekte og påtatt. Han vil dermed ikke klare å utvikle et nært forhold til miljøterapeuten (Ruyter og Vetlesen, 2001).

Salama snakker om når de ansatte bryr seg om henne, at det også handler om å vise fleksibilitet: *"De som er litt eldre, ikke sant? Dem har sånn barn, dem vet hvordan å... er det å være med barn, så dem er flinkere til å passe på barn og så... de gjør at sånn vi var deres barn og sånne ting.. De som har ikke barn, de skjønner ikke hva å være barn, du gjør noen ting for at andre... vi blir sinte sånne ting... (...)Fordi for eksempel hvis vi ser på film ehh.. vi sover klokka ti. Vi ser på en film, de ska kanskje bli ferdig kvart på ti, kvart over ti, (...) vi spør hvis vi kan se på film.. Nei! Bare slå av tv av. Det er... det er synd, det er ikke snill, vet du. Men hvis det var en mor, ikke sant? Han vet... eller jeg mener ho vet at det er sånn med barn det er bare å lær de, bare å se på femten minutt er ingenting, (...) jeg skal ikke stå veldig trøtt på morgnen fordi jeg var femten minutt sent for å se på tv."*

I det miljøterapeutiske arbeidet er det viktig å følge og holde strukturene som er fastsatt. Dette for å få en mest mulig forutsigbar dag for barna, samt en mest mulig lik praksis mellom de ansatte. For barn som er dårlig integrerte eller sliter med å tilpasse seg systemer, kan nettopp en fast struktur som binder dagen sammen, være med på å skape ro og orden i en ellers kaotisk hverdag. Det er forutsigbart når det er samme leggetid hver dag, og hendelser skjer til bestemte tider og dager. For miljøterapeuter er det en stor utfordring å klare å stå i slike situasjoner, når de møter barn som har et stort behov for at strukturene følges, og barn som ikke har de samme vanskelighetene med tilpasning. Slik jeg opplevde Salama, var hun en veldig ressurssterk jente. For henne kunne det virke veldig merkelig at de var nødt til å slå av

tv til faste tider hver dag. Jeg vil gå ut i fra at det stemmer slik hun sier det, at hun ikke hadde laget problemer om hun hadde fått sett litt lengre på tv. Men i forhold til at hun bor sammen med mange andre barn, vil en struktur skli fort ut dersom det er mange som godtar unntak. På den andre siden er det helt umulig å jobbe med barn dersom man ikke er åpen for unntak og forandringer. Det som er mer interessant er at Salama setter skillet mellom dem som har barn selv og dem som ikke har det. Det er de som har barn selv som har lettest for å bryte strukturene, mens de som ikke har barn selv forholder seg sterkere til strukturene. De som har barn selv, tenker kanskje at de ville gjort det slik dersom det var deres egne barn. De tenker kanskje ikke videre på at det valget de gjør, også får konsekvenser for de som kommer etter dem på jobb og må ta kampen neste dag. Men for Salama handlet dette om å bry seg. For henne var evne til å vise fleksibilitet en viktig egenskap i utøvelsen av god omsorg.

Barna forteller også om episoder da andre barn har vist at de bryr seg om dem. Mariam forteller: *"De guttene som plager meg og erter sånn, og.. og jeg bare gå rommet mitt og lei seg, lei seg.., og de voksne komme meg og spør hva skjer og jeg s.. jeg fortalte dem hva skjer, og de bare som hun venninnen min og kom og si til meg, det går bra, de er gal, ikke tenk på dem, bare kom ut eller... vi kan spille noen andre, vi kan finne, og jeg sa okei men jeg er ikke glad men jeg bare gå ut sammen med hun, hun som viser meg en film, det er morsomt jeg begynte å gla, le.. jeg trur jeg glemte alt, hva skjer meg."*

Dette viser betydningen av at barna bryr seg om hverandre. De kjenner til hverandres situasjon på mange måter, og kan derfor fungere som en støtte når noe er vanskelig. Her fikk Mariam hjelp av et annet barn da hun var lei seg. Hun fikk hjelp til å begynne å tenke på noe annet. Hun forklarer den støtten hun fikk som mer betydningsfullt enn når en voksen kom inn på rommet hennes og prøvde å hjelpe henne. Et annet barn klarte mye fortere å få henne til å glemme at guttene plaget henne, og klarte å få henne til å bli glad igjen. Barna vet hva som hjelper dem og klarer å være en støtte for hverandre når noen blir plaget.

Salama forteller om en gang hun fikk uoppfordret hjelp fra Shiab: *"Jeg fikk en hjelp fra en gutt, Shiab, han..., det var... det var på fredag, jeg var hos h.. en venninnen min, en vennine, ja, og så ringte han... han ringte meg, Salama, kan jeg vaske rommet ditt? Og så hver fredag vi vasker rommet så vi får penger, sånn 110 kroner. Ja, også det var litt rart, jeg sa, Shiab vasker rommet mitt og så, rommet mitt var låst fordi jeg hadde med en nøkkel også sier han, ja jeg skal vaske rommet ditt, så sa jeg, men... det går ikke fordi at rommet mitt det er låst, så*

det, nei, jeg skal snakke med.. jeg skal ta nøkkel fra voksne og så sa jeg, okei, også han har gjort den, og så kom neste dag, dagen etterpå, rommet mitt var perfekt. (...) Jeg var så trøtt den dag og så jeg orker ikke vaske rommet mitt og så det passet. (...) Fordi jeg gikk hos venninnen min, jeg sa bare jeg skal være der hele dagen, og så.. plutselig ringer han, så... han visste det ikke... jeg hadde ikke snakket med han at jeg var slit..., sliten den dagen og så... hvis han kunne vaske rommet mitt, nei? Bare fikk.... han ringte meg, og så... (...) jeg bare sa tusen takk for vasking... du var kjempefin, du var kjempesnill og så, tusen takk!”

Her fikk Salama hjelp fra Shiab uten at hun hadde bedt om det, og uten at hun hadde fortalt ham at hun var sliten. Dette var også et eksempel på at barna ser behovene til hverandre, og at de kommer tett innpå hverandre når de bor tett sammen over tid. Dette viser også hvor mye det betyr for barna når de klarer å skaffe seg gode relasjoner innad blant barna på omsorgssenteret. De kan hjelpe, støtte og oppmuntre hverandre, på måter de ansatte ikke har muligheter til. De ansatte sin rolle i dette, er å være tilretteleggere for at gode relasjoner mellom barna kan få vokse fram.

5.1.3 ”Noen ganger kan de voksne løse problemer som du har”

Når jeg snakket med barna på Askeladden omsorgssenter, kom det fram at de var opptatt av om miljøterapeutene kunne løse problemene for dem eller ikke. Barna sa flere ganger at å gi omsorg det er å hjelpe. Den ene måten de voksne kunne hjelpe barna på, var å hjelpe dem med å løse problemer. Det kunne være problemer av ulikt slag. Shiab forteller:

”Den ting som er, jeg er lei meg, det er forskjell, kanskje noen ganger det kan løse noen ganger det går ikke, kanskje fordi, kanskje for eksempel hvis jeg hadde for eksempel mobil så mobilen min er borte jeg vet ikke hvor er, kanskje noen stjelt eller kanskje den, og så jeg med en gang når jeg skjønte det, jeg blir sinna og så jeg blitt lei meg, ja, og så han kan kjøpe til meg en mobil, eller sånn, ja, og så han løst den problem til deg, men for eksempel andre ting, hvis for eksempel din bror død eller din mor er død eller sånn, han kan ikke hente til deg mora di igjen. (...) Fordi det går ikke, men når han, ehh, når han blir lei seg for deg men du skjønner at han også han gjør som her, som din mor eller sånn. (...) Noen ganger kan de voksne løse problemer som du har, noen ganger det går ikke. (...) Hvis jeg, jeg trur at de kan løse opp problemet til meg jeg si til de, men hvis det er problem som de kan ikke jeg sier ikke det.”

Shiab forteller at praktiske problemer han kan få hjelp med, vil han fortelle om til miljøterapeutene. Han forteller også at dersom han ikke tror de voksne kan hjelpe han, så vil han ikke fortelle dem noe. Dermed kan det bli mange problemer de voksne ikke får høre om. Barna kan bære mange vonde tanker som de ikke vil fortelle noen om, fordi det ikke vil utgjøre noen forskjell. Når de savner mammaen sin, eller er bekymret for far, eller ikke vet hvor broren sin er. Det kan være tunge bekymringer for barn som bor i et fremmed land langt fra foreldre og familie. Det at Shiab kommer med dette eksempelet, kan være et uttrykk for at han har en del han ikke har fortalt til noen. Det kan være at han savner noen eller har mistet noen som står han nær. Da tenker han at sorgen kan ingen hjelpe han med, derfor bærer han den alene.

Salama har et litt annet fokus på det hun forteller: *”Når jeg kom hjem jeg sa bare jeg har vanskelig, dere [ansatte] må hjelpe meg, og så de sa ja, bare sa i fra når du trenger hjelp, så jeg snakke med de, de komme hjelpe meg. (...) Hvis de ser at du er trist, eller, hvis du kommer.. du er, du kommer fra skolen, du er..hvis du har lekser, sånne ting, hvis du trenger hjelp, så bare si fra, sånne ting, de gjør det. (...) De sa til meg at Salama hvis du fortsetter å være sånn snill som du er her, du skal ha en god liv, og så du skal være bra hele livet ditt, fordi du er snill, du er greit, hjelpsom, du er åpen, du snakker med folk, sånne ting. (...) De er glad i meg. (...) Jeg tror alle, fordi jeg er blant de.”*

Salama er styrket av at hun er åpen, blid og omgjengelig. Det er lett å hjelpe henne. Jeg kan tro at de ansatte får takknemlighet tilbake, og det er derfor en takknemlig jobb å hjelpe henne. I tillegg ber hun om hjelp, så det er lett å finne ut at hun faktisk trenger hjelp. Hun avviser ikke de som forsøker å hjelpe henne, og hun er lett å komme inn på.

Salama forteller også om praktisk hjelp hun har fått på omsorgssenteret: *”Jeg skal flytte jeg skal bo alene, jeg kan ikke bo, den mann vaske klær, jeg vet ikke hvordan de bruker... ehh. Vaskemaskin, jeg man... jeg vet ikke hvordan man lager sånt mat, sånne ting. (...) Jeg vet jeg kan masse fra de voksne som jobber her da, det er veldig bra, ikke sant?”*

Salama bruker tiden i omsorgssenteret på en god måte. Det virket på meg som hun har fokus på at hun snart skal flytte og klare seg selv. Derfor er det viktig for henne å lære mest mulig om hvordan hun skal klare seg selv. Den hjelpen Salama snakker om er praktisk. Hun snakker om omsorg som et praktisk begrep. Egentlig er hun inne på det samme som Shiab da han sier at han spør om hjelp dersom han tror at de kan hjelpe han med det. Det Salama spør og får

hjelp til, handler om praktiske ting, og går ikke på det personlige. Det sier Salama ingenting om. Shiab setter ord på det, og sier at de vanskelige tingene holder han for seg selv. Han trenger ikke å fortelle andre om sine problemer, når han vet at de ikke kan hjelpe han. I Norge ville vi sagt at å få snakke om det som er vanskelig, kan være til hjelp. De enslige mindreårige asylsøkerne kommer fra land der det kanskje ikke er like vanlig å snakke om problemer. Kanskje er de ikke vant til at det hjelper og ”lette på trykket”. Derfor kjennes det ikke naturlig å dele vanskelige tanker med ansatte de ikke har kjent lenge. Det er greit og bra å få hjelp med praktiske og konkrete ting som ligger utenfor dem selv, men det er tryggere å holde private, vanskelige tankene for seg selv.

5.1.4 ”Jeg foretrekker å snakke kun med kontakten min”

I samtalene med barna, kom det i flere tilfeller frem at det var en voksen som betydde litt mer enn de andre. I flere tilfeller var denne personen hovedkontakten deres. Alle barna får en hovedkontakt når de kommer til omsorgssenteret, og det er denne personen de skal diskutere kleskjøp, oppstart av fritidsaktiviteter og andre forhold de ønsker å ta opp.

Et møte med hovedkontakten er vanlig å ha en gang i uken. Mariam forteller: *”De spørre meg (...) en uke en gang, en voksne snakke med alle, ikke bare til meg, til alle barn, de sa jeg vil snakke med deg, og vi gå ned og snakke med hun, de spørre hvordan går det, er det bra eller, de bare snakker og med oss..”*

Tariq var opptatt av forholdet til hovedkontakten sin: *”Siden jeg kom hit så har jeg fått en kontakt, og kontakten min er hovedperson som tar vare på meg, og jeg vet at han tar vare på meg for han spør meg om alt, hva jeg trenger av klær, hva jeg trenger av andre ting, og han tar vare på meg, han gir meg omsorg, og jeg er veldig fornøyd med han.(...) Siste gang jeg så kontakten min jeg var sammen men han var en veldig, veldig hyggelig dag fordi vi var og shoppet på senteret og så satt vi og spiste hamburger sammen og vi snakker sammen og vi lo sammen, det var veldig hyggelig. (...) Jeg ehh.. selv liker mest å... å ha en hovedperson som ehh.. som snakker fint med meg, snakker, snakker vanlig med meg, ehh.. gjør ting sammen med meg, ehh... når han snakker til meg, snakker på en vennlig, som en venn, eller som en bror eller som en far, det gjør meg glad. (...)Det er mange som jeg kunne ha tenkt meg å snakke med, men.. men jeg foretrekker å.. å..å snakke kun med kontakten min.”*

Gjennom samtalen med Tariq framhevet han forholdet til hovedkontakten sin som veldig viktig. Han sier at det er mange han kunne snakket med, men han foretrekker å snakke med kontakten sin. For mange barn kan det oppleves trygt å ha en ansatt som er ”sin”. De vet at hovedkontakten tar seg ”litt ekstra av han”, hun følger med på at han har det bra, følger med på hva som skjer med han, og sørger for at han har det han trenger. Det er også ofte hovedkontakten som tar opp vanskelige forhold med barnet, og som dermed blir den som blir ”tvunget” til å stå i ubehagelige situasjoner med barnet. Dermed møter hun barnet på sitt mest sårbare. Slik får kanskje barnet oppleve at denne personen står der sammen med han selv om ting blir vanskelige.

Salama framhevet også forholdet til hovedkontakten sin som det mest betydningsfulle: *”Min kontakt (...)han hjelpe meg. Hvis jeg trenger noen å snakke med, han og så han snakke med sjefen, og så... jeg får den.(...)Nesten alt jeg trenger, jeg får den, hvis jeg sp.... Hvis jeg snakker med han.”*

Salama var opptatt av at det var hovedkontakten som kunne gi henne klær, og som besørget at hun fikk det hun hadde behov for og lyst på. Hun sa samtidig at han var der for henne hvis hun trengte noen å snakke med.

Mariam snakket også om hovedkontakten sin som en hun kunne stole på. Hun gav henne svar på det hun lurte på, og gav henne det hun trengte. Men hun trakk også fram forholdet til en annen ansatt.

”Hun er veldig snill med meg, når hun kommer på jobb, hun bare.. kei, men jeg tror hun er snill med meg, ehh.. ikke sånn som andre barn, men.. hun er snill med meg ekstra, hehh...(...) Hun bare snakker med meg og.. for eksempel noen gu.. noen andre spørre ahh. For eksempel kan vi spille bordtennis, hun sa nei, når jeg spørre hun sa ja, greit og de blir sjalu, jeg spørre nå, jeg spørre da, og de begynner å krangle, heh..jeg vet ikke

Jeg opplevde det som viktig for barna at de hadde en voksen de kunne stole på, en de opplevde at brydde seg litt mer om dem enn om de andre. Dette bidro til at de følte seg sett og forstått, og hjalp på savnet av familien. Tariq framhevet flere ganger at han satte ekstra stor pris på det når de ansatte sa ”min sønn” eller ”min bror” til han. Da satt han igjen med en opplevelse av at han tilhørte noen, og at de brydde seg om han. Han sa at det hjalp på savnet av foreldrene når voksne omtalte han som familie. Det kan være viktig for de andre barna også, når de framhever betydningen av å ha en ansatt som de føler bryr seg litt mer om dem.

Når de bodde hjemme hos familien sin, hadde de foreldre som brydde seg mer om dem enn om de andre barna i nabolaget. Den følelsen av at det er noen som bryr seg ekstra om dem, opplevde jeg som viktig og betydningsfull for barna.

5.2 Jeg gir omsorg til andre

I dette kapittelet vil jeg skrive om når barna gir omsorg til andre. Når barna er de som gir omsorg, er det de andre barna som er hovedmottakerne av omsorgen. På denne måten belyser jeg problemstillingen på en ny måte. Nå ønsker jeg å se på hva barna gjør. Hvordan utøver de omsorg? Jeg har valgt å dele kapittelet inn i fire underkapitler. Disse har jeg kalt; ”Jeg hjelpe andre som han kan ikke”, ”Hvis de er lei seg, jeg kommer til dem, snakker med dem” – Om å støtte hverandre, ”Jeg tror at alle må være glad” – omtanke for andre, og ”Vi må høre dem hva sa de” – Barna forteller om hvordan de ville håndtert voksenrollen i omsorgssenteret.

5.2.1 ”Jeg hjelpe andre som han kan ikke”

I dette underkapittelet vil jeg se på episoder hvor barna har gitt hjelp til andre. Når barna snakker om å gi hjelp til andre, så har de en egenskap som den de hjelper ikke har, og derfor trenger deres hjelp. For guttene jeg snakket med, handlet dette om fysisk hjelp. Den hjelpen guttene gav andre, var at de klarte å skille noen som slåss, når det var en som var svakere og derfor trengte deres hjelp. Hjelpen de snakker om er praktisk. De begrunner hjelpen ut fra tilstanden til den som trenger hjelp, og ikke ut fra hvilket resultat de forventer seg. Dette viser til forholdet mellom mennesker hvor noen er forpliktet ut fra situasjonen til å gi mer enn de får igjen. Barna sier at de gir mer enn de får igjen i situasjoner der de føler at de har kontroll (Martinsen, 2003).

Shiab forteller om når han gir hjelp til andre: *”Jeg kan si for eksempel det er mange ganger på skol som ehh.. det er noen som to krangler eller sånn, så jeg vet at den er sterk enn den og så den kan slå den andre som er redd av han hvis jeg kom og ta dem to så jeg si til han du skal slutte med han og jeg hjelpe andre som han kan ikke, men jeg slå ikke andre som er sterk men jeg gi til han hjelp for å at han blir ikke redd av andre som er stor enn han eller sterk enn han. (...) Jeg tror jeg har gjort det til nesten alle, ikke, men kanskje de husker ikke det.”*

Shiab forteller at han har reddet nesten alle de andre barna på omsorgssenteret fra slåsskamper. I løpet av samtalen med Shiab kom det fram at han har respekt hos de andre barna, derfor tør de ikke slåss mot ham. De vet at han er sterkere enn dem, og kan gi dem

vondt. Selv ser Shiab at den positive måten han kan bruke denne egenskapen på, er når han hjelper andre som er svakere enn seg selv fra å bli banket av noen som er sterkere enn dem.

Tariq snakker om mye av dem samme som Shiab. Også Tariq hadde fokus på at det han kunne hjelpe andre med, var å redde dem fra slåsskamper: *"I går på skole, to afghanere hadde problem, de slåss sammen, og jeg klarte å skille mellom de to, skille dem"*

Guttene føler at det er på dette område de har noe de andre ikke har, og dermed kan hjelpe andre. De sa at de ikke brukte å ty til vold, men Shiab sa at dersom det var noen som plaget han, så var han ikke redd for å ty til vold. For han handlet det om å sette sin posisjon på skolen og i nærmiljøet. Dette var en måte han mente han fikk respekt på. Ingen av jentene snakket om slåsskamper, og hadde heller ikke behov for å redde hverandre fra slåsskamper. Hjelpen jentene gir hverandre foregår på en roligere måte. Salama forteller:

"Jeg hjelpe (...) de barn som kommer første dag i Norge, når de kom hit og så... jeg hjelpe dem hvordan de, hvis... vi er ferdig å spise, hvor de skal legge tallerken, og så sånne ting... og så for eksempel hvis de kan ikke norsk jeg skal si til de hva betyr det på norsk, hvist.. prøve, lære de"

Salama ser at hun kan hjelpe de som er nye på omsorgssenteret med å lære seg det grunnleggende for å fungere i fellesskapet. Selv har hun vært bevisst på å lære seg hvordan hun skal fungere i fellesskapet. Hun hadde ikke vært lenge på senteret da jeg snakket med henne. Hun hadde likevel ervervet seg gode norskkunnskaper, og skjønnte mye av hvordan systemet fungerte.

Salama forteller videre: *"Det var en gutt som kom fra Afghanistan, også han... da han kom hit og de skulle... de voksne skulle gå shopp... handle.. shoppe noen klær for han, og så han kunne ikke norsk, og så jeg hadde en venn og vi går på samme klass, han er fra Afghanistan, men han bor i Norge i 2 år, han snakke norsk, og så jeg ringt til han, for at hvis de kunne snakke med han gutt for at han skal fortelle oss hva han mener, så da jeg har ringt en gutt og så det var veldig bra."*

I denne situasjonen følte Salama at hun hadde gitt konkret hjelp til en som trengte det, som ikke ble forstått av dem rundt seg. Barna ser mange muligheter til å gi hjelp. Det kan være når de redder noen fra en slåsskamp, trøster en som er lei seg, viser en hvor tallerken skal stå, eller hjelper en med språket som ikke kan norsk. Barna ser verdien av å hjelpe hverandre, som en måte å gi omsorg på. Salama uttrykte at hun følte for å hjelpe andre, siden andre hadde

hjulpet henne. Hun ønsket å gi videre noe av det andre hadde gitt henne. Det virket som samtlige av barna anså det å hjelpe andre som en viktig del av omsorgsbegrepet.

5.2.2 ”Hvis de er lei seg, jeg kommer til dem, snakker med dem” – Om å støtte hverandre.

I dette underkapittelet vil jeg også skrive om å hjelpe hverandre, men i denne delen vil jeg fokusere på den hjelpen som gis i form av støtte og samtaler. Salama forteller om sine tanker i forhold til å støtte de andre barna:

”De voksne også vet at jeg hjelper, jeg er hjelpsom, jeg gir omsorg. (...) Jeg fortalte de [andre barna] at dere må ikke vær sånn dere må vær greit hvis dere er snill dere skal få alt dere trenger hvis dere er ikke snill da dere skal miste alt, eller dere skal gå tilbake i deres land sånne ting, det er noen som hører på meg, men noen jeg vet ikke...(…) Jeg gir det fordi jeg ha.. jeg får hjelp fra andre mennesker og så jeg tenkt også fordi jeg får hjelp jeg må også hjelpe de andre som har kanskje mindre enn meg.”

Salama ser på seg selv som en omsorgsperson. Hun hjelper andre, altså gir hun dem omsorg. Hun er opptatt av at de andre barna, spesielt guttene, må lære å forholde seg til regler og strukturer på omsorgssenteret og i Norge. Hun har oppdaget at det er lettere å få det hun vil og ønsker seg, dersom hun oppfører seg slik de voksne ønsker og foretrekker. Dette prøver hun å hjelpe de andre barna til å oppdage.

Tina sier også at hun er flink til å vise omsorg til de andre barna på omsorgssenteret. Hun forteller hva hun bruker å gjøre for å hjelpe Mariam: *”Mariam, ei jente som bodder i [annen avdeling], de guttene plager henne hver dag, så når vi er på skolen, hvis de plager henne og så hun bare sitte alene og bli lei seg, da jeg kommer jeg si til henne, ikke høre på dem, de gjør sånn fordi de liker deg, du trodde de hater deg, de gjør sånn fordi de liker deg, derfor de liker å snakke med deg og si til deg sånn, du trenger ikke å bli lei deg, kom ja vi skal gå ut og så leke, da vi gå ut med henne, vi leker, så etterpå glemmer, glemme den, og bli glad, samme som meg.”*

Det handler om å være en støttende venn for Mariam. Tina snakker med Mariam og får henne til å forstå at guttene ikke plager henne fordi de ikke liker henne. Hun får henne til å tenke på noe annet og får dermed fokuset bort fra det som gjør Mariam lei seg. Tina går inn på det som gjør Mariam trist, og får henne til å bli glad.

På det litt mer generelle plan forteller Tina hva hun gjør når hun ser at det er noen som trenger støtte fra henne: *”Jeg snakker, med den person, snakker, skjønner hva har hans problem, eller hennes problem, etterpå kanskje jeg kan hjelpe han..”*

Tina har skjønnet mye av det som er den ”vanlige” tankemåten i Norge, og tenker på mange måter slik en sosialfaglig ansatt ville tenkt; hun snakker med en for å forstå problemet, og prøver å hjelpe hvis hun kan.

Mariam forteller en lignende historie, men nå er det hun som har rollen som hjelper: *”Hun venninna min, hun som.. lei seg, noen ganger hun bare begynne og gråte, vi vet ikke hvorfor, voksne spør, hun bare stille, og når jeg gå.. gå inn i hennes rom og spørre andre, hun sa hun tenke på mamma og sånn.. etterpå jeg sa kom vi kan gå ut og .. ut og kjøpe noe.. og hun begynte å le, jeg bare si, kom igjen, du ass.. og hun begynte å le, og vi vært på ut, ja..”*

Mariam og Tina forteller lignende historier om hva de gjør når de ser at noen er lei seg. Tina hjalp Mariam i slike situasjoner, og Mariam hjalp en annen jente på omsorgssenteret i slike situasjoner.

Tariq forteller om en som står han nær: *”Jeg kan snakke om Gowad, for ehh.. å gi han omsorg er å snakke snilt med han, å være snill med han, ehh.. å prøve å.. å..å.. fortelle han de riktige ting, hva han skal gjøre, hva det er riktig og ikke riktig.”*

Tariq formidlet at han hadde et nært forhold til Gowad, at de er i slekt med hverandre. Tariq følte seg derfor nærmere Gowad enn mange av de andre barna, samtidig som han følte at Gowad så opp til han som en storebror. Dette betydde mye for Tariq. Det fikk han til å føle seg betydningsfull og viktig.

5.2.3 ”Jeg tror at alle må være glad” – omtanke for andre

I dette underkapittelet vil jeg skrive om når barna viser omtanke for andre. Dette kapittelet går litt videre fra de to forrige, som handlet om å gi hjelp og støtte til andre. I dette kapittelet ser jeg på reaksjonene og konsekvensene av å gi hjelp. Barna ser at når de gir hjelp til andre, viser de omsorg, og gjør andre glade. Og de blir fornøyd med seg selv. Flere nyere forskningsarbeider har også vist lignende tendenser. De har vist at den som utøver omsorgen, eller gjør noe bra for en annen, opplever å få en gjenytelse av omsorgsmottaker. Det kan være

glede, takknemlighet, eller at de sitter igjen med en følelse av at de har gjort noe godt for andre (Martinsen, 2003).

Etter at Shiab hadde hjulpet noen med noe han kunne, sier han: *”Du tenker at du har gjort noen til andre som de andre blir glad for det, eller de andre som har trengt det også du har den ting som kan hjelpe de andre og så du blir glad for det. De også, de blir glad for det.”*

Når Shiab har hjulpet andre med noe, blir han glad. Han hadde det som skulle til for å gi hjelp i den situasjonen. Når barna blir glade for at de har det som skal til for å hjelpe andre, virker det styrkende inn på selvtilliten. Det kan styrke barnets syn på seg selv og han kan føle at han er verdt noe for andre. Samtidig ser han at de som fikk hjelpen, ble glad.

Salama er enig i det Shiab forteller, hun sier: *”Jeg bli glad også, hvis du no... gjør noen ting som du s... de passer at til den personen du skulle gjøre i mot, at du ser at han blir glad han, han gleder seg så du skal også bli glad.”*

Dette handler om en form for omtanke som de gir hverandre. Barna gleder seg over at andre blir glade for det de har gjort for dem. Tina forteller om en omtanke hun og noen venninner hadde for hverandre: *”Vi var jo glad i hverandre, fordi de hjelpe meg noen gang, for eksempel ehh... for eksempel i... først når jeg komt her i Norge, jeg kunnet ikke snakke norsk, vi vært på sk.. på skol, jeg fikk lekser, de hjelper meg med lekser, de hjelper meg å snakker hvordan man si sånn, sånn, sånn, jeg og så jeg hjulpet dem med engelsk, de hjelpe meg med norsk, jeg hjulpet dem med engelsk. (...) Fordi jeg liker, jeg liker at alle skal være gla, samme som meg fordi jeg er alltid glad, jeg vet ikke hvorfor, jeg liker ikke se en person sitter sånn lei seg alene, eller tenker eller være bare alene sånn, uten å snakke med noen, sitter bare sånn alene, jeg liker ikke sånn, jeg liker bli kjent med alle, gi omsorg med... til alle. Hvis de trenger.”*

Tina forteller om en gjensidighet i vennsforholdet hun hadde med venninnene sine. Hun hjalp dem, og de hjalp henne. Mye av motivasjonen hennes handlet om glede, at hun blir glad når hun ser at andre blir glad. Barna ser at det gir glede å hjelpe andre.

Mariam forteller om sin opplevelse etter at hun har hjulpet noen: *”Jeg så.. litt glad. (...)Fordi jeg liker ikke å se på noen som lei seg. (...) Jeg tror at alle må være glad.”*

Denne hjelpen gikk mer i trøstende retning enn praktisk hjelp. Det kommer også fram at deler av motivasjonen for å gi hjelp, kommer av at barna ønsker at alle skal være glad. Og når barna

sier at alle skal være glad, så tolker jeg at det ligger i betydningen av at alle skal ha det bra. Når noen er lei seg eller trenger hjelp, da er de i en situasjon hvor de ikke har det bra, og da er de ikke glad. Barna ser gleden av å hjelpe andre, samtidig som de kjenner hvor mye det betyr for dem når andre hjelper dem.

5.2.4 ”Vi må høre dem hva sa de” – Barna forteller om hvordan de ville håndtert voksenrollen i omsorgssenteret.

En annen vinkling for å få fram flere sider av omsorgsutøvelsen i omsorgssenteret, er å plassere barna i de voksnes sko. Jeg vil i dette underkapittelet få fram barnas egne tanker om hvordan de ser på god omsorgsutøvelse samt få forslag fra barna selv.

Tariq gav meg gjennom hele intervjuet inntrykk av at det som var viktig for han, var at de ansatte behandlet han som familie. Dette kommer også til uttrykk når han forteller hvordan han ville behandlet barna på omsorgssenteret:

”Jeg ville behandle dem som om de var barna mine. (...) Jeg ville ha pratet veldig snilt med.. med.. ungene, jeg ville ha brukt som min sønn, ehh.. når jeg roper på dem og sånn, for jeg vet at..at alle de som bor.. eller de fleste savner foreldrene sine, og da kan de bli glade når de hører slike ord. (...) Jeg ville ha ehh.. ehh.. tatt dem med på tur, for... for jeg vil ikke at de skal føle seg ensomme, så vi ville ha gått på tur, eller spilte fotball sammen med dem, slike ting.

Ord som ”min sønn” er et veldig sentralt begrep for Tariq. Han kjenner at savnet til foreldrene blir lettere når de ansatte bruker slike ord til han. Tariq sier også at han ville hjulpet barna til å være i aktivitet, at det er viktig å ha noe å fylle tiden med for at de ikke skal føle seg ensomme.

Tina og Mariam kommer med ganske tilsvarende utsagn. Tina sier: *”Jeg skulle være (...) snill, grei, det med dem (...) forstå hva de mener, hva de vil, snakker med dem, sitte med dem, hjelper dem.”* Mariam forteller: *”Jeg bare.. snill med dem, og. Hjelp dem og passe på..(...) Vi må høre dem hva sa de.”*

Å være snill med barna går igjen hos både Tariq, Tina og Mariam. Hva barna legger i å være ”snill med” kan jo være så mangt. Min tolkning handler om at det kan være å bli vist respekt, at de voksne snakker til barna slik at barna føler seg ivaretatt, og at de voksne viser dem forståelse for den situasjonen de er i. Både Tina og Mariam sier også noe om og ”forstå hva

de mener”, ”høre hva de sa”, som går på evnen de voksne har til å lytte til det barna sier. Gjennom samtalene med barna kom det frem eksempler på episoder der barna følte at de ikke hadde blitt lyttet til. Dette gav utslag i at barna ikke opplevde at de voksne brydde seg om dem. Begge disse jentene har også fokus på at de ville hjulpet barna. Tina sier at hun ville sittet med dem og snakket med dem. Jeg forsto, gjennom samtalen med Tina, at det betydde mye for henne når de ansatte satte seg ned sammen med henne. De kunne snakke med henne eller bare være sammen med henne der hun var.

Shiab hadde mye å si om dette. Han hadde klare meninger om at det ikke var alt de voksne gjorde som fungerte. Han forteller: *”Jeg vet nå hvordan det er i omsorgssenter (...) og hvordan barn kommer først til der og så etter hvert hvordan de blir når de lager problemer eller når de begynner å sir masse til rare, hvis jeg som bestemmer i den omsorgssenter jeg skal ha mmm.. ikke noen systemer som er barnet det er ikke bra. (...) Når det kommer barn og så.. jeg ser på hva er problemer sånn som vi får i omsorgssenter som de lager for eksempel de sier vi vil ha sånn vi vil ha sånn vi vil ha sånn fra den problemer som de har når de flytter de kommer nye ikke sant. (...) Og så når de kommer nye da må du gjøre noen onkli for at de får ikke de problemene som de fått de andre. De første som de kom. (...) For eksempel her i omsorg vi har en stor problem at det er noen i kveld vil ikke sove. (...) Og så det har skjedd før når vi bodde for kanskje for ett år det skjedd sånn problemer men de som jobber her de klarer ikke seg å gjør det onkli for at nye som kommer her gjør ikke sånn (...) De kan gjør det fra første dag han komt de skal ta med han en prat, men onkli prat de si til han for eksempel (...) Du skal ikke, du må ikke hvis du vil velger fra nå du kan velge fra nå, ikke sove her og så det jeg er helt sikker at han skal sir ja jeg vil bor her, ikke sant, og så når han første dag han lager problem, for eksempel han vil ikke sove, da med en gang du ta han med tolk og så snakke om masse ting for eksempel hva er det for nå hva, ikke la han for eksempel bare de voksne sier til han, nei du må sove, du må være på rommet ditt, det er ikke sånn oppnå problemer.”*

Shiab hadde en formening om at problemer hadde en tendens til å forgreine seg fra noen barn til de neste som kom. Han hadde oppdaget at når det oppsto problemer så tok ikke de voksne skikkelig tak i problemene, for å forhindre at de skjedde på nytt. Shiab mente at dette var viktig slik at ikke problemene fikk utvikle seg videre. Shiab mente at han hadde vært bedre i stand til å få slutt på problemene, enn de voksne klarte. Han sa videre at det var viktig at de voksne snakket ordentlig med barna når barna gjorde noe de ikke skulle gjøre. Han syntes de

voksne tok for lett på problemene. Når barna mener problemer skli for langt ut, kan det være et tegn på at de ønsker strengere rammer. Barna ønsker tydelighet, at de klart og tydelig blir forklart hva som forventes av dem. Og at de voksne følger strukturene de har nedsatt. Kan det være at det oppstår en misforstått snillhet når barna etterlyser strengere rammer? Shiab holdt seg ikke unna trøbbel selv. Det er godt mulig at han testet grensene til de voksne for å kjenne hvor langt han kunne strekke dem. Han ønsket å få tydelig tilbakemelding når han hadde gått for langt. Han klarte ikke å forstå at det skulle være så vanskelig for de voksne å få til noe han mente han hadde klart bedre selv.

5.3 Omsorg for meg selv

I dette kapitlet vil jeg skrive om når barna gir omsorg til seg selv. Jeg tenker at det er en del av omsorgsbegrepet, og hvordan barna ser på omsorg i omsorgssenter. På denne måten får jeg belyst problemstillingen fra en ny vinkel. Jeg velger å dele kapitlet inn i tre underkapitler, som jeg har kalt; ”Du glemmer andre ting når du er sammen med de”. Denne delen handler om hva barna gjør for å slippe å tenke på vanskelige tanker. Det andre underkapitlet heter; ”Jeg liker ikke å vise andre at jeg er lei meg”. Dette handler om tanker som barna stort sett holder for seg selv. Det siste underkapitlet har jeg kalt: ”Jeg tenker på noe som er bra”. Her får vi høre litt om hvordan barna tenker positivt og framover.

5.3.1 ”Du glemmer andre ting når du er sammen med de”

I dette underkapitlet vil jeg belyse hvordan barna opplever omsorg, når det handler om å gi omsorg til seg selv. Fire av fem barn jeg snakket med sa at når de hadde det vanskelig, var det beste de kunne gjøre å finne på noe annet slik at de glemte det de tenkte på.

Shiab forteller: *”Sånn er det bare, (...) du glemmer den, de s.. for eksempel du går på skol, og så der finner du venner der, og så kanskje f.. de er i friminutt, de snakker samme så du, du bare kommer, og så du hører de, du hører, du hører ja og så du glemmer andre ting når du er sammen med de.”*

Her forteller Shiab hvordan han får tankene vekk fra det vonde. Han sier at hvis han er lei seg på morgenen, så hjelper det å komme på skolen. Der møter han venner som snakker om andre ting enn det han tenker på. Dette er en trygg måte å beskytte seg selv på. Når Shiab snakker med andre, slipper han å tenke på de vonde tankene sine. Han blir nødt til å tenke på noe annet. Samtidig er dette en teknikk for og ikke slippe andre inn på seg. Han går selv og

kjenner at han er lei seg, men viser det ikke til vennene sine når han møter dem. Er dette for at han da vil få for mye fokus på det som er vondt? Han sier videre at det er viktig å finne på aktiviteter når han har det vanskelig:

”Det er at du finner på noe at du liker. (...) Det har skjedd her mange ganger, jeg var lei meg og så jeg bare tatt min ball og gå ut, jeg sparke fotball. (...) Fordi du spiller fotball, du treffer andre, de norske vennene mine ...jeg treffer de og så vi spiller alle sammen fotball, når jeg treffer de de snakke om andre ting, det har skjedd i går sånn og sånn og sånn og så ja du leve med han andre ting. (...) Du glemmer den problemer som du hadd.”

Her forteller Shiab at det både handler om at han gjør noe han liker, samt at han møter venner som snakker og tenker på noe annet enn han selv gjør. Han får tankene bort fra det han helst ikke vil tenke på. Det blir en utkobling fra det som er vondt. Shiab spiller fotball og virker glad, men inni seg kjenner han på det som er vanskelig. Samtidig gjør han noe aktivt for å glemme det.

Tina forteller en lignende historie. For Tina er det også viktig å få tankene bort fra det vonde hun tenker på, men hun er mer alene når det blir vanskelig. Tina forteller: *”Jeg kan sitte rommet mitt jeg selv og så tenker, snakker jeg selv, tenker, hvis jeg trodde det er for mye, da åpner jeg musikk, eller gå på stua og så høre på mu... se på tv. (...) Etterpå jeg bli..., jeg skal glemme alt som.. jeg skal ikke glemme alt, men jeg skal glemme noen.”*

Her forteller Tina at hun er alene når hun har det vanskelig. Hun hører på musikk eller ser på tv. Dette hjelper henne til å få tankene bort fra det som er tungt. Salama har også fokus på å glemme. Hun vil også begynne å gjøre andre ting for å få tankene bort fra det som er vanskelig: *”Jeg prøver å glemme det, ja, hvis jeg tror det er vanskelig jeg prøver (...) Jeg bare prøver jeg selv å glemme og ikke bli trist. (...) Kanskje jeg skal begynne å synge, eller... se på... gjøre andre... andre ting (...) sitt på internet, se på (...) teater eller filmer, sånne ting.”*

Mariam beskriver det samme som de to andre jentene: *”Jeg bare sitte på rommet mitt og høre på musikk eller lese bok, eller.. jeg bare høre på musikk..”*

Alle tre jentene beskrev de vanskelige stundene alene. Det handlet om å være lei seg, og høre på musikk eller se på tv for å få det til å gå over. Ingen av jentene beskrev at de ville finne på noe sammen med andre, slik Shiab gjorde. For Shiab var det viktig å være sammen med

andre. Venner hjalp han å få tankene over på andre ting, ved at de snakket om noe annet. Jentene led mer i det stille. De var gjerne alene på rommet sitt og hørte på musikk. De beskrev ikke seg selv i situasjoner der de trengte å snakke med andre. Shiab fortalte heller ikke at han delte de vonde tankene sine med noen, men han gjorde noe annet sammen med andre for å få tankene til å forsvinne. Å unngå å snakke om det vonde, kan forstås som en måte å mestre tilværelsen på. Når barna prøver å unngå å tenke og snakke om de vonde opplevelsene, kan de beskytte seg mot sammenbrudd i stressede situasjoner (Eide, 2000:29). Tariq hadde derimot et annet fokus på hva han gjorde når han hadde det vanskelig. Tariq forteller:

”Når jeg får ehh.. sånn vanskelige tanker, så prøver jeg å løse de. (...) For eksempel når jeg føler veldig mye savn for foreldrene mine, ehh.. og det blir vanskelig, så ringer jeg dem, og når jeg ringer dem på telefonen og snakker med dem, så blir jeg rolig igjen. Og hvis jeg hadde ehh.. ehh.. problem med kjæresten min for eksempel, og så ligger jeg for å sove, og så klarer jeg ikke å sove og tenker på henne og på problemet, så.. så klarer jeg å..å.. å finne løsning ved ehh.. å snakke med henne neste dag, og så blir vi venner igjen.”

Tariq hadde fokus på å løse problemene, ikke tenke og fundere over dem. Han hadde ikke fokus på å glemme dem for å komme videre. Han tenkte praktisk på problemer, og hadde et utgangspunkt om at problemer var noe som kunne løses. Han trengte ikke å sitte og tenke på problemene han hadde, for han mente at det ikke var noe som ble bedre av den grunn. Dette gir meg et bilde av at guttene handler mer når de får det vanskelig. Jentene skjuler det mer. Selv om ikke Shiab snakker med noen om det som er vanskelig, blir han ikke sittende for seg selv og lide alene. Noen andre hjelper han til å bli glad igjen. For Tariq var løsningen veldig praktisk, og med dette framstod han veldig handlekraftig. Men var det noen som så disse barna når de vanskelige tankene kom? Eller klarer de å skjule det godt, på hver sin måte? Guttene later som ingen ting og fortsetter tilsynelatende med det de hadde planlagt å gjøre. Jentene holder seg for seg selv, og lider i det stille.

Tina beskrev seg selv i situasjoner hvor hun var alene når hun hadde det vanskelig. Hun forteller videre: *”Jeg vil bare være alene, kanskje.. jeg vil bare sitte med dem, men snakke med dem, men inni meg jeg er lei meg, men jeg bare snakker med dem.”*

Hun sier at hun etter hvert kan gå ut og snakke med andre, men da vet ikke de at hun er lei seg. Hun spiller et spill og later som alt er greit, mens hun har det vondt inni seg. På denne måten kan hun i enkelte situasjoner handle slik Shiab gjør, ved at hun er sammen med andre.

Hun later som alt er bra ovenfor dem, mens hun er trist inni seg. Hun snakker med de andre som om hun har det bra.

Shiab fortalte meg at det beste han kunne gjøre, var å være sammen med andre eller finne på noe. Men i enkelte situasjoner syntes han også det var best å være alene. Han beskriver det på samme måte som to av jentene gjør: *”Jeg prøver å gå aleine, være aleine, eller høre på musikk, eller finne på noen som du kan med den ting du kan glemmer (...) den ting som du tenker på.”*

Samtidig sier han fremdeles at han prøver å finne på noe som gjør at han glemmer det han tenker på. Salama derimot, sier at hun ikke vil være alene når hun er lei seg: *”Jeg liker ikke å være alene. (...) Det hjelper ikke. (...) Kanskje snakke med noen annen, og så... snakke om andre ting. (...) Det er bedre og så.. hvis du er trist og så det kommer noen.”*

Dette stemmer mer overens med det Shiab forteller innledningsvis. Og delvis det Tina fortalte, at hun kunne snakke med andre uten å vise at hun var lei seg. Men det stemmer ikke helt overens med det Salama fortalte meg når hun beskrev hva hun gjorde når hun hadde det vanskelig. Kanskje ønsket Salama å være sammen med andre når hun hadde det vanskelig, men likevel gjorde hun ting alene når de vanskelige tankene kom? Eller har hun oppdaget at det ikke blir bedre i lengden av å sitte på rommet sitt alene og prøve å få tankene bort fra det som er vanskelig.

Salama finner også trøst i å snakke med moren sin når hun har det vanskelig: *”Jeg snakker med moren min. (...) Hvis jeg får henne, jeg ringe henne, jeg snakker med henne.”* Mariam har en søster hun kontakter: *”Jeg kan bare ringe min søster og snakke med henne.”*

Å snakke med noen som står barna nær, kan være en stor trøst og styrke for dem. De snakker med noen som kjente dem slik de var før. Kanskje de ved å snakke med noen fra familien, blir minnet om den personen de var før. De kjenner hvor de hørte hjemme. Samtidig kan det være god trøst i å snakke med noen som står dem nær, som de føler at forstår dem uten at de trenger å si så mye om hvordan de har det. For barna som bor på omsorgssenteret kan det være vanskelig å bli så fortrolig med noen at de kan si alt de tenker på. De som jobber på omsorgssenter har ikke mulighet til å se for seg, eller i full grad forstå, hva og hvor barna kommer fra. Samtidig kan en samtale med mor ikke bli helt fullstendig, siden mor ikke har mulighet til å forstå alle sidene ved den nye situasjonen barnet befinner seg i.

5.3.2 ”Jeg liker ikke å vise andre at jeg er lei meg”

I dette underkapitlet vil jeg gå videre på hvordan barna tenker når de er trist og lei seg. Dette går videre fra forrige underkapittel, da barna snakket om å gjøre noe annet for å glemme det vanskelige. Shiab forteller at noen ganger er det ikke noe som hjelper han:

”Noen ganger hvis det var veldig du kan ikke høre på musikk. (...) Det er ingenting som hjelper deg, jeg tror at når man er trist eller lei seg må oppleve den, den ting som han på. (...) At for eksempel du er trist på noen eller sånn.”

Han sier at av og til må han bare være trist. Noen ganger er tankene som kommer så vanskelige at det ikke hjelper å høre på musikk, være sammen med andre, eller finne på aktiviteter. Jeg hører etter å ha snakket med barna, at det ikke er et alternativ å gå og snakke med en voksen, eller få hjelp av noen andre til å sortere tankene sine. Barna bor på et omsorgssenter og de er der for å bli tatt vare på, i mangel av at foreldrene tar vare på dem. Når det gjelder så blir ikke de voksne brukt. Er det fordi det i kulturene de kommer fra, ikke er vanlig å snakke om det som er vanskelig? Er de voksne som jobber i omsorgssenteret flinke nok til å tilby seg, og legge merke til når det er noen som har det vanskelig? Kanskje er det ikke så lett for de voksne å oppdage når barna er lei seg, når de selv ikke vil vise det til andre. Tina forteller:

”Hvist jeg er lei meg, jeg liker ikke å vise andre at jeg er lei meg. Jeg er lei meg jeg skal ligge der bare, jeg skal la den være og så bare sånn, for meg selv, hvis jeg er lei meg, jeg liker ikke andre få vite at jeg er lei meg.”

Tina forteller at hun holder de tunge tankene for seg selv. Hun liker ikke at andre skal få vite at hun er lei seg. Hvorfor vil hun ikke det? Er det vanskelig å vise sårbarhet? Er det i en stor barnegruppe ikke rom for sårbarhet? Taper de ansikt? Dette kan være noen av grunnene til det. Det kan være tøft og vanskelig å vise de andre barna at de er ”svake”, i et miljø der de må tømme seg litt ekstra for å markere seg og vise at de fortjener sin plass i gruppen. Samtidig vil det å vise andre at de er lei seg, sette fokus på det vanskelige livet deres. Det kan føre til at flere blir oppmerksomme på det de synes er vanskelig. De blir minnet på det som er vanskelig i stede for at de får lov til å glemme det. Det kan også være kulturelt betinget, eller at Tina og de andre barna ikke føler at det er noen som er nære nok til at de vil snakke med dem.

Både Tina og Mariam forteller at de reflekter over livet sitt når de er lei seg. Dette er også når de er alene, uten at andre ser det. De gjør det samme, men på litt ulike måter. Tina forteller: *”Jeg bare spør Gud, hvordan, hvordan klarer han (...) å lage en person sånn som meg, snakker, tenker, spiser, går, ahh... det er litt vanskelig hvis jeg ser på speilet, jeg tenker på noe, tenker på noe som eksisteret ikke. (...) og så.. spørre meg selv hvem jeg er. (...) Hvem.. jeg skal bli etterpå... når jeg skal bli stor, hva skal skje etterpå, jeg vet ikke...”* Videre forteller Mariam: *”Noen ganger jeg å skrive på papir når jeg.. hva jeg tenker, å.. hva skjer med meg.”*

De tenker på hva som vil skje med dem. De lever i en usikker fremtid, og har ofte vanskelige tanker. De lever i et fremmed land, og vet ikke hva som vil skje fremover. De venter på svar. Hvem er jeg egentlig? Jeg er ikke forundret over at spørsmål om egen identitet dukker opp når de sitter i et fremmed land og ikke vet hva som skjer med dem. Kanskje føler de seg ikke helt som seg selv heller. Å finne igjen identiteten sin i et nytt land, med andre forventninger enn dem de hadde i hjemlandet, kan være en utfordring. Gjennom hele livet har barnets opplevelse og oppfatning av seg selv stor betydning både for livet deres og i forhold til andre. Ordet identitet betyr å være seg selv og samtidig være lik de andre i samfunnet (Kumar, 2001:83). Noe som vil være en ekstra stor utfordring for dem som kommer fra en annen kultur, og er vant til å speile identiteten i andre som i utgangspunktet oppleves mer lik dem selv. En kulturell identitet betyr ikke at alle som kommer fra en bestemt kultur har samme kulturelle identitet, med at de subjektivt opplever det slik. En identitet er ikke statisk, den er i utvikling hele tiden (ibid). En tenåring er på vei i retning av en fastere og mer selvstendig identitet. Brudd fra familien i løpet av ungdomstiden kan oppleves som en stor påkjenning og bekymring, fordi basen som har vært barnets faste holdepunkt endrer seg. Barna er på vei inn i en ukjent fremtid uten bakgrunn i det kjente. Dette kan skape en følelse av utrygghet (Bunkholdt og Sandbæk, 2008).

Noe som ofte dukker opp som vanskelige tanker, er tanker om familien. Det er savn etter de som står dem nær, savn etter de som før var det trygge holdepunktet. Tina forteller: *”Når jeg tenke på mamma mi, jeg liker ikke å spiser, jeg liker ikke å være sammen med andre, jeg liker å være inni rommet mitt, jeg rydder det rommet, se på film alene, jeg liker ikke å snakker, hvis jeg tenker på mora mi. (...) Jeg liker å være alene. (...) Jeg gråter litt, og sånn.. jeg tar.. jeg lag.. jeg lager en te.. så sitter ute drikker te.. så tenker på mamman min, tenker på broren*

min, tenker på bestemora mi.. så etterpå jeg sa til meg selv phu... hva skal jeg gjøre, det er bare livet det er sånn...”

Mariam forteller det samme med litt færre ord: *”Noen ganger jeg lei seg og tenker på mor og sånn, ikke sant, og.. det litt vanskelig.”*

Det å tenke på familien sin, er veldig naturlig for barna. De vet ikke om de får se familien sin igjen, og framtiden i forhold til familien er svært usikker. Å savne familien sin er veldig sårt. Det kan anses som et uoverkommelig problem. Det er ingen som kan gjøre noe med det. Selv om de snakker med andre, vil ikke moren deres komme hit. Kanskje kunne barna fått det litt lettere dersom de hadde turt å åpne opp for å snakke litt mer om familien sin. Det er tanker som sikkert ligger der hele tiden, og som preger mye av livet deres i Norge. Kunne det og fått satt ord på det gjort det lettere å leve med?

Mariam forteller videre at hun ønsker å være alene når hun har det vanskelig: *”Jeg bare si jeg har ikke lyst til å snakke med deg nå, Jeg vil sitte alene, de sa greit, å å gå ut. (...) Jeg liker masse å være alene, på rommet mitt eller ut.”*

Mariam sier at hun vil sitte alene på rommet sitt med tankene sine når hun har det vanskelig. Har Mariam prøvd noe annet? Har barna prøvd å snakke ut om det som er vanskelig? Siden mange barn som kommer til Norge forteller en annen historie enn den som er sann, blir det vanskelig å dele problemer med andre, for da kan de forsnakke seg i forhold til historien de har fortalt før. Dette kan være en ekstra belastning for barna. De er nødt til å bære på det vonde selv, fordi å fortelle det vil røpe dekkhistorien deres. Jeg sier ikke at alle har dekkhistorier, eller at de barna jeg har snakket med har det, men dette kan være en av flere mulige forklaringer.

5.3.3 ”Jeg tenker på noe som er bra”

I dette underkapitlet vil jeg se videre på hvordan barna hjelper seg selv. Jeg vil i det følgende se hva barna sier om å tenke positivt. Det var i hovedsak Tina som satte ord på dette. I løpet av samtalene med de andre barna, kom det fram at de måtte få tankene over på noe som var bra, for at de skulle klare å ha det bra. De sa at det var viktig å tenke på noe bra for å klare å tenke framover, på den usikre fremtiden som venter dem.

Når Tina snakker om hva hun gjør for å ha det bra, forteller hun: *”Jeg tenker på noe som er bra, noe som er morsomt, noe som jeg gjort eller som alle de andre gjort som var morsom,*

tenker på fordi ja, vi lekte i går, og så... dag sånn, tenker på... andre barn også.. tenker på noe som er gøy.”

Ved at hun tenker på noe som er bra, får hun det bedre, mener hun. Det nytter ikke å bruke for mye tid på å tenke på det som er vanskelig. Salama sier noe om det samme: *”Hvis man tenker positiv, ja den blir bra.”*

Salama og Tina virket på meg som to jenter som hadde fokus på å klare seg framover, og som derfor var bevisst hvordan de tenkte om livet sitt, og hvordan de kunne styre det. Det de kan gjøre noe med er tankene sine.

Tina forteller videre hva hun tenker på: *”Jeg vil at det skal skje bra ting, ha med alt jeg ønsker med på livet mitt, det vil jeg det skal skje. (...) Det er... å være sammen med familien min. Med mamman min og så systran min. Sammen.”*

Tina forteller også at hun er nødt til å tenke positivt når hun snakker med moren sin på telefonen. I forrige delkapittel så vi at Tina ikke liker at noen skal se henne lei seg. Dette gjelder også i forhold til moren hennes: *”Jeg liker ikke si til mamma jeg er lei meg fordi, ho er syk, hvis jeg sier til ho jeg er lei meg, ho der også skal bli lei seg. (...) Hvis jeg ringe til henne jeg si bare til henne alt er greit. (...) Jeg sa bare til henne, du må være glad hver dag.”*

Tina er nødt til å holde motet til moren oppe, i tillegg til at hun må holde sitt eget mot oppe. Hun prøver å holde masken overfor moren så hun ikke skal bekymre seg, men vite at hun har det bra. Samtidig fører dette til at Tina ikke har noen nære personer hun kan åpne seg for. Hun kan bli sliten i det lange løp, dersom hun skal skjule for de ansatte på omsorgssenteret at hun har det vanskelig, samtidig som hun må late overfor moren sin at alt er bra.

5.4 Hva er omsorg?

I dette kapitlet vil jeg skrive om hva barna sier at omsorg er. Hvordan definerer barna omsorg? Når barna skal forklare hva det vil si å gi omsorg, deler svarene seg hovedsaklig i to. Den ene delen handler om å gi råd og hjelp, en støttende omsorg, og den andre delen handler om å gi hjelp, en praktisk omsorg. Jeg har derfor valgt å dele dette kapitlet inn i to underkapitler, som jeg kaller: *”Det er omsorg når jeg gir hjelp”*, og *”Råd, det er god omsorg, ikke sant?”* I dette kapitlet ønsker jeg å se nærmere på hvordan barna definerer omsorg. Dette håper jeg vil bidra til å belyse problemstillingen min fra enda en vinkel.

5.4.1 ”Det er omsorg når jeg gir hjelp”

Når barna snakket om å gi hjelp, var det både til dem som trenger hjelp med noe praktisk, og gi hjelp til noen som har det vanskelig.

Salama, Shiab og Mariam sier omtrent det samme når de skal fortelle hva omsorg er. Salama: *”Det er omsorg når jeg gir hjelp.”* Shiab: *”Gi omsorg til andre det betyr den andre (...) han trenger hjelp.”* Mariam: *”Det betyr vi kan hjelpe noen, når de er alene og lei seg.”*

Her forklarer barna omsorg som et praktisk begrep. Når de snakket om hva de gjorde for andre når de hjalp dem, handlet det om praktisk hjelp. Når vi gir hjelp til noen som trenger det, som er alene og lei seg, da deltar vi praktisk i en annens lidelse. Vi stiller oss ikke utenfor og synes synd på. Vi gjør noe aktivt for den personen. Hjelpen vi gir begrunnes ut fra tilstanden til den som trenger hjelp, og ikke ut fra et forventet resultat. For å kunne gi slik hjelp, trenger hjelperen innsikt i livssituasjonen til den han skal hjelpe. Denne innsikten blandet med personlig engasjement, som er en vanlig ingrediens i omsorgsarbeid som foregår over tid, gjør at bånd knyttes mellom hjelper og mottaker. I en omsorgssituasjon der den ene parten hovedsakelig gir omsorg og den andre hovedsakelig mottar omsorg, er gjenytelsen usikker. Vi gir og sørger for den andre uten å forvente noe tilbake (Martinsen, 2003). Barna snakker både om at de får hjelp fra de voksne, men også at de hjelper hverandre når de trenger det. Mariam fortalte om flere ganger hun har fått hjelp fra en venninne når hun har vært lei seg, og hvordan hun har oppmuntret vennene sine. Det å oppmuntre noen når de er lei seg, kaller de også for å hjelpe noen. Da er begrepet gått over til å være relasjonelt, da er du der sammen med den som har det vondt og lever deg inn i det vonde han opplever.

Salama drar også hjelpen hun snakker om i retning av oppdragelse: *”De [ansatte] må hjelpe barn eh.. vise barn at man må vær greit, snill, høre på voksen, hva de sier, ikke alltid må barn gjøre det, men hvis noen noen ganger man.. barn må ha litt eh... voksen må være litt streng da, ikke sant, skjønner du, litt streng. (...) Hvis vi hadde data tid og så de gå inne de vil ikke gå ut etterpå, etter en time... når de voksne kommer ta de, de vil bruke sånn aggressivitet, bli sure, ikke sant? Da voksen må bli streng, ikke sant, ellers hvis dem er bare de lar bare alt være sånn og så.. de skal bare bli veldig, veldig m... med.. sånn.”*

Salama sier at det er viktig at de voksne er strenge av og til, for å få barna til å forstå hvilke regler som gjelder. Hvis ikke, vil reglene skli ut. Salama sier også at det er viktig at de voksne

lærer barna hvordan de skal oppføre seg. Å være streng er en del av det å få barna til å forstå hvordan de kan, og ikke kan, oppføre seg. Salama ser dermed at det er viktig å følge strukturene på omsorgssenteret, for at ikke alle de som ”ikke kan oppføre seg” skal fortsette å gjøre som de vil. Når det tidligere handlet om fleksibilitet i forhold til å slå av tv, var ikke Salama like begeistret for at strukturene skulle følges til punkt og prikke. Samtidig ser Salama at det handler om å gi hjelp til de som trenger det når de lærer dem å forholde seg til strukturer.

5.4.2 ”Råd, det er god omsorg, ikke sant?”

Omsorgen tar utgangspunkt i et kollektivt basert menneskesyn hvor det grunnleggende er at vi er avhengig av hverandre. Ut fra dette menneskesynet står ikke avhengighet i motsetning til selvhjulpenhet. Men avhengighet inngår på ulike måter i alle menneskelige forhold (Martinsen, 2003). I dette underkapittelet vil jeg se på hvordan barna snakker om omsorg mer relasjonelt og støttende.

Salama fremhever å få råd som det viktigste med god omsorg. Hun sier: *”Vi kan si hjelpe, hvis noen har sånn problem du kan hjelpe med råd..ikke sant? (...) Og vi kan gå på gata og møte på noen som gråter, du vet ikke, du kjenner ikke, du kan snakke med, og så satt de kanskje alene, nei du må ikke gråte sånn, du må vær sterk, kunne gå over hva de problemene som gjør at du blir trist og sånne ting, ikke sant, gi en person sånn sterk hjerte for at hun ikke bli trist og sånne ting, det er omsorg. (...) Det er ikke penger kanskje, men, kanskje råd... det er god omsorg, ikke sant? (...) Hvis du får råd så.. du kan.. du skal klare å få alt som kanskje du trenger, for eksempel jeg vil finne... jeg har ikke jobb, jeg bare klage hele dagen, jeg..ja jeg har det vanskelig jeg har det ikke bra, jobb, sånne ting, og så det komme noen hjelpe meg, nei du må gjøre sånn, man sånn på data, gjøre sånn, finne, og så etterpå jeg få jobb og så.. På grunn av han da, så jeg klarer det.”*

Salama forteller hva hun synes er det viktigste med omsorg. Hun ønsker at omsorgen skal få henne videre, den skal hjelpe henne til å få mer til. God omsorg er for henne utviklingsstøttende. Formålet er å klare noe og komme styrket ut av det. Det er å få hjelp til senere å klare seg på best mulig måte. Dette refererer tilbake til tredelingen av omsorg, der den omsorgen som er viktig for Salama, er praktisk betinget. Å få omsorg er å få hjelp til å klare praktiske utfordringer. Det går også i forhold til det relasjonelle, og det kollektivistiske menneskesynet, at alle mennesker er avhengig av hverandre. Vi kan alle trenge hjelp i livet

for å komme oss videre. Omsorgen Salama ønsker er relasjonell, ved at hun er avhengig av hjelp fra andre. Hun er også opptatt av råd, som hun får gjennom samtaler og fortrolighet med en annen. Samtidig er Salama opptatt av at omsorgen er praktisk, at hun skal lære seg praktiske ferdigheter som vil styrke henne senere i livet.

Vi kan si at omsorgen beveger seg mellom perspektivene avhengighet og autonomi. Med dette menes at omsorg handler både om å selvstendiggjøre barnet, samt gi barnet rammer hvor det kan selvstendigjøres i takt med sin egen utvikling. Barna har behov for vekst og utvikling, og en hjelp fra de voksne rundt seg til å utnytte sitt potensial (Thrana, 2008).

Tariq forklarer omsorgen mer relasjonelt enn Salama. Han sier: *”Den som.. som jeg merker at gir meg omsorg, er den (...) som snakker med meg snilt som tar vare på meg, og alle disse tingene. Ehh.. den som ikke gir meg omsorg, er den som kjefter på meg, ikke snakker snilt med meg. (...) Jeg føler at når det er fortrolighet mellom meg og et annet menneske, ehh.. hvis det andre mennesket snakker fortrolig med meg som jeg snakker fortrolig med han, så føles det som om ehh.. han er en del av familien, og det liker jeg godt.”*

Tariq fokuserer på det relasjonelle med omsorgen, og sammenligner det med omsorgen han fikk hjemme hos foreldrene. Tariq var opptatt av at de han kunne stole på, var de som behandlet han mest mulig som sin egen sønn. Han ønsket at omsorgen på omsorgssenteret skulle være mest mulig lik omsorgen han kjente fra før. Det var den relasjonelle delen av omsorgen som sto han nærmest. Dette berører noe Austgard (2010) kommer inn på når hun diskuterer omsorgsfilosofi i praksis. Hun sier at omsorg og kjærlighet lever i relasjoner. Det er bare i forholdet til andre mennesker vi kan oppleve omsorg. Når Tariq sammenligner omsorgen med den omsorgen han tidligere mottok hos foreldrene, kan jeg bare anta at det her også handlet om kjærlighet i omsorgen. Austgard (2010) sier videre at omsorg handler om å handle til beste for den andre. Fokuset til miljøterapeuten må være på den personen hun har foran seg, og på hvordan han har det. Hva som ligger i å gjøre det som er det beste for den andre, kan vi ikke vite på forhånd. Det avhenger av situasjonen og de sammenhengene vi står i. Flere av barna framhevet samtalen som svært viktig i forhold til god omsorg. For å få kjennskap til hva som er det beste for barnet, kan miljøterapeuten snakke med barnet. Når vi skal utøve omsorg er det viktig å prøve å være tilbakeholdende i situasjonen, slik at situasjonen holdes åpen for hva den i seg selv har å formidle. Hva det måtte være, kan vi ikke vite på forhånd. Med tilbakeholdenhet menes ikke passivitet, men tilstedeværelse for det som

måtte komme (Austgård, 2010). Barna jeg snakket med ønsket at de voksne viste dem at de brydde seg om dem ved å stå i situasjonen og ikke gikk bort når de gav uttrykk for at de ikke ville snakke.

Behovet for å ha andre rundt oss, til å ta vare på oss og bry seg om oss, har vært der fra tidenes morgen. Omsorg er ivaretagelse, det å bli tatt hånd om. Det er å bry seg om og gjøre godt for noen. Avhengighet til andre mennesker er vår skjebne på godt og vondt. Vi kan ikke leve uten andre. På denne måten kan vi forklare hvordan omsorg og avhengighet henger sammen, selv om friheten og autonomien er det vi tilstreber (Thrana, 2008).

Tina er opptatt av at god omsorg er å snakke med noen som trenger det, og være en god venn: *”Å gi omsorg til andre, for eksempel, der en person som sitter der inne, tenker, på noe, kanskje den person trenger noen for å snakke med, du kan ikke bare la den være sånn. (...) En person sitter sånn, trengte en venne, for å være med sammen, du kan også komme spørre hvis han sitte alene du kommer spørre hvordan, hvis han vil være venne, snakke med deg, leker, bla-bla-bla, det er mange ting man kan gi omsorg til andre, det er viktig, ... fordi alle personer... alle, alle person trenger omsorg i livet.”*

Videre forteller Tina hva som er viktig for henne for at hun skal oppleve at noen viser henne omsorg: *”Hvist en person sitter med meg, snakker med meg, viser meg, snakker med meg om livet, snakker med meg, viser meg hvordan man må ha det, hvordan ma.. man må ha den for å lever bra, hvordan man må oppføre seg for å ha det bra når jeg skal bli stor, da sånn person som jeg liker sitter med meg, snakker med meg, hvis ma.. snakker med meg, viser meg hva er respekt, snakker med meg om mange tingene som jeg liker, da (...) jeg har stolt på den person som gjør sånn til meg, sitter med meg, snakker med meg, sånn..”*

Gjennom samtalen med Tina kom det fram at det viktigste for henne var at noen tok seg til tid henne. Det var at miljøterapeutene hadde tid til å sette seg ned sammen med henne og høre på det hun hadde å fortelle. Videre var det at de veiledet henne i forhold til hvordan hun kunne leve livet sitt. Det var viktig for Tina at miljøterapeutene hadde tid til å snakke med henne. Dette viser igjen til at barna som bor på omsorgssenteret, ikke har daglig kontakt med foreldrene sine. Det er ikke foreldrene som står i den daglige omsorgssituasjonen med barna. Når omsorg gis av foreldre, inkluderer omsorgen veiledning i forhold til rett og galt, og i forhold til hvordan leve livet sitt. Tina sa tydelig at hun satte pris på voksne som tok seg tid til

denne delen av omsorgsutøvelsen. Hun satte pris på voksne som gav henne tid og respekt, som viste henne at de så henne, og hjalp henne med å ta avgjørelser når ting var vanskelige.

Jeg ser dermed at barna tenker at omsorg er å hjelpe. Det er å hjelpe med noe praktisk, eller hjelpe med å være til stede for en annen som har det vanskelig. Omsorg er å gi råd samt å snakke med noen. Det er omsorg å sitte ned, bruke tid og snakke med barna.

6.0 Avsluttende drøfting

I dette siste kapitlet, vil jeg løfte fram noen sentrale tema som går igjen i samtalen med barna. Det jeg presenterer her, har allerede kommet fram i forbindelse med drøftingen av omsorg, ut fra de fire kapitlene jeg har presentert i presentasjon og drøfting av data. I dette kapitlet vil jeg drøfte de ulike tema på tvers av hverandre. Jeg har valgt å dele kapitlet inn i to underkapitler, som jeg har kalt ”Åtte punkter om omsorg” og ”Alene eller sammen med noen”.

6.1 Åtte punkter om omsorg

I dette underkapitlet vil jeg se på hvilken omsorg barna verdsetter fra miljøterapeutene. På denne måten blir vi også kjent med barna sin situasjon fordi det er relevant for den totale omsorgen som blir gitt på omsorgssenteret. Selv om jeg har valgt dette utgangspunktet, er det like viktig med omsorgen barna gir til andre eller til seg selv. Gjennom samtalen kom det fram hva barna satte pris på hos miljøterapeutene, og hva de ikke satte pris på. Ut fra dette har jeg funnet fram til barnas råd til miljøterapeutene, hvilke egenskaper de ser etter. På denne måten får jeg fram barnas stemme i utøvelsen av omsorg, og barna får si hva de tenker er viktig i utøvelsen av omsorg i omsorgssenteret. Hvordan vil barna at miljøterapeutene skal være? Hvilke behov har de for å oppleve at omsorgen de mottar på omsorgssenteret er god og ekte? Hvordan er de gode miljøterapeutene? Dette vil jeg presentere i følgende 8 punkter;

1. Miljøterapeuter som tar initiativ og som kommer og snakker med barna, selv om barna sender signaler på at de ikke ønsker det
2. Empatisk, aktivt lyttende miljøterapeuter
3. Miljøterapeuter som tåler å bli avvist, uten å la seg avvise
4. Miljøterapeuter som tar tak i gjentakende problemer i miljøet
5. Miljøterapeuter som tør å stå i vanskelige situasjoner
6. Miljøterapeuter som klarer å skille mellom alvor og tull
7. Miljøterapeuter som er gode forbilder, trygge voksne
8. Miljøterapeuter som ser dem når de er lei seg

Disse punktene har kommet fram på bakgrunn av det barna har fortalt. Jeg vil videre gå nærmere inn på de ulike punktene, og diskutere punktene punkt for punkt.

1. Miljøterapeuter som tar initiativ og som kommer og snakker med barna, selv om barna sender signaler på at de ikke ønsker det

På den ene siden ønsker barna å snakke med miljøterapeutene i situasjoner hvor de føler seg alene eller lei seg, på den andre siden vil de helst være alene. Samtidig er inntrykket jeg sitter igjen med, at barna ønsker at noen kommer til dem når de har det vanskelig. Men det må samtidig være miljøterapeutene som tar initiativ. Barna kan ofte ha et ønske og et behov for å snakke med voksne, men skrittet for å ta initiativ overfor de voksne, blir for stort. Barna liker ikke å vise seg sårbare, og ved å si at de trenger å snakke med noen, viser de at de er lei seg eller har det vanskelig. I tillegg må miljøterapeutene som kommer, ikke ta en avvisning fra barna som et tegn på at barna ikke ønsker å snakke med dem. De må heller prøve å sette seg inn i situasjonen, og prøve å se og forstå hva avvisningen er et tegn på.

2. Empatisk, aktivt lyttende miljøterapeuter

Empati betyr å kunne sette seg inn i eller oppleve verden fra barnets synsvinkel. Nærmere bestemt betyr det å oppfatte og forstå når et barn har behov for noe, enten det er fysiske eller psykologiske behov, eller å forstå hvilke tanker og følelser barnet har i forskjellige situasjoner (Bunkholdt og Sandbæk, 2008:118). For at barna skal få en opplevelse av å bli hørt, er det viktig at de sitter igjen med en opplevelse av å ha blitt forstått av miljøterapeutene. Det er derfor svært viktig å lytte til det barnet sier. Å bruke tid på å lytte til det barnet egentlig sier, er en forutsetning for å oppnå tillitt. Ved at miljøterapeuten viser at hun lytter aktivt og interessert til barnet, formidler hun at hun er opptatt av barnet og ønsker han vel. Dette gjør hun gjennom kroppsholdning, ansiktsuttrykk, stemmeleie og måten hun sitter på. På denne måten viser miljøterapeuten overfor barnet at hun har hele seg rettet mot barnet ut fra et ønske om å forstå. Samtidig må ikke interessen forveksles med at miljøterapeuten overtar ansvaret for barnet som person eller barnets problemer. Miljøterapeuten må heller ikke snakke med barnet kun for å stille sin egen nysgjerrighet. På den andre siden må lyttingen ikke bli så nøytral at den kan forveksles med likegyldighet. Det er dermed måten miljøterapeuten lytter på, som avgjør om barnet sitter igjen med en opplevelse av at hun har tatt seg tid til å lytte til ham (Aamodt, 1998:54). Barna opplevde stor forskjell på miljøterapeutene som de følte at lyttet til dem, og de som bare hørte hva de sa, og var over på noe annet igjen med en gang

etterpå. Opplevelsen av å bli tatt på alvor og forstått var kun tilstede i situasjoner hvor barna opplevde at miljøterapeutene lyttet.

3. Miljøterapeuter som tåler å bli avvist, uten å la seg avvise

Miljøterapeuten må kunne romme projeksjonene og overføringene fra barna, uten å ta det inn over seg selv. De må kunne holde fast i miljøterapeutrollen, samtidig som de må forstå at projeksjonene ikke er rettet mot dem personlig, men mot den profesjonelle rollen de innehar i jobben på omsorgssenteret. Å bli avvist er en del av miljøterapeutjobben. Miljøterapeutene kan se på avvisning som en del av prosessen barna befinner seg i, og bør derfor forholde seg avventende. Selv om avvisning er vanskelig og slitsomt, er det mulig å lære seg å takle det (Larsen, 2004: 125). Barna vil, ved at miljøterapeutene klarer å holde seg rolige, og ikke ta utbruddene personlig, oppleve voksne som er der for dem, som skjønner at utbruddene skyldes andre forhold. Miljøterapeuter som blir overøst med projeksjonene blir samtidig vist en form for tillitt fra barna, ved at barna føler seg trygge nok til å slippe ut noen av følelsene sine. Samtidig vil ofte barna ha behov for hjelp fra miljøterapeuten til å forstå hvorfor de reagerer som de gjør, fordi det ikke trenger å være klart for dem.

4. Miljøterapeuter som tar tak i gjentakende problemer i miljøet

Når problemer begynner å ta form i miljøet, er det viktig at miljøterapeutene er klare og tydelige, og gjør noe med problemene med en gang. Barna mente at det er miljøterapeutene som må ta styringen og kontrollen for at problemer ikke skal skli ut og overføres til nye barn som kommer. Det er viktig at miljøterapeutene tør å ta tak i problemene med en gang, og ikke lar brudd på strukturer skli for langt ut. Barn som tøyer grensene, blir skadelidende ved at de ikke blir stoppet av de voksne. Barna etterlyste strenghet i strukturene, selv om de hele tiden ville prøve å teste dem ut. Det er de samme barna som krangler i miljøet for fordeler de ønsker seg, eller justeringer i strukturene, som ønsker at de voksne er trygge nok til å være dem som sier i fra, og som holder seg til strukturene. Dette gir barna en følelse av trygghet og forutsigbarhet. Det gir dem en opplevelse av at de kan stole på de voksne og at de holder seg til det de har sagt.

5. Miljøterapeuter som tør å stå i vanskelige situasjoner

Barna sliter gjerne med ulike følelser, som både er vanskelig å sortere, og vanskelig å definere. Barn som har opplevd mye i sitt unge liv, kan ha vanskelig for å vite hvorfor de

reagerer som de gjør. De kan slite med mange vanskelige tanker som de bærer med seg alene. Følelser kan dermed bli tatt ut over miljøterapeutene, som ikke er grunnen til følelsene, men den trygge havnen for å gi utløp for dem. Gjennom at miljøterapeuter holder ut og holder av, gis barna mulighet for å integrere opplevelser av for eksempel motstridende følelser og erfaringer med miljøterapeuter som kan representere både grenser og kontakt (ibid:129). En dyktig miljøterapeut blir ikke så lett oppgitt, og redefinerer ofte vanskeligheter til utfordringer (ibid:126).

6. Miljøterapeuter som klarer å skille mellom alvor og tull

Barna vil bruke ulike strategier for å teste ut miljøterapeutene. Noen kan teste miljøterapeutene ved å si mye rart de egentlig ikke mener, for å teste ut hvordan de vil reagere. Andre kan skjule seg bak humor når noe er vanskelig. Når noe er viktig for barna, har de et behov for å bli forstått av de voksne, at de voksne skjønner at dette betyr noe for barnet. Barna har behov for at miljøterapeutene er der for dem, og å merke at lojaliteten til de voksne først og fremst ligger hos dem, og ikke til systemet.

7. Miljøterapeuter som er gode forbilder, trygge voksne

Barna trenger miljøterapeuter som er der for dem. Miljøterapeuter som er seg selv, og som går foran med et godt eksempel. Barna trenger voksne som står for det de sier, og som er rettferdige og konsekvente overfor barna. De gode miljøterapeutene er pålitelige og forutsigbare. De står for trygghet og lar seg ikke manipulere. De representerer grenser i forhold til manipulasjon uten at de opptrer krenkende (ibid:126).

8. Miljøterapeuter som ser dem når de er lei seg

For at miljøterapeuten skal kunne hjelpe barnet, må hun kunne se den hun skal hjelpe og se seg selv og sitt samspill med barnet, og forstå det hun ser. Miljøterapeuten er selv det viktigste redskapet for å kunne se og forstå barnet (Eide og Eide, 2007). Det å kunne se barnet og hans behov er en sentral egenskap hos en miljøterapeut. I en hektisk hverdag, og i et miljø med mange ulike barn samlet på ett sted, kan det ofte bli en stor utfordring for miljøterapeuten å se det enkelte barnet slik han er, men heller se på de enslige mindreårige asylsøkerne som en gruppe. Dette er noe miljøterapeutene må passe seg for. Alle har et grunnleggende behov for å bli sett. Miljøterapeutene er nødt til å behandle barna med både likhet og ulikhet. De må derfor ha noen regler og standarder å forholde seg til, samtidig som det er et stort behov for å

bruke skjønn. De må ikke glemme at det er ulike barn de jobber med, barn med forskjellig bakgrunn og forskjellige behov. Samtidig vil det hos alle barna være et grunnleggende behov i grunnen; ”Se meg!” Når barna er lei seg, forsterkes dette behovet. Da trenger de voksne som fanger opp at de er lei seg, og som viser barna at de har sett dem, og vil være der sammen med dem når de har det vanskelig.

6.2 Alene eller sammen med noen

Tittelen på dette underkapitlet har jeg valgt ut fra tanken om at dette spørsmålet er et av hovedspørsmålene jeg sitter igjen med etter samtalene med barna. Dette har jeg kommet fram til gjennom å analysere og bearbeide innholdet i samtalene med barna. Ut fra hovedmomentene i kapittel 5.0 kom jeg fram til at barna sto i dilemma mellom og på den ene siden ville være alene, og på den andre siden å ønske at miljøterapeuten er der for dem, selv om de gir uttrykk for det motsatte. I kapittel 5.1 skrev jeg om når barnet mottar omsorg. Jeg skrev at barna opplever det som viktig at miljøterapeutene tar seg tid til dem, og er sammen med dem selv om de ikke har gitt uttrykk for at de vil ha noen sammen med seg. Når miljøterapeutene er sammen med barna, ser dem og bekrefter dem, føler barna seg ivaretatt. Å ha voksne personer de kan snakke med, som ser dem og som de stoler på, er veldig viktig. I kapittel 5.2 skrev jeg om når barna selv gav omsorg. Jeg skrev at barna synes det er viktig å bidra for å hjelpe andre, når de selv har egenskapene som trengs. I kapittel 5.3 skrev jeg om når barna gav omsorg til seg selv. Jeg skrev at barna ofte trekker seg bort og går for seg selv når de er lei seg, eller de later som alt er bra når de er sammen med andre. Det er vanskelig og ukjent å ta kontakt med en voksen når de har det vondt, men samtidig sier de at det er godt å snakke med noen som står dem nær. I kapittel 5.4 skrev jeg om hva barna mener omsorg er. Det er blant annet å hjelpe noen når de er alene og lei seg. Samtidig er det viktig at voksne har tid til å sette seg ned sammen med dem og høre på det de har å fortelle. På bakgrunn av dette, har jeg sett at det framkommer et dilemma mellom at barna vil ha noen sammen med seg, samtidig som de sier at de foretrekker å være alene når de er lei seg. På den annen side sier de at de opplever at voksne som går fra dem når de blir avvist, ikke egentlig bryr seg om dem. De ønsker at de voksne skal ta seg tid til dem, prøve å nå inn til dem og se dem som den de er. Samtidig vil de holde det vonde for seg selv. Jeg vil, gjennom min analyse, prøve å belyse noen av tankene barna gav meg gjennom det de fortalte meg. Noe av dette har jeg delvis belyst i det forrige underkapitlet, men jeg velger å ta det med her likevel, og se nærmere på dilemma mellom å ville være alene, og å ville bli sett og snakket med av en voksen.

Dette dilemma kan utgjøre et spenningsfelt for barna. Når jeg bruker spenningsfelt i denne betydningen, er det for å synliggjøre at dilemma mellom at barnet vil være alene samtidig som det ikke vil at miljøterapeuten skal gå, ikke relaterer seg til ett enkelt forhold ved dimensjonen. Uttrykket spenningsfelt kommer fra elektrisitetens verden der spenninger oppstår mellom to motpoler. I denne sammenheng representerer dilemma mellom å ville være alene og ville være sammen med en voksen to forskjellige dimensjoner. Den ene kan være pluss og den andre minus. Pluss og minus har ikke noe felles annet enn spenningen mellom dem. Spenningen går mellom polene (Levin, 2004:11). Spenningene bringer forholdet mellom å ville være alene, og å ville være sammen med noen sammen, til to dimensjoner som er avhengig av hverandre (ibid:12). Ved å fokusere på spenningsfelt ønsker jeg å løfte fram det området som er mellom dimensjonene og ikke bare fokusere på det ene kontra det andre. På denne måten blir det å diskutere noe som er i bevegelse i stede for noe som står stille. Prøver en å forstå barna ut fra ønsket om den ene dimensjonen, får en ikke med seg hele bildet. For barna handler det ikke om enten eller men om både og (ibid).

Når miljøterapeuten gir omsorg til barnet trår hun over grenser, hun kommer inn i områder som er barnets egne områder. Barnet som mottar omsorg, blir oppsøkt av miljøterapeuten i det som er hans private atmosfære. Det at miljøterapeuten kommer til barnet og blir hos han, selv etter at barnet har prøvd å avvise henne og gjør barnets ivaretagelse til sitt anliggende, kan virke truende både for miljøterapeuten og for barnet. Barnet trenger den voksne, men klarer ikke å si det. Miljøterapeuten går over en grense for seg selv, når hun står i en situasjon barnet med ord sier hun er uønsket i, men med blikket sier hun er ønsket i. Barnet ønsker kanskje ikke å være i en slik situasjon, at han trenger mer omsorg enn han har lyst til å motta. Å gi assosieres med styrke og overskudd mens å motta assosieres med mangelen på dette. Det gjør dermed at barnet kan føle seg mindre. Barnet trenger hjelp av noen andre for å klare hverdagen, for å forholde seg til alt det nye som skjer rundt han. Hva barnet trenger er ikke nødvendigvis identisk med hva han vil. Omsorgen gis i konflikten mellom behov barnet har, men ikke har bedt om å ha, og et svar på behovene som barnet ikke alltid har bedt om, men som han like fullt har (Ruyter og Vetlesen, 2001:39).

Barna ønsker at det er miljøterapeutene som tar initiativ til å snakke med dem. Dette gjelder spesielt når de har det vanskelig. Barna vil ofte ikke gå til de voksne for å snakke selv når de har det vanskelig. Dette begrunner de i hovedsak med at problemene deres ikke kan løses av dem. Dersom problemet er av praktisk art, vil de fortelle det til miljøterapeutene, og forvente

å få hjelp med problemet sitt. Men dersom det er et problem de ikke anser at de kan få hjelp til, vil de heller holde det for seg selv. Dette er problemer som i all hovedsak dreier seg om barnas følelser, om savn og vanskelige hendelser. Jeg tenker at dette er et sentralt moment å ta med seg i arbeidet med de enslige mindreårige asylsøkerne. Å tenke på at barna sitter inne med mange vanskelige opplevelser som de av ulike grunner ikke kan dele med de voksne, gjør at de må bære på mye smerte alene. Derfor er det kanskje ikke så vanskelig å tenke at barna ønsker at de voksne skal se dem, og komme til dem når de har det vanskelig. På den måten tar miljøterapeuten noe av ansvaret eller problemet over på seg, uten at hun gjør annet enn å komme til barnet når hun ser at barnet har det vanskelig. Hun fritar barnet fra det vanskelige med å ta det første steget med å ta kontakt med den voksne.

Når miljøterapeuten forsøker å forstå barnets situasjon, er det viktig at hun anerkjenner barnet som person, som betyr at hun ser barnets situasjon mest mulig fra barnets eget synspunkt. Miljøterapeuten aksepterer da barnet med ressurser og begrensninger, og griper ikke inn og umyndiggjør barnet (Martinsen, 2003). Selv om miljøterapeuten hjelper barnet ved at hun kommer og snakker med barnet, griper hun ikke inn og umyndiggjør barnet. Hun viser og lærer barnet at de voksne er her for dem, og viser at det kan være godt å snakke med en voksen når følelsene blir for sterke. Samtidig gir de barnet en opplevelse av å bli sett. Kanskje ønsker de egentlig å fortelle til miljøterapeuten hvordan de har det, med et brennende håp om at hun kan ta bort smerten? Eller har de resignert, og vet at uansett hva de voksne sier eller gjør, så kan de ikke gi dem det de egentlig ønsker; å se sin mor igjen?! Miljøterapeutene må se barna, se deres lidelser for å nå inn til barnet. Barnet kan late som det ikke vil snakke med noen voksne, og avviser kontakten de voksne prøver å etablere. Dette kan de gjøre ut fra et ønske og behov for å beskytte seg selv. Samtidig vil de ikke at miljøterapeutene skal gå når de avviser dem. Min fortolkning av dette dreier seg om at barna ofte ikke vil vise til andre at de er lei seg. De vil ikke vise til andre at de er sårbare. De har ingen nære personer de kan dele sine innerste tanker med, som forstår alt det vonde de bærer med seg. Dersom de er sammen med andre når de er lei seg, later de som alt er bra, for å slippe å vise det til andre. De snakker med andre som om de har det bra, og forteller ikke noen om problemer som ikke kan løses. Når barna trekker seg tilbake til rommet sitt, og gir uttrykk for at de vil være alene, kan det være et tegn på at de har det vanskelig, at de er lei seg. Det kan også være et tegn på at de ønsker at en voksen skal komme opp på rommet til barnet, og vise barnet at det blir sett.

Omsorgsarbeid er dermed et komplekst arbeid. Det er mange vinklinger og forhold å ta i betraktning i utøvelsen av omsorg. Å tilegne seg miljøterapeutiske og sosial- og barnevernfaglige kunnskaper gjennom lærebøker gjør ikke miljøterapeuten uten videre faglig dyktig og i stand til å utøve god omsorg for de enslige mindreårige asylsøkerne. Lærebokkunnskapene må samtidig praktiseres. Faglig dyktighet forutsetter at fagkunnskaper og praktiske ferdigheter går sammen og blir en enhet. Miljøterapeutene må lære av barna og ta lærdom av de erfaringene de gjør seg. Det å lytte til barna er en god begynnelse. Ved å lytte til barna, og vise dem at vi bruker tid på dem, viser vi barna at det de sier og gjør betyr noe. Vi viser dem at vi anerkjenner dem og tar dem på alvor.

7.0 Litteraturliste

Aamodt, Laila Granli (1997): Den gode relasjonen – støtte, omsorg eller anerkjennelse? Oslo; Ad Notam Gyldendal.

Austgård, Kitt (2010): Omsorgsfilosofi i praksis. Å tenke med filosofen Kari Martinsen i sykepleien. Oslo: J. W. Cappelens Forlag AS

Barnekonvensjonen, 2003; FNs konvensjon om barnets rettigheter.
http://www.regjeringen.no/upload/kilde/bfd/bro/2004/0004/ddd/pdfv/178931-fns_barnekonvensjon.pdf

Befring, Edvard (2007): Forskningsmetode med etikk og statistikk. Oslo: Det norske samlaget.

Berg, Berit og Lauritsen, Kirsten (2009): Eksil og livsløp. Oslo: Universitetsforlaget.

Brataas, Hildfrid Vikkelsmo og Steen-Olsen, Tove (2003): Kvalitet i samspill. Innføring i kommunikasjon og kulturell forståelse for helsepersonell. Kristiansand S: Høyskoleforlaget AS

Bufetat (2008): Rutiner for bosetting av enslige mindreårige flyktninger under 15 år.

01.10.2008. Link til dokumentet finnes på:

<http://www.imdi.no/no/Kunnskapsbasen/Innholdstyper/Brosjyrer/2008/Bufetat-overtar-bosetting-av-enslige-mindrearige-under-15-ar/> 20.04.11

Bufetat.no = <http://www.bufetat.no/barnevern/ema/> (25.05.10)

Bunkholdt, Vigdis og Sandbæk, Mona (2008). Praktisk barnevernsarbeid. Oslo; Gyldendal akademisk forlag.

Dalen, Monica (2004): Intervju som forskningsmetode – en kvalitativ tilnærming. Oslo: Universitetsforlaget.

Eide, Hilde, og Eide, Tom, 2007. Kommunikasjon i relasjoner - samhandling, konfliktløsning, etikk. Gyldendal akademisk

Eide, Kjetil (2000): Barn i bevegelse. Om oppvekst og levekår for enslige mindreårige flyktninger. Høgskolen i Telemark, avdeling for helse- og sosialfag.

Eide, Ketil og Brock, Tuva (2010): Enslige mindreårige flyktninger. Kunnskapsstatus og forskningsmessige utfordringer. Regionsenter for barn og unges psykiske helse, region øst og sør (RBUP).

Hagen, Gerd og Qureshi, Naushad Ali (1996): Etnisitet i sosialt arbeid. Arbeid med etniske minoriteter i barnevern og sosial sektor. Tano Aschehoug

Hio.no; Høgskolen i Oslo avdeling for samfunnsfag = <http://hio.no/Enheter/Avdeling-for-samfunnsfag-SAM/FoU-ved-Avdeling-for-samfunnsfag/Forskning-og-utvikling/Sosialforsk/Snakk-med-oss.-Profesjonsutoevelse-og-barns-deltakelse/Delprosjekt-D>

Imdi, 2009: Barna først. Magasin utgitt av Integrerings- og mangfoldsdirektoratet, mars 2009. <http://www.imdi.no/Documents/Innstikk/barnaforst.pdf> 20.04.11

Iomosloco.com, Overføringsflyktninger fra Myanmar. Teksthefte for kulturorientering IOM Oslo, desember 2008. http://www.iomosloco.com/files/myanmar_landprofil_03_12.pdf 20.04.11

Kumar, Loveleen (2001): Djulaha! Om å forstå annerledeshet. Kristiansand S: Høyskoleforlaget.

Kvale, Steinar (1997): Det kvalitative forskningsintervju. Oslo: Ad Notam Gyldendal AS

Lambrechts (EOS): Informasjon fra Gro Lambrechts, Bosettingskonsulent og ansvar for å sende ut inntakstoversikt, Eidsvoll Omsorgssenter. 09.05.11

Larsen, Erik (2004): Miljøterapi med barn og unge. Organisasjonen som terapeut. Oslo; Universitetsforlaget AS.

Lauritsen, Kirsten og Berg, Berit (2002): Enslige flyktninger – kollektive utfordringer. Kommunenes arbeid med enslige mindreårige flyktninger. Trondheim: Sintef teknologiledelse IFIM.

Levin, Irene (2004): Hva er sosialt arbeid. Oslo: Universitetsforlaget

Martinsen, Kari (2003): Omsorg, sykepleie og medisin. Historisk- filosofiske essays. Unviversitetsforlaget

NESH (2008): Forskningsetiske retningslinjer for samfunnsvitenskap, humaniora, juss og teologi. De nasjonale forskningsetiske komiteer.

Ot.prp. nr. 28 (2007-2008): Om lov om endringer i lov 17. juli 1992 nr. 100 om barneverntjenester mv. (Omsorgen for enslige mindreårige asylsøkere inntil bosetting eller retur)

Postholm, May Britt, 2004: Kvalitativ forskning på praksis. Fra opprinnelse til forskerfokus. Artikkel i tidsskriftet; Norsk pedagogisk tidsskrift, nr 01/2004.

Regjeringen.no/invandringspolitikk). =

http://www.regjeringen.no/nb/dep/jd/tema/innvandringspolitikk/asyl-og_flyktningspolitikk/einslege_mindrearige_asylsokjarar.html?id=85870 20.04.11

Regjeringen.no/542385 =

http://www.regjeringen.no/nb/dep/jd/tema/innvandringspolitikk/asyl-og_flyktningspolitikk/innstramming-av-asylpolitikken/innstramming-av-asylpolitikken.html?id=542385 07.04.11

Ruyter, Knut W. og Vetlesen, Arne Johan (2001): Omsorgens tvetydighet. Oslo: Gyldendal Norsk Forlag AS.

Ryen, Anne (2002): Det kvalitative intervjuet. Fra vitenskapsteori til feltarbeid. Bergen: Fagbokforlaget Vigmostad & Bjørke AS.

Thomsen, K. Michael og Larsen, Bente Rød (1994): En innvandrer krysser våre spor. Om samarbeid og barnevern. Oslo: Ad Notam Gyldendal AS

Thrana, Hilde Marie (2008): Vil jeg bestemme? Om barn og ungdoms medvirkning. Oslo: Gyldendal Norsk Forlag AS

Udi.no 1: <http://www.udi.no/Sentrale-tema/beskyttelse/Asylsokere-og-flyktninger/Enslige-mindrearige-asylsokere/> 27.04.11

Udi.no 2: <http://www.udi.no/Oversiktsider/Boker-og-publikasjoner/Publikasjoner/Arsrapporter/Arsrapport-2009/Arsrapport-2009---asyl-og-mottak/Fleire-sokte-asyl/> 27.04.11

Udi.no 3: <http://www.udi.no/Sentrale-tema/beskyttelse/Asylsokere-og-flyktninger/Dublin-samarbeidet/> 27.04.11

Udi.no/arsrapport2004 <http://www.udi.no/upload/Pub/Aarsrapport/2004/Aarsrapport04.pdf>
07.04.11

Udi.no/arsrapport2010 = <http://www.udi.no/arsrapport2010/Asyl-og-mottak/Storst-nedgang-blant-enslige/> 07.04.11

Udi.no/begrepsavklaring = <http://www.udi.no/upload/Begrepsavklaring.pdf> 22.03.11.

Udi.no/statistikk = <http://www.udi.no/Oversiktsider/Statistikk-og-analyse/Statistikk/>

Øyen, Cecilie (2010): Underveis. En studie av enslige mindreårige asylsøkere. Fafo- rapport 2010:20

Vedlegg 1; Behandling av personvern

Norsk samfunnsvitenskapelig datatjeneste AS
NORWEGIAN SOCIAL SCIENCE DATA SERVICES

Harald Hårfagres gate 29
N-5007 Bergen
Norway
Tel: +47-55 58 21 17
Fax: +47-55 58 96 50
nsd@nsd.uib.no
www.nsd.uib.no
Org.nr. 985 321 884

Siv Oltedal
Fakultet for samfunnsvitenskap
Høgskolen i Bodø
Mørkvedtråkket 30
8049 BODØ

Vår dato: 28.10.2010

Vår ref: 25113 / 3 / TNS

Deres dato:

Deres ref:

TILRÅDING AV BEHANDLING AV PERSONOPPLYSNINGER

Vi viser til melding om behandling av personopplysninger, mottatt 28.09.2010. All nødvendig informasjon om prosjektet forelå i sin helhet 25.10.2010. Meldingen gjelder prosjektet:

25113
Behandlingsansvarlig
Daglig ansvarlig
Student

*Omsorg for meg? Enslige mindreårige asylsøkeres opplevelse av omsorg på omsorgssenter
Høgskolen i Bodø, ved institusjonens øverste leder
Siv Oltedal
Eirill Urnes Misje*

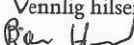
Personvernombudet har vurdert prosjektet, og finner at behandlingen av personopplysninger vil være regulert av § 7-27 i personopplysningsforskriften. Personvernombudet tilrår at prosjektet gjennomføres.

Personvernombudets tilråding forutsetter at prosjektet gjennomføres i tråd med opplysningene gitt i meldeskjemaet, korrespondanse med ombudet, eventuelle kommentarer samt personopplysningsloven/-helseregisterloven med forskrifter. Behandlingen av personopplysninger kan settes i gang.

Det gjøres oppmerksom på at det skal gis ny melding dersom behandlingen endres i forhold til de opplysninger som ligger til grunn for personvernombudets vurdering. Endringsmeldinger gis via et eget skjema, http://www.nsd.uib.no/personvern/forsk_stud/skjema.html. Det skal også gis melding etter tre år dersom prosjektet fortsatt pågår. Meldinger skal skje skriftlig til ombudet.

Personvernombudet har lagt ut opplysninger om prosjektet i en offentlig database, <http://www.nsd.uib.no/personvern/prosjektoversikt.jsp>.

Personvernombudet vil ved prosjektets avslutning, 31.12.2012, rette en henvendelse angående status for behandlingen av personopplysninger.

Vennlig hilsen

Bjørn Henrichsen

Tone Njølstad Slotsvik

Kontaktperson: Tone Njølstad Slotsvik tlf: 55 58 24 10

Vedlegg: Prosjektvurdering

✓ Kopi: Eirill Urnes Misje, Veslefrikkis vei 2, 8800 SANDNESSJØEN

Avdelingskontorer / District Offices:

OSLO: NSD, Universitetet i Oslo, Postboks 1055 Blindern, 0316 Oslo. Tel: +47-22 85 52 11. nsd@uio.no

TRONDHEIM: NSD, Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet, 7491 Trondheim. Tel: +47-73 59 19 07. kyrre.svarva@svt.ntnu.no

TROMSØ: NSD, SVF, Universitetet i Tromsø, 9037 Tromsø. Tel: +47-77 64 43 36. nsdmaa@sv.uit.no

Prosjektvurdering - Kommentar

Prosjektnr: 25113

Utvalget består av ca 8 enslige mindreårige asylsøkere i alderen 13-16 år. Utvalget rekrutteres ved at lederen ved et omsorgssenter viderefremidler informasjon til barnas hjelpeverger. Hvis hjelpevergene samtykker til at barna kan delta viderefremidler de informasjonen til barna.

Det skal gjennomføres personlige intervjuer der barna svarer på spørsmål om omsorg. Lydopptak fra intervjuene behandles elektronisk.

Lederen for omsorgssenteret, hjelpevergene og barna informeres skriftlig. Personvernombudet finner at de reviderte informasjonsskrivene mottatt 25.10.2010 er tilfredsstillende utformet, under forutsetning av at informasjonsskrivene til hjelpeverge/barn endres til at det innhentes muntlig samtykke, jf. telefonsamtale med Eirill Urnes Misje 28.10.2010. Ombudet ber om at reviderte informasjonsskriv ettersendes. Ansatte ved omsorgssenteret informeres muntlig om studien. Det innhentes muntlig samtykke fra hjelpevergene og barna.

Det registreres direkte personidentifiserende opplysninger som kobles til det øvrige datamaterialet via en koblingsnøkkel. Koblingsnøgkelen oppbevares atskilt fra det øvrige datamaterialet.

Det tas høyde for at det behandles sensitive personopplysninger om helseforhold, jf. personopplysningsloven §2 nr 8 bokstav c.

Senest ved prosjektslutt 31.12.2012 vil datamaterialet anonymiseres ved at lydopptak og utskrifter blir slettet/makulert.

Vedlegg 2; Informasjonsskriv og samtykkeerklæring – leder

Til leder ved omsorgssenteret

Ang. prosjektet; Omsorg for meg? – Enslige mindreårige asylsøkeres opplevelse av omsorg på omsorgssenter

Mitt navn er Eirill Urnes Misje, jeg bor i Sandnessjøen, og er masterstudent ved Høgskolen i Bodø. Jeg skal skrive en masteroppgave om enslige mindreårige asylsøkeres opplevelse av omsorgen de mottar og gir på omsorgssenter som drives av Bufetat. Oppgavens tittel er *”Omsorg for meg?” – Enslige mindreårige asylsøkeres opplevelse av omsorg på omsorgssenter*. I den forbindelse vil jeg spørre om jeg kan få lov til å komme til deres omsorgssenter og møte noen av ungdommene som bor der, for å stille dem noen spørsmål i forhold til deres erfaringer og opplevelser rundt dette. Dette vil jeg gjøre for å finne mer ut av hvordan de som bor på omsorgssenteret opplever omsorg, hva de opplever som god omsorg, hvilken omsorg de trenger og som de gir til andre og til dem selv. På denne måten håper jeg at jeg kan bidra til større forståelse for deres behov, meninger og erfaringer. Vedlagt sender jeg også med informasjonsskriv til hjelpevergen og til barna. Disse kan du lese på forhånd.

Jeg er velger å skrive om noe jeg selv er veldig interessert i. Jeg jobber på et omsorgssenter for enslige mindreårige asylsøkere, i regi av Bufetat, der barna er under 15 år når de ankommer landet. Jeg tenker at tiden i omsorgssenteret er en veldig verdifull tid for disse barna. Den skal forberede dem på et liv i Norge, og på en ny tilværelse her. Det er her de får sin første smakebit av Norge, det er her de møter de første menneskene i det nye landet de er kommet til, det er her de knytter sine første bånd i det nye landet. Jeg ønsker derfor å se på barnas egne opplevelser av den omsorgen de mottar og gir, for å finne fram til deres egen forståelse og deres egne referanserammer for å gi og motta omsorg. I dette ligger det også at jeg er interessert i å finne ut hvordan de hjelper seg selv og de rundt seg, i en vanskelig og uforutsigbar periode av livet sitt.

Min foreløpige problemstilling er;

Hvordan oppleves omsorgen på omsorgssenter for enslige mindreårige asylsøkere?

Intervjuet har jeg tenkt å dele inn i fire deler, og stille et hovedspørsmål under hver del.

Videre vil jeg snakke med barnet ut fra hva som kommer ut av dette ene spørsmålet.

- 1) Beskrivelser hvor jeg vil bruke hverdagslige hendelser til å prøve å finne fram til episoder der barna gir og mottar omsorg.
- 2) Å gi omsorg til andre. Her vil jeg prøve å finne ut hva barnet gjør for andre på senteret eller i hverdagen til barnet.
- 3) Når andre gir omsorg til deg. Her vil jeg prøve å finne ut hva barnet legger i god omsorg, og hva barnet opplever at andre på senteret gjør for å gi han god omsorg.
- 4) Når du gir omsorg til deg selv. Her vil jeg prøve å finne fram til hva barnet gjør for å trøste seg selv i vanskelige situasjoner, eller når han ikke orker å snakke med noen om hvordan han har det.

Spørsmål under tema 4, der jeg skal prøve å finne fram til hvordan barna gir omsorg til seg selv, er kanskje den som vil være mest utfordrende for barnet å svare på. Det kan derfor hende at jeg ikke får noe svar på den delen. Dersom barnet begynner å fortelle, og kommer inn på noe som blir vanskelig for han, vil jeg at du som leder skal være klar over dette på forhånd. Jeg vil i utgangspunktet ikke spørre for å få fram det barnet opplever som vanskelig, men om han har funnet fram til teknikker som fungerer for han, som gjør det nye livet hans i Norge litt lettere eller litt bedre. Dersom jeg sitter igjen med en følelse av at barnet vil ha behov for videre oppfølging eller samtale etter intervjuet, vil jeg informere deg om dette, og vil gjerne være med å diskutere hva som kan gjøres i ettertid.

Dersom du som leder godkjenner dette prosjektet, og godkjenner at noen av barna som bor på senteret kan la seg intervju, vil jeg be om at du gir meg tilbakemelding på dette, samt at du sender informasjon videre til de ansatte på senteret om hva prosjektet omhandler, slik at de kan være forberedt på at noen barn vil la seg intervju, og at det i intervjuene kan komme fram informasjon om enkelte av de ansatte.

Dersom du godkjenner prosjektet, ber jeg om at du sender informasjonsskrivet til hjelpevergen, videre til hjelpevergen til aktuelle barn/ ungdom. På denne måten sikrer jeg at du som leder går god for at jeg kan intervju aktuelle barn. I første omgang ønsker jeg, dersom det er mulig, å intervju gutter som kommer fra Afghanistan. Dersom det viser seg å være vanskelig å rekruttere nok barn fra denne gruppen, ønsker jeg å se på gruppen av enslige mindreårige asylsøkere som helhet. Jeg ønsker å intervju barn som minimum har vært noen måneder på omsorgssenteret, slik at de kjenner godt til hverdagen på senteret, og at de er begynt å bli litt "varme i trøyen". Jeg ønsker at alderen deres skal være nært 15 år, men de kan være ca. 13-16 år. Jeg vil totalt intervju 8 barn/ ungdom i dette prosjektet. Når hjelpevergen har godkjent at det barnet den er hjelpeverge for kan delta, ønsker jeg videre at hjelpevergen tar kontakt med barnet, og gir barnet informasjonsskrivet som er skrevet til barnet. Når barnet samtykker til å være med på prosjektet, gir barnet beskjed tilbake til hjelpevergen sin, som videre tar kontakt med meg for å avtale et møte med barnet.

Dersom det er greit for dere, ønsker jeg å foreta intervjuet på et rom på omsorgssenteret hvor dere har tilgang på tolketelefon. Dette fordi det kan bli aktuelt å benytte meg av tolk i intervjuene. Jeg vil selv betale for utgiften med tolk. Dersom du har flere spørsmål rundt mitt prosjekt, er du velkommen til å ta kontakt per mail eller telefon. Jeg håper du vil stille deg positiv til å delta på prosjektet mitt. På forhånd takk!

Med vennlig hilsen

Eirill Urnes Misje

E-post: eirill@hotmail.no

Tlf: 977 60 107

Vedlegg 3; Informasjonsskriv og samtykkeerklæring – hjelpeverge

Til hjelpeverge

Ang. prosjektet; Omsorg for meg? – Enslige mindreårige asylsøkeres opplevelse av omsorg på omsorgssenter

Mitt navn er Eirill Urnes Misje, jeg bor i Sandnessjøen, og er masterstudent ved Høgskolen i Bodø. Jeg skal skrive en masteroppgave om enslige mindreårige asylsøkeres opplevelse av omsorgen de mottar og gir på omsorgssenter som drives av Bufetat. Oppgavens tittel er *”Omsorg for meg?” – Enslige mindreårige asylsøkeres opplevelse av omsorg på omsorgssenter*. I den forbindelse vil jeg be om din godkjenning til at jeg kan få lov til å komme og intervjuet det barnet du er hjelpeverge for. I intervjuet vil jeg stille barnet noen spørsmål i forhold til hans erfaringer og opplevelser rundt omsorgen på omsorgssenteret. Dette vil jeg gjøre for å finne mer ut av hvordan de som bor på omsorgssenteret opplever omsorg, hva de opplever som god omsorg, hvilken omsorg de trenger og som de gir til andre og til dem selv. På denne måten håper jeg at jeg kan bidra til større forståelse for deres behov, meninger og erfaringer.

Jeg er velger å skrive om noe jeg selv er veldig interessert i. Jeg jobber på et omsorgssenter for enslige mindreårige asylsøkere, i regi av Bufetat, der barna er under 15 år når de ankommer landet. Jeg tenker at tiden i omsorgssenteret er en veldig verdifull tid for disse barna. Den skal forberede dem på et liv i Norge, og på en ny tilværelse her. Det er her de får sin første smakebit av Norge, det er her de møter de første menneskene i det nye landet de er kommet til, det er der de knytter sine første bånd i det nye landet. Jeg ønsker derfor å se på barnas egne opplevelser av den omsorgen de mottar og gir, for å finne fram til deres egen forståelse og deres egne referanserammer for å gi og motta omsorg. I dette ligger det også at jeg er interessert i å finne ut hvordan de hjelper seg selv og de rundt seg, i en vanskelig og uforutsigbar periode av livet sitt.

Min foreløpige problemstilling er;

Hvordan oppleves omsorgen på omsorgssenter for enslige mindreårige asylsøkere?

Intervjuet har jeg tenkt å dele inn i fire deler, og stille et hovedspørsmål under hver del.

Videre vil jeg snakke med barnet ut fra hva som kommer ut av dette ene spørsmålet.

- 1) Beskrivelser hvor jeg vil bruke hverdagslige hendelser til å prøve å finne fram til episoder der barna gir og mottar omsorg.
- 2) Å gi omsorg til andre. Her vil jeg prøve å finne ut hva barnet gjør for andre på senteret eller i hverdagen til barnet.
- 3) Når andre gir omsorg til deg. Her vil jeg prøve å finne ut hva barnet legger i god omsorg, og hva barnet opplever at andre på senteret gjør for å gi han god omsorg.
- 4) Når du gir omsorg til deg selv. Her vil jeg prøve å finne fram til hva barnet gjør for å trøste seg selv i vanskelige situasjoner, eller når han ikke orker å snakke med noen om hvordan han har det.

Vedlagt sender jeg med informasjonsskrivet til barnet. Dette kan du lese på forhånd. Dersom du godkjenner prosjektet, ber jeg om at du gir videre informasjonsskrivet til barnet. Det er fint hvis du har anledning til å være sammen med barnet når barnet leser informasjonsskrivet sitt, slik at du kan forklare hva dette går ut på, dersom barnet synes det er vanskelig å forstå hva det handler om. Dersom barnet samtykker til å være med på prosjektet, ønsker jeg at barnet gir beskjed tilbake til deg, og så ber jeg om at du tar kontakt direkte med meg for at jeg kan få avtale et møte med barnet. Dersom barnet ønsker at du skal være tilstede under intervjuet, er dette helt greit for meg.

Dersom du har flere spørsmål rundt mitt prosjekt, er du velkommen til å ta kontakt per mail eller telefon. Jeg håper du vil stille deg positiv til å la barnet delta på prosjektet mitt.

På forhånd takk!

Med vennlig hilsen

Eirill Urnes Misje E-post: eirill@hotmail.no Tlf: 977 60 107

Vedlegg 4; Informasjonsskriv og samtykkeerklæring – barnet

Vil du være med på prosjektet; Omsorg for meg? – enslige mindreårige asylsøkeres opplevelse av omsorg på omsorgssenter?

Mitt navn er Eirill Urnes Misje, jeg bor i Sandnessjøen, og er masterstudent ved Høgskolen i Bodø. Jeg skal skrive en masteroppgave om enslige mindreårige asylsøkeres opplevelse av omsorg på omsorgssenter som drives av Bufetat. Oppgaven heter ”*Omsorg for meg?*” – *Enslige mindreårige asylsøkeres opplevelse av omsorg på omsorgssenter*. Derfor vil jeg spørre om jeg kan få lov til å komme og møte deg og stille deg noen spørsmål i forhold til dine erfaringer og opplevelser om omsorg, for å finne ut av hvordan du opplever omsorg, hva du opplever som god omsorg, hvilken omsorg du trenger og som du gir til andre og til deg selv. På denne måten håper jeg at jeg kan bidra til større forståelse for dine behov, meninger og erfaringer. Jeg håper, og setter stor pris på, at du velger å delta. Dersom du sier ja til å snakke med meg, vil vi avtale tid og et sted som passer for deg. Det er helt frivillig for deg om du ønsker å delta. Hjelpevergen din har fått informasjon om dette prosjektet, og har sagt at du får lov til å delta. Det er likevel du som bestemmer helt selv om du ønsker å delta! Det er også mulig for deg og trekke deg underveis i prosjektet, dersom du ser at du ikke ønsker å delta videre. Din situasjon på omsorgssenteret vil ikke på noen måte bli påvirket av om du deltar eller ikke, og jeg kan ikke hjelpe deg med din situasjon på noen måte. De som jobber på senteret vil komme til å få vite hvem som deltar på prosjektet, men du kan være helt trygg på at jeg ikke forteller dem noe av det vi snakker om.

Under intervjuet vil vi benytte oss av tolk dersom dette er nødvendig. Intervjuet vil bli tatt opp på lydbånd, for at jeg skal slippe å sitte og skrive mens vi snakker. Du skal ikke si navnet ditt på lydbåndet. Dersom jeg stiller deg noen spørsmål som du synes er vanskelig å svare på, trenger du ikke å svare på det. Det er bare jeg som vil ha tilgang på det du sier til meg, og når jeg skriver om det du sier i oppgaven min, vil jeg forandre navnet ditt, slik at ingen kan se at det er du som har sagt det du sier til meg. Det jeg får vite, vil jeg kunne diskutere med min veileder på Fakultet for samfunnsvitenskap ved Høgskolen i Bodø, førsteamanuensis i sosialt arbeid, Siv Oltedal. Jeg vil bare snakke med henne om hva du har sagt, men hun får ikke vite hvem som har sagt det. Prosjektet skal være ferdigstilt innen desember 2012. All informasjon vil da slettes, samt at det jeg skriver i oppgaven anonymiseres. Dersom du ønsker å være med

på dette, kan du fortelle det til hjelpevergen din, og så vil hjelpevergen din ta kontakt med meg for å avtale et møte. Jeg håper du vil svare så fort som mulig. Når jeg har fått beskjed fra hjelpevergen din om at du ønsker å delta, vil vi avtale tid og sted for når vi kan møtes for å snakke.

Jeg håper du har lyst til å treffe meg for å snakke litt!

Med vennlig hilsen

Eirill Urnes Misje

Vedlegg 5; Intervjuguide

Intervjuguide for intervju av enslige mindreårige asylsøkere

Hensikten med intervjuet

Jeg heter Eirill Urnes Misje og er student på master i sosialt arbeid. I denne forbindelsen skal jeg skrive en oppgave om omsorgen på omsorgssenter. Hensikten med dette intervjuet er å prøve å finne ut av hvordan du som har kommet til Norge som enslig mindreårig asylsøker opplever omsorgen på omsorgssentret. Når jeg sier omsorg, så mener jeg når noen bryr seg om deg, eller tar vare på deg, eller når du bryr deg om andre eller når du bryr deg om deg selv. En av målsettingene for omsorgssentrene er at de skal gi barna en omsorg som er preget av forutsigbarhet og varme. Jeg ønsker å finne ut av hvordan denne omsorgen oppleves for deg. Dette vil jeg gjøre ved å prøve å forstå hva som er viktig for deg, og hva som betyr noe for deg, i den omsorgen du får og gir på omsorgssenteret. For å finne ut hvordan dette er for deg, er det du som selv bor på omsorgssenter som best kan fortelle meg noe om dette. Jeg vil dele intervjuet inn i flere deler, og begynne med å fortelle deg litt om hver del. Videre vil jeg stille deg et spørsmål, og så kan du fortelle fritt ut fra det spørsmålet. Dersom det blir vanskelig, vil jeg stille flere spørsmål underveis. Hvis det er noe du synes er vanskelig å svare på, så må du bare si i fra. Hvis du ønsker å si noe utover det jeg spør om, så er du velkommen til å gjøre det. Det du forteller meg i denne samtalen, vil jeg bruke i masteroppgaven min i sosialt arbeid.

Anonymitetsbeskyttelse

Jeg ønsker å bruke en båndopptaker i intervjuet, for å ta opp det vi snakker om. Dette vil jeg gjøre slik at jeg slipper å sitte og skrive mens jeg snakker med deg, og kan ha fokus på intervjuet. Det er ingen andre enn jeg som vil få lytte til båndet av det jeg tar opp. Båndet vil bli slettet når prosjektet er ferdig.

Denne samtalen handler ikke om å svare riktig eller galt. Du er den eneste som vet de riktige svarene på det jeg spør deg om. Det er dine opplevelser jeg vil lære om, og verken jeg eller noen andre vet hvordan du har det. Denne samtalen vil ikke påvirke din asylsøknad i noen grad. Det vil heller ikke påvirke ditt opphold på omsorgssenteret. Jeg vil ikke fortelle til noen andre hva det er du forteller meg her. De som jobber på senteret, hjelpevergen eller de andre

barna, vil ikke få vite noe om det du forteller meg. Når jeg bruker det du sier i oppgaven min, vil jeg forandre navnet ditt, slik at ingen kan kjenne deg igjen i det du sier.

A) Bakgrunnsinformasjon

- 1) Fornavn
- 2) Alder
- 3) Kjønn
- 4) Oppholdstid i Norge
- 5) Hjemland

B) Omsorgssenteret

- **Kan du beskrive hvordan en vanlig dag på omsorgssenteret er for deg?** Hva gjør du? Hvem er du sammen med? Hva tenker du på? Hva savner du? Hvor tilbringer du tiden din? Hvilke aktiviteter deltar du på?
- **Hvordan er din opplevelse av en dag på omsorgssenteret?** Gjør det deg glad? Er du trist? Har du noen å snakke med? Føles det som et hjem? Føler du at barna som bor her og de som jobber her bryr seg om deg?
- **Kan du fortelle om noe greit som skjedde i går, noe som kunne skjedd hvilken dag som helst på omsorgssenteret?** Det kan være noe som skjedde, noe du gjorde, noen du var sammen med. En konkret episode, noe som var ganske ok, noe ordinært/ greit.
- **Kan du fortelle meg om noe som har skjedd mens du har vært på omsorgssenteret som gjorde deg veldig glad?** Hva skjedde? Var du sammen med noen? Var det noen som gjorde noe for deg? Gjorde du noe for andre?
- **Kan du fortelle meg om noe som har skjedd på omsorgssenteret som gjorde deg trist?** Var du sammen med noen? Hadde du noen å snakke med? Tok du kontakt med noen? Hvem? Hva gjorde du?
- **Hva betyr mest for deg til daglig på omsorgssenteret?**
- Hva betydde mest i går? Skjedde det noe som gjorde inntrykk på deg?
- Var det noen som hjalp deg med noe i går? Hjalp du noen andre med noe?

C) Å gi omsorg til andre

Å gi omsorg til andre betyr å sette seg selv litt til side for å hjelpe eller gjøre noe for andre mennesker. Du gir omsorg til andre når du gjør noe eller sier noe til noen andre som de setter pris på. Eller det kan være at du bare ved å være sammen med noen andre, viser dem at du bryr deg om dem. Det kan være at du hørte på en annen beboer som hadde det vanskelig, det kan være at du lånte noen en blyant på skolen, eller hjalp en med leksene.

1) **Fortell meg om den beste vennen du har her på omsorgssenteret!** Hvordan ble dere kjent? Hva gjør dere når dere er sammen? Hva er det som gjør at du bryr deg litt mer om denne personen? Hvorfor er han blitt bestevennen din? Betyr det noe for deg hvilket land vennene dine kommer fra? Hender det at dere blir uvenner? Krangler dere? Ordner dere opp selv da eller får dere hjelp av de ansatte til å ordne opp? Kan du fortelle meg om forrige gang dere var sammen? Hva gjorde dere? Kan du fortelle meg om en gang du gjorde noe for denne vennen? Hva gjorde du? Hvordan var det? Hvordan følte du deg etterpå?

- Hva legger du i det å gi omsorg til andre? Kan du huske en gang du gav omsorg til noen andre? Kan du fortelle meg om det?
- Er du flink til å gi omsorg til andre/ bryr deg om andre? Hva gjør du når du gir omsorg til andre? Hvorfor gjør du det?
- Hva er viktig for deg når du gir omsorg til andre?
- Finnes det noen mennesker i livet ditt i dag som du gir hjelp til?
- Hvis du jobbet på omsorgssenteret, hvordan ville du vært mot barna som var her? Hva ville du ha gjort? Sagt? Hva hadde vært viktig?

D) Når andre gir omsorg til deg

Alle ønsker omsorg fra andre, spesielt hvis vi er syke eller lei oss, eller at vi har det vanskelig. Når andre gir omsorg til deg, kan det sees på som at de bryr seg om deg. Når noen passer på at du har det bra, at du får i deg nok mat og at du kommer deg på skolen, da viser de omsorg for deg. Når noen viser deg at de tenker på deg og når noen ser at du er lei deg, da viser de omsorg for deg.

2) **Fortell meg om en gang en annen person brydde seg om deg eller tok vare på deg, fra tiden du har bodd på omsorgssenteret.** En episode der noen gjorde noe fint for deg. Noen gjorde noe som gjorde deg glad. Noen gjorde noe for deg. Hva var det som skjedde? Hvem var dette? Hvordan skjedde det? Hadde du sagt eller gitt uttrykk for at du trengte omsorg akkurat da, eller var det noen som så at du hadde behov for omsorg? Hvordan var dette for deg? Hva betydde det for deg?

- Hva er det fineste en annen person kan gjøre eller si til deg for at du skal føle at denne personen bryr seg om deg?
- Hva er god omsorg for deg? Hvordan vil du at andre skal gi deg omsorg?
- Opplever du at du kan få praktisk hjelp fra flere av de ansatte? Hvordan merker du om en ansatt bryr seg om deg eller ikke? Hvilken plass har de ansatte i livet ditt?
- Er det en av de ansatte som du har et litt bedre forhold til enn de andre? Hvordan er denne ansatte overfor deg? Hvilket forhold har du til denne personen?
- Hva er de som jobber ved omsorgssenteret flinke til? Hva bør de bli flinkere til?
- Hva syns du om måten de voksne er mot deg her på omsorgssenteret, i forhold til de erfaringene du har med hvordan voksne er mot deg i hjemlandet? Hva er bedre i Norge? Hva var bedre i hjemlandet? Hva savner du i måten de voksne er mot deg i Norge som du opplevde som trygt i hjemlandet?
- Opplever du at du har noen du kan snakke ordentlig med på omsorgssenteret? Er dette viktig for deg? Dersom du kjenner at du trenger å snakke med noen, hvem vil du snakke med da?
- Hva gjør de ansatte på omsorgssenteret, og de andre barna her, for at livet ditt blir litt bedre mens du er her? Hva kunne de ha gjort som de ikke gjør? hva kunne de ha gjort bedre?

E) Når du gir omsorg til deg selv

Når vi er små, må andre gi oss omsorg og sørge for at vi får mat, klær og nærhet til andre mennesker. Etter hvert som vi vokser opp, klarer mange å gi omsorg til seg selv også. Denne type omsorg kalles egenomsorg.

3) Når vi ligger om natten og ikke får sove, så kan det av og til hende at vi begynner å tenke på noe som er vanskelig, noe vi kanskje ikke har lyst til å snakke om med noen

andre. Det kan være at vi savner noen eller at vi begynner å tenke på noe som har vært vanskelig, noe vi helst bare vil glemme. Har du opplevd det noen gang? **Hva gjør du når du opplever at du får vanskelige tanker? /har det vanskelig/ blir redd,** Hvordan kommer du deg ut av det? Hva tenker du på eller hva gjør du for at tankene skal forsvinne? Snakker du med noen, går du en tur? Gråter du? Er du alene da eller sammen med andre? Ønsker du å være alene eller sammen med noen når du er lei deg? Hva gjør du for at deg skal gå over?

- Kan du beskrive hva som hjelper deg hvis du er trist?
- Hva gjør hvis du savner familien din?
- Hva gjør du for deg selv for at du skal ha det bra? Hva tenker du på? Hva hjelper deg til å tenke positivt, eller tenke framover? Hva er viktig i hverdagen for deg for at du skal ha det bra?

F) Veien videre

- Kan du fortelle meg hva du trenger i livet ditt for at du vil si at du har det bra?
- Når du skal flytte fra omsorgssenteret – hva tror du at du vil savne mest i fra tiden i omsorgssenteret?
- Hva er det beste noen har gjort for deg mens du har vært på omsorgssenteret?

G) Oppsummering

- 4) Hvordan har det vært å snakke om dette? Har du noe du har lyst å tilføye? Er det noe du synes jeg bør spørre om?

Tusen takk for at jeg fikk lov til å snakke med deg! Du har gitt meg mye verdifull informasjon, og jeg er takknemlig for at jeg har fått lære litt om din hverdag i dag. Det har vært til stor hjelp og glede for meg!